

4 Spominjanja

4.1 Zgodbe drugega časa: »Ach, weißt du, die Zeiten damals waren wenig anekdotisch.«

Urška Valenčič Arb

Pričujoči zapis je povzetek pogovorov z našimi bivšimi kolegicami in kolegi, ki so potekali septembra 2017 in marca 2018. Na naše povabilo so se odzvali Kasilda Bedenk, Katarina Bogataj-Gradišnik, Käthe Grah (Nina), Angelika Hribar, Niko Hudelja, Ana Marija Muster, Helena Spanring in Madita Šetinc Salzmann.

Slika 1: Srečanje v gostilni *Pod lipo* marca 2018. Od leve proti desni: Angelika Hribar, Kasilda Bedenk, Katarina Bogataj-Gradišnik, Irena Samide in Ana Marija Muster.

Njihove zgodbe so zgodbe drugega časa.

So zgodbe iz časov, ko odločitev za študij nemščine v okolju ni vedno požela občudovanja. »Kaj te ni sram, da nemščino študiraš?« je napadalno vprašala študentka slavistike Madito Šetinc Salzmann, bodočo germanistko. Ščasoma je povojno sovraštvo izzvenelo. Pripadali so generacijam, ki so imeli nemščino kot prvi tuj jezik v osnovni šoli in je nemščina veljala za »trdnjavo« tudi na gimnaziji. V 60. letih je bila nemščina med najmanj popularnimi študiji na Filozofski fakulteti, ker naj bi obstajala nevarnost zahodnega vpliva. Vendar je profesor Jakob Kelemina rad pripomnil, da je študij angleščine in nemščine prava »kraljevska kombinacija«.

So zgodbe o prvih začetkih, ko so obiskovali predavanja v stavbi današnje univerze, »tam v fizikalnici, v ta stari univerzi«. Kasneje so imeli predavanja v univerzitetni knjižnici, današnjem NUK-u, čisto na vrhu, tik pod streho. S predavanji so začeli točno ob 11. uri, se spominja Helena Spanring, ki je vpisala študij nemščine leta 1949 in bila lektorica na germanistiki med letoma 1971 in 1989. Še kasneje, spomladi leta 1961 so se preselili v novo stavbo Filozofske fakultete na Aškerčevi cesti in živ je spomin, kako si z okna podajajo knjige, ki so jih natovarjali na selitveni kombi.

So zgodbe o posameznih profesorjih, ki so se močno vtisnili v spomin. V stavbi univerzitetne knjižnice je imel svoj kabinet nadvse spoštovani profesor Kelemina. Predaval je historično slovnico. »Šel je nazaj na izvor besede, etimološko je bilo vse zelo poudarjeno,« se njegovih predavanj natančno spominja Helena Spanring. »Bil je velik učenjak. In velik talent. Med študijem v Gradcu je menda naredil tako močan vtis na profesorja, da je že pri drugi uri med vsemi prisotnimi spraševal samo njega,« še doda.

So zgodbe o študijskih kolegih in kolegicah. Študijskih kolegov ni bilo veliko, samo trije so bili. Dva med njimi sta se prijavila na izpit prav na božični dan. Profesor Kelemina je to komentiral z besedami: »Bog jih nima rad, da prideta na božič na izpit!« Da ni skoparil s komentarji, potrjuje tudi naslednja anekdota. Večinoma so študij nemščine obiskovala dekleta. V letniku jih je bilo okoli 30, na teden so imeli 17, 18 ur predavanj in vaj. Nekatere kolegice so bile starejše, tudi okoli štirideset, petdeset let so štejele. Kljub temu, da so študirale ob delu, so bile marljive in zelo prizadevne ter so vse izpite polagale v rokih. Ker so

včasih službe trajale do dveh popoldne, so lahko vestno obiskovale popoldanska predavanja. Na izpitu pri profesorju Kelemini sta se pojavili dve študentki, ki sta študirali ob delu, in profesor je nemilostno pripomnil: »Ti dve sta pa stari, Bogu bodi potoženo.«

Med študijem so vse obravnavali enako, tako študentke kot študente. Pa vendarle se je v tistih časih kdo tudi rad pošalil na račun žensk. Med njimi je bil tudi profesor Kelemina, ki je svojo hčer Doris Križaj med študijem angleščine zelo podpiral. Katarina Bogataj-Gradišnik je študirala angleščino pod A in nemščino ter primerjalno literaturo vzporedno pod B med letoma 1958 in 1962. Še danes se spominja prihoda profesorja Kelemine v predavalnico in ga slikovito opiše: »On je bil taka markantna osebnost, izreden, dva metra dolg in s tistim profilom, in ko je stopil v razred, je dejal 'Ti, ki si nas ustvaril kakor listja trave. Gospodične, tam v Zgornji Šiški je ena Krekova gospodinjska šola, kaj če bi ve malo premislile?' Ampak tiste gospodinjske šole ni bilo več, ker je bila nacionalizirana.«

Helena Spanring se spominja tudi dolgočasnih trenutkov. »Med predavanji predvojaške vzgoje so dekleta jezile ubogega profesorja, ker je par punc štrikalo pod mizo,« se nasmehne. Pred izpiti so se pogosto skupaj učili, zbirali so se v knjižnici, včasih tudi pri kom na domu. Diplomirali so praviloma v roku, zelo redno, v predvidenih štirih letih. »Študij se mi je zdel ne ravno enostaven, ampak tudi ne zapleten. V glavnem smo v štirih letih diplomirali,« doda Helena, ki jo kolegice opišejo kot najbolj vestno v kolektivu, saj so ji nadelo celo vzdevek »Helena die Schnelle«. Käthe Grah danes iskreno priznava: »Helena erinnerte mich immer und ständig an alles. 'Hast du das und das gemacht?' Ich habe nie daran gedacht. Ohne sie wäre ich verraten und verkauft gewesen!«¹

A vsi niso imeli te sreče, da bi diplomirali v roku. Madita Šetinc Salzmann, ki je vpisala študij leta 1967, se danes prešerno nasmeji svoji izkušnji: »Poleg nemščine sem študirala francoščino pod A. Bila sem tako naivna, da sem mislila, da bom tisto, kar znam bolje, vzela pod B. Potem sem vzela francoščino A, nemščino B. Kasneje so me hoteli imeti v knjižnici in je profesor Dušan Ludvik menil, da je za to potrebno imeti diplomu nemščine pod A. Potem sem šla k profesorju Janezu Stanoniku in ga vprašala, če mi dovoli, da se prepisem na A. In je rekel

1 Helena me je vedno znova opozarjala. 'Ali si naredila to in ono?' Nikoli nisem na nič mislila. Brez nje bi bila povsem izgubljena.

ja, ampak najprej boste naredili francosko A, potem boste delali nemško A. Prvo sem delala nemško B, potem sem se morala 'umstellen auf Französisch' in sem delala francosko A, potem sem delala nemško A. Niko, ti praviš, da si pol leta dalj študiral. Koliko sem šele jaz zaradi teh gospodov! 'Ohne Fleiß kein Prrrreis' je rekel profesor Ludvik, nemško A za knjižnico.«

Literarno teorijo je predaval profesor Anton Ocvirk, ki so se ga v 1. letniku vsi najbolj bali. Prišel je s Sorbonne in veljal je za vrhunskega strokovnjaka za primerjalno književnost. Napišal je čudovite študije in izzareval je posebno karizmo. Predavanja, ki so vedno potekala v večernih urah, so bila romanistično, francosko obarvana, se spominjajo sogovornice. »Kar tresla sem se pred njim,« opiše svoje občutke Helena Spanring. Sprva je predaval stoje, kasneje je bil prihod profesorja Ocvirka pravi spektakel. Pomočniki so mu prinesli v predavalnico posebno udoben stol, njegov *Thron*. Pravili so, da je včasih tudi katero študentko vzel na piko ali pa s kakšno malo koketiral. Ana Marija Muster, ki je študirala med letoma 1959 in 1963, pripomni, da so morali Ocvirkova predavanja poslušati vsi, tudi anglisti in da je tako odlično predaval, ker je med suhoparno teorijo dobesedno trosil *ocvirke* in povedal veliko *pikantnosti*. Na angleški diplomi je dobila vprašanje o poeziji noči in grobov, kar je bila pogosta tema pri profesorju Ocvirku. Podkovana z njegovimi predavanji je briljantno odgovorila na zastavljena vprašanja.

Fonetiko in slovnico so se v petdesetih in šestdesetih letih učili pri Adeli Žgur in Meliti Počkar. Bili sta strogi, a pravični učiteljici. »Menjavali sta se, enkrat je imela Žgurjeva fonetiko, enkrat pa Počkarjeva,« pravi Madita Šetinc Salzmann. »Žgurjeva je bila veliko bolj umirjena, medtem ko je bila pa Počkarjeva izredno nervozna ženska,« je ostalo v spominu Niku Hudelji, ki je 1967 vpisal študij nemščine in francoščine. »Tudi drugi lektorji so krasno dopolnjevali naše pomankljivo predznanje,« je prepričan Niko. Kasilda Bedenk, ki je študirala nemščino pod A in slovenščino pod B med letoma 1973 in 1979, se spomni, da sta šli obe profesorici v času njenega študija v pokoj. Pri Žgurjevi, ki je izdala učbenik o sistematičnem pregledu nemške slovnice, je dvakrat dobila oceno dobro 7, ker je sicer znala nemško, a se je v šoli ni učila in je morala znati vsa pravila na pamet.

Z dobrim znanjem nemščine se je rada javljala k besedi pri profesorju Gertu Hofmannu, kjer so bili ostali v predavalnici večinoma tiho, čeprav si je profesor ves čas prizadeval, da bi prisotni aktivno sodelovali pri interpretacijah literarnih vsebin. Germanist in pisatelj Gert Hofmann je poučeval kot nemški

lektor na ljubljanski germanistiki med letoma 1971 in 1981. Svoja predavanja je znal slikovito obarvati. Predavalnica 302 je kar pokala po šivih, ko je na primer pripovedoval o življenju v Goethejevem času, ves čas je citiral, niti tega, kako so kure letale po cestah sem ter tja, ni izpustil. Vse skupaj je znal zelo dobro podkrepiti s citati, ki jih je stresal iz rokava. Njegove interpretacije so bile povzetki le nekaj točk z zmečkanega listka, ki ga je prinesel s seboj. Niko Hudelja se spominja teh ur, in pravi, da so bila njegova predavanja nepozabni teatralni nastopi. Menda je tisti dan, ko je imel predavanje, vstajal že ob petih zjutraj, da se je lahko dobro pripravil na svoj »nastop«. Svoje kolege in tudi navdušene študente je včasih povabil k sebi domov na Mirje, kjer so se odvijali zanimivi kulturni večeri, polni literarnih debat in razmišljanj. »Malo smo kaj prebrali, malo smo se pogovarjali, nekaj je bilo za prigrizniti, bile so debate na zelo visoki ravni. Govorili smo seveda v nemščini,« doda Kasilda Bedenk, ki je leta 1979 pri njem tudi diplomirala o Friedrichu Dürrenmattu kot pisatelju kriminalk. Prisotni se radi pohvalijo z dosežki svojih kolegic in kolegov, zato ne čudi, da beseda nanese tudi na to, da je pisatelj Hofmann svojo ljubljansko izkušnjo opisal v nagrajenem romanu *Fistelstimme (Lektor v Ljubljani)*. Kasilda Bedenk je začela svojo učiteljsko pot na oddelku kot asistentka magnetofonu: »Imela sem laboratorijske vaje za študente, ki so najprej dve uri poslušali predavanje in nato po audio metodi eno uro po traku poslušali snov. Potrebovali so nekoga, ki je po šestdesetih minutah ustavil trak, in to sem bila jaz. Sem jih pa tudi ves čas spodbujala, da so snov ponavljali. Ja, tako sem začela ...«

Jezikovne vaje so obiskovali pri Valterju Brazu ali pri Dragu Grah. Oba sta imela odlično sistematično strukturirane vaje, bile so pravi užitek. Profesorja Valterja Braza se njegove nekdane študenke spominjajo predvsem po natančnem podajanju snovi in mnogih učbenikih, ki jih je napisal za ekonomsko smer. Nekaj posebnega je bil vsekakor Drago Grah, ki je imel tudi že literarna predavanja. »Bil je prava blaga prekmurska duša, še danes se dobro spominjam njegovih predavanj, kako zelo nazorno je predaval o nemških baladah in romancah, vse to imam živo v spominu,« doda Niko Hudelja.

Drugače je bilo pri profesorju Dušanu Ludviku, ki je bil pesnik in znanstvenik. Pri njem so morali strašno veliko zapisovati, saj strokovne literature ni bilo na pretek. Pa še od te so mnogi dragoceni primerki žalostno končali. Madita Šetinc Salzmann še danes vidi pred seboj knjige s požganimi robovi, sledi iz leta

1944, ko se je nemško poštno letalo nesrečno zrušilo na stavbo knjižnice NUK-a in požgalo več deset tisoč knjig. Kasilda Bedenk se spominja, da je Ludvik predaval tri predmete in da so bili izpiti zelo zahtevni predvsem zato, ker niso točno vedeli, kaj bo zahteval pri izpitu. Včasih si poskusil na slepo srečo, včasih si izpit kar malo prestavljal. Če si se hotel prijaviti na naslednji rok, si se moral najprej odjaviti od prijavljenega roka in najkasneje tri dni pred izpitnim rokom izpolnjeno prijavnico dvigniti pri profesorju. Profesor Ludvik je dajal vtis, da se je tega nekako razveselil, saj je rad pokomentiral: »Ja, ja, pridite naslednjič.« Toda v tajništvu so študenti naleteli na gospo Koruza, ki je napela drugačne strune: »Tri dni imate še časa, marš domov, pa se učit, pa na izpit!«

Močno se je vsem zasidralo v spomin enomesečno študijsko bivanje v Göttingenu v sedemdesetih letih, kamor je odpotoval cel letnik. »V mojem času je bil to neke vrste Erasmus pred Erasmusom,« pravi Niko Hudelja. Med udeleženci je bil tudi Drago Grah, se spominja njegova žena Käthe Grah. V Göttingenu je imel celo nekaj seminarjev. Čudoviti prevodi, ki so nastali v Göttingenu izpod peresa Draga Graha, so še danes dragocen vir prevodoslovnih analiz. »Nadvse nas je presenetil tamkajšnji odnos do profesorjev. Marsikateri ubogi profesor skorajda ni prišel do besede, vsi so govorili vsepovprek, študenti so profesorje kar tikali,« tedanje začudenje opiše Madita Šetinc Salzmann.

Ana Marija Muster rada pomisli na eno izmed redkih študentskih ekskurzij v Stuttgart, ko so se vozili z ladjico po Renu, se odpravili v Schwarzwald in imeli celo svojega vodiča. Prav dobro se spomni gospoda z inštituta za odnose s tujino, s katerim si je kasneje dopisovala in je bila nato še trikrat na tem inštitutu, se udeležila seminarjev in se družila z učitelji z vsega sveta.

»Saj res, ekskurzije!« se spomni Kasilda Bedenk, »ko sem leta 1995 organizirala študijsko potovanje za študente, smo se skupaj s študenti pripravljali celo leto. Pisali smo na posamezne univerze, imeli so porazdeljena mesta, vsak eno, že v avtobusu so jih predstavljali, na koncu smo sestavili celo skripto in to jih je zelo povežalo.«

Ure literature so poslušali tudi pri profesorici Heleni Stupan. V nemščini je podajala natančen pregled literature, v višjih letnikih je obravnavala posamezna obdobja. Literaturo 20. stoletja so poslušali le v 4. letniku. Niko Hudelja si profesorice ni zapomnil le po temeljitih vsebinah, ampak tudi po tem, da je bila vedno oblečena v bluzice s kratkimi rokavi, bodisi jeseni, pozimi ali spomladi.

Slika 2: Ekskurzija po Nemčiji, München, 1960 (s študentko Ano Marijo Muster)

Slika 3: Ekskurzija po Nemčiji, 1969 (s študentko Nevo Šlibar)

»Jaz samo vem, da je brala z listov, ki so bili že čisto porumeneli. Očitno si je enkrat napisala in je potem vedno narekovala iz tega zvezka, mi pa smo pisali kot nori,« ga dopolni Silda. Pri njenih predavanjih so študentke in študenti v veliki predavalnici tudi predstavljali svoja diplomska dela, tedaj še vsa s področja nemške književnosti. »Med tipkanjem svoje diplomske naloge sem opazila, da imam v besedilu vse polno pik, ker sem navajala okrajšave, na primer *mhd.* za *mittelhochdeutsch*. Hm, sem si rekla, to pa ne izgleda dobro. In sem pike izpustila,« se spominja Madita Šetinc Salzmänn. A profesor Ludvik ni bil zadovoljen in se je jezil: »Zakaj pa niste naredili pik? No, vam dam oceno manj!«

Dušana Ludvika je nasledil mlad asistent. Vsaj kakšen mesec dni pred njegovim prihodom je profesor Ludvik naznanjal, da bo prišel nov asistent in da je »en zelo velik in fejest fant.« To je bil Anton Janko. Še danes sogovornice zavzdihnejo od navdušenja, ko se spomnijo njegovega prihoda, velikega in simpatičnega fanta skodranih las. Na oddelek je prinesel svežino in nove, modernejše poglede na pedagoške pristope.

Kasneje so na oddelku izrazili željo, da bi imeli tuji lektorji iz Zvezne republike Nemčije in Nemške demokratične republike opravljen doktorat, kar je pomenilo, da bi lahko študentke in študenti pisali diplome iz jezikoslovja. Zvrstilo se jih je kar nekaj in spomini nanje so še danes živi. Nekdo pove anekdoto pri tem lektorju, drugi pri onem, ta je bil strog, oni spet nadvse mil, ta je imel pedagoško žilico, drugi je bil bolj znanstvenik.

Skupne zbornice, kot jih poznajo na drugih pedagoških ustanovah, niso imeli. Učitelji so, tako kot še danes, imeli svoje delovne kotičke v kabinetih. So se pa zbirali v knjižnici in o tem času vedo veliko povedati tedanje knjižničarke Madita Šetinc Salzmänn, Angelika Hribar in Katarina Bogataj-Gradišnik, ki se spominja: »Trinajst let sem bila v knjižnici, vse se je tam dogajalo, tjakaj so prišli telefonirat in poklepetat, v knjižnici smo se radi zbirali.« »V tistih časih smo imeli le tri ure izposoje, od 10. do 13. ure, potem pospravljanje in dajanje listkov po abecedi,« jo dopolni Angelika. Kasneje je ta čast pripadla sedANJI učilnici 306, »srečevališču«, kot pravi Angelika Hribar, kjer so si skuhalo kavo, se sladkali z domačim pecivom, pokramljali in si pripovedovali šale, ki niso bile primerne za vsa ušesa. Najboljšo kavo je skuhal Anton Janko, o tem ne dvomi nobena sogovornica. »Njegova kava je bila brez konkurence! To se je naučil 'pri nas doma v Kanadi',« se zasmeji Katarina Bogataj-Gradišnik. Ker je bil Anton

Janko dolga leta na študijskem in znanstvenem izpopolnjevanju v Kanadi, je marsikatero razmišljanje rad zaključil s pripombo »kot pri nas doma v Kanadi«.

O prav posebni duhovitosti profesorja Janeza Stanonika, dolgoletnega predstojnika Oddelka za germanske jezike in književnosti, kroži naslednja anekdota, ki jo z nostalgичnim pridihom razgrne Katarina Bogataj-Gradišnik. K odlični kavici so tistega dne ponudili izvrstno domače pecivo. Kdo ga je spekel, je šlo v pozabo, niso pa pozabili besed profesorja Nonija, kot so ga klicali: »Mmmmm, kako je to pecivo enkratno! Nadvse enkratno! Nepozabno enkratno! Ko bi vi vedeli, kako zelo si želim, da bi bilo to pecivo VEČkratno!«

Profesor Stanonik je med svojimi študijskimi potovanji v tujini navezal mnogo stikov in bil zaslužen za bogato revijalno zbirko, ki je počasi nastajala na oddelku in zapolnila vrzel po uničenih knjigah. Še dolgo so se otepali s težavami, ki jih je povzročil požar v NUK-u. Sprva sta knjige preko okenca sposojala dva demonstratorja, eden med njimi je bil profesor Stanko Klinar, kasnejši lektor za angleški jezik. »To je bilo kot ena vremenska hišica, v tistem oknu sta bila dva lepota Franci in Stanko in sta nam sposojala knjige,« se spominja Katarina Bogataj-Gradišnik. Zgodb iz njihovega časa je še veliko. Med pogovorom se odstirajo vedno globlji spomini in anekdote. Včasih so povezane s smehom, včasih z resnobnostjo. Nekatere privrejo na dan, druge potonejo v pozabo. »Ach, weißt du, die Zeiten damals waren wenig anekdotisch,«² zavzdihne Käthe Grah.

Seveda, to so bili drugi časi, v katerih so gulili študijske klopi, uživali študentska leta, se marljivo pripravljali na izpite, iskali nova znanja, nato usvojena znanja predajali novim generacijam in uspeli na svojih področjih. Ob vsem tem so vsak po svoje oblikovali ljubljansko germanistiko.

4.2 Glasovi iz tujine

4.2.1 85-letnica prof. dr. Siegfrieda Heusingerja

Uršula Krevs Birk

Jubilejna 100. obletnica ljubljanske germanistike je hkrati priložnost, da se ozremo na 85-letnico profesorja dr. Siegfrieda Heusingerja, ki je v 70. letih 20. stoletja najprej kot nemški lektor, v 90. letih pa kot profesor za germanistično

2 Ah, veš, časi takrat niso bili preveč anekdotični.

lingvistiko dejavno sooblikoval študij nemškega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Siegfried Heusinger, ki se je rodil leta 1934 v Werderju ob reki Havel v pokrajini Brandenburg, je svojo življenjsko in akademsko pot posvetil študiju, poučevanju in proučevanju nemškega jezika. Po študiju germanistike je leta 1975 na tedanji Pedagoški visoki šoli v Potsdamu doktoriral z doktorsko tezo *Untersuchungen lexischer Stilelemente in Berichten und Erzählungen von Schülern der Klassenstufen sieben bis neun*, leto zatem pa ga je pot vodila v Ljubljano, kjer je na Filozofski fakulteti štiri leta deloval kot lektor za moderni nemški jezik. Nato je leta 1984 na Pedagoški visoki šoli v Magdeburgu habilitiral s tezo *Kommunikations- und sprachtheoretische Positionen zum ontogenetischen Aspekt der Textgestaltung*, leta 1989 postal redni profesor in istega leta tudi direktor Inštituta za germanistiko Pedagoške visoke šole v Magdeburgu. V 90. letih letih prejšnjega stoletja ga je pot ponovno popeljala v Ljubljano, saj je v okviru Nemške akademske izmenjave (DAAD) leta 1992 postal gostujoči profesor za germanistično lingvistiko na Oddelku za germanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani, kjer je ostal vse do svoje upokojitve leta 1997. V tem času je tvorno prispeval k razvoju študija germanistike, saj so se pod njegovim mentorstvom uvedli številni študijski predmeti, kot denimo Uvod v splošno jezikoslovje, Metodika znanstvenega dela, Leksikologija nemškega jezika, Uvod v besediloslovje in Pragmalingvistika in stilistika.

V času svojega delovanja na Oddelku za germanske jezike in književnosti FF UL je prof. dr. Siegfried Heusinger poučeval številne generacije študentov, ki se ga spominjajo kot motivirajočega pedagoga, ki je s svojim osebnim učiteljskim zgledom marsikoga navdušil tudi za nadaljnjo raziskovalno pot, tako da so pod njegovim mentorstvom na slovenskih tleh dozorele številne magistrske naloge in doktorske disertacije. Te znanstvene študije so v veliki meri postale podstat nadaljnjim akademskim potem raziskovalk in raziskovalcev, ki kot visokošolske učiteljice in učitelji v zadnjih tridesetih letih delujejo tako na Univerzi v Ljubljani kot tudi na Univerzi v Mariboru, razvijajo študij nemškega jezika in soustvarjajo jezikoslovno misel na Slovenskem in širše.

Znanstvenoraziskovalno se je Siegfried Heusinger ukvarjal z različnimi poddisciplinami germanističnega jezikoslovja, predvsem pa z besediloslovjem, pragmalingvistiko in stilistiko ter leksikologijo, omeniti pa je potrebno tudi

njegovo zanimanje za splošno jezikoslovje, razmerje med jezikom in kulturo ter nemško-slovenske jezikovne stike. Na temo besediloslovja je vodil tudi znanstvene simpozije, k sodelovanju pa pritegnil mnoge slovenske in tuje jezikoslovke in jezikoslovce. Med njegovimi najpomembnejšimi deli gre omeniti visokošolski učbenik *Pragmalinguistik, Texterzeugung, Textanalyse, Stilgestaltung und Stilwirkungen in der sprachlichen Kommunikation* (1995, Frankfurt/Main: Haag Herchen), simpozijska zbornika *Besedilne vrste – Textsorten* (1995) in *Textsorten in der interkulturellen Kommunikation* (1998), objavljena v reviji *Linguistica*, ter odmevno monografijo *Die Lexik der deutschen Gegenwartssprache: eine Einführung*, ki je izšla leta 2004 pri založbi W. Fink.

Prav v jubilejnem letu ljubljanske germanistike in univerze bo ob njegovi 85-letnici na Filozofski fakulteti v Ljubljani v okviru revije *Linguistica* izšel jubilejni zbornik z naslovom »*WORT – TEXT – KULTUR*«. *Festschrift für Siegfried Heusinger zum 85. Geburtstag* (2019) s prispevki jezikoslovk in jezikoslovcev iz Srednje in Jugovzhodne Evrope, ki so imeli priložnost spoznati osebnost profesorja Siegfrieda Heusingerja in njegovo delo v času svojega diplomskega in podiplomskega študija oz. akademske poti, njihovi prispevki pa tematsko sodijo na omenjena področja Heusingerjevega znanstvenega raziskovanja.

Ob tej priložnosti se mu vse članice in člani Oddelka zahvaljujemo za njegov prispevek k razvoju Oddelka in mu ob visokem jubileju iskreno čestitamo!

Slika 4: Siegfried Heusinger

4.2.2 Dr. Wolfgang Held (1933–2016), prvi pravi nemški lektor

Madeline Held³

Wolfgang Held je bil prvi učitelj iz Nemčije, ki je v okviru DAAD poučeval na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Njegova predavanja na Oddelku za germanistiko so pomenila prodor na področju študija nemške književnosti. Oddelek se je namreč posvečal bolj jeziku, manj literaturi. Zato je moral Wolfgang »pošteno zaorati«, v nemško literaturo je vnesel nove poglede, ob raziskovalni vnemi pa je znal oddelek vpeti v družbeno in kulturno okolje.

Obdobje na Oddelku za germanistiko od 1966 do 1971 je bilo plodovito. Predavanja o nemški literaturi v času med 1700–1970 so bila med študenti zelo priljubljena. Zapisniki predavanj dr. Helda so danes shranjeni v njegovem arhivu (osebna in literarna dokumentacija je tam od leta 1917) na Queen Mary University of London (QMUL) na Oddelku za angleško-nemške odnose. Wolfgang si je prizadeval in prepričal ključne igralce na nemškem literarnem prizorišču, med njimi Eliasa Canettija, da so obiskali »Nemški oddelek«. Študentom je priskrbel tudi poletne štipendije v Nemčiji.

Wolfgang se je na oddelku spoprijateljil z mnogimi. Živahno so se pogovarjali o knjigah, filozofiji in slovenskem kulturnem življenju, denimo z Dragom Grahom (takrat asistentom za nemško literaturo, tudi pisateljem in prevajalcem) in njegovo ženo Käthe, z Božidarjem Debenjakom in njegovo ženo Doris, Katarino Bogataj in Janezom Gradišnikom.

Ljubljana se mu je umetniško priljubila z galerijami, koncerti in gledališči. Spomnim se, da so ga še posebno navduševali Grafični bienale in predstave v Mali drami. Številne prijatelje je vabil domov v Ljubljano na klavirske recitale, najraje je igral sebi najljubšega Schumanna. S prijateljem je redno preigral klavirske duete in spoznal slavnega slovenskega pianista Aca Bertoncija. Z Wolfgangom sva rada raziskovala slovensko podeželje in odkrivala osupljive kulturne dosežke, kot so panjske končnice, mrtvaški plesi na cerkvenih freskah, ptujski kurenti, da kozolcev sploh ne omenjam.

V Ljubljani je Wolfgang naredil enega od številnih kolažev. Poimenoval ga je je »Half Past Goethe«, verjetno leta 1968 v znamenju številnih študentskih uporov

3 Madeline Held je umrla leta 2020, tik pred izidom zbornika. Zelo je bila vesela in počaščena, da bo v zborniku objavljen tudi prispevek o njenem soprogu.

po Evropi. Prav tega leta so ga pogosto obiskovali študentski uporniki iz Nemčije. Po njegovih besedah so ga imeli za nekakšnega apostola, ker je »sat at Heidegger's feet«. Prav pri tem kolažu se kaže poseben Wolfgangov pristop k ustvarjanju kolažev, saj uporablja vsakdanje predmete, v tem primeru ključ in steklenico, ki ustvarjata tridimenzionalni učinek in namigujeta na nemške literarne like.

Slika 5: Half Past Goethe

Ljubljansko obdobje je bilo zelo plodovito. V tem času je napisal vrsto člankov in kratkih zgodb. Med njimi so:

- *Streha*, prevedla Katarina Bogataj, izšlo pri Naših razgledih
- pripoved *Stiefbeens' Haus* v Akzentih, januarja 1966
- *Der Philister: Eine romantische Projektion*, 1968
- *Kaspar Hauser und die Kritik der Sprache*, 1969
- esej z naslovom *Die Wünsche des Esels: Wahrheit und Moral in GC Pfeffels Fabeln* je bil objavljen v *Acta Neophilologica* leta 1974.

Na Filozofsko fakulteto sem prišla leta 1967 kot lektorica British Councila. V štirih letih sva si z Wolfgangom delila kabinet z dvema profesorjema na Oddelku za germanistiko. Sprva sva bila prijatelja, resnejše razmerje pa se je razvilo v letu 1970. Pozneje se je rad pošalil, da je za mano pobiral papirje, ki sem jih puščala za sabo.

Slika 6: Wolfgang in Madeline Held v Ljubljani, 1970

Wolfgang je bil v Nemčiji rojeni romanopisec, ki je od leta 1971 živel v Veliki Britaniji, najprej v Edinburghu, po letu 1973 v Londonu. Rojen je bil v Freiburgu leta 1933, otroštvo je preživel v Karlsruheju, študiral je na univerzah v Heidelbergu in Freiburgu. Leta 1960 je doktoriral na Freiburski univerzi. Bil je presenetljivo vsestranski pisatelj, prevajalec, nadarjen pianist in vizualni umetnik. Okolico je presenečal z globino in širino znanja; sprva je poučeval nemški jezik in literaturo na različnih univerzah in se zgodaj, leta 1985, upokojil, po tem pa se je povsem posvetil pisanju, prevajanju in razvijanju likovne in glasbene nadarjenosti. Nemčijo je zapustil in se zatekel v samoizolacijo, ker Nemcem ni mogel odpustiti, da so tako izdali nemško kulturo, ki jo je tako strastno ljubil – utelešeno v njenih filozofih in umetnikih, pisateljih, pesnikih in skladateljih. To kulturo je v Londonu poustvarjal v velikem kabinetu, v njem so se do stropa pele prenaplne knjižne police in številni navdihujoči portreti.

Veliko antikvarnih knjig je dobil v ljubljanskem Antikvariatu. Ta prostor, ki je izžareval atmosfero Edgarda A. Poeja in E. T. A. Hoffmanna, je bil kot nalašč zelo romantičen in kot tak blizu Wolfgangu. Tukaj je kraljeval, snoval romane in prevode ter obenem prirejal klavirske recitale in snemal dela najljubših skladateljev. Pred prihodom v Ljubljano je med letoma 1961 in 1965 štiri sijajna leta poučeval nemščino na Madraški univerzi. To indijsko obdobje opisuje v napol avtobiografskem romanu *Nachtglocke*. V Indiji ni le poučeval nemščine, temveč je s koncerti sodeloval pri akademiji klasičnega indijskega plesa. Njegova nadarjenost se je pokazala pri študentski postavitvi Brechtovega *Kavkaškega kroga s kredo*, kjer igre ni le režiral, temveč jo je tudi spremljal na klavirju. V *Nachtglocke* opisuje trenutek, ko luči med predstavo skrivnostno ugasnejo in tema srhljivo zaznamuje igro. Nekaj časa je tudi delal v misijonski bolnišnici v Kačvi in spoznal, v kako težkih razmerah delajo bolničarji in kako se skozi življenje prebijajo strašansko revni ljudje.

Pred prihodom na ljubljansko univerzo je Wolfgang leta 1965 pri Hanser Verlagu izdal prvi roman *Die im Glashaus*. Dogajanje je postavljeno v študentski dom, kjer je Wolfgang proti koncu študija na Univerzi v Freiburgu delal kot tutor. Roman so izdali v madžarščini. Odhod v Indijo je pomenil osvoboditev. Wolfgang je bil rojen leta 1933, tako da je večino let, ki so ga oblikovala, preživel pod nacizmom. Ob izbruhu vojne je bil star komaj šest let. More, ki jih je z materjo doživljal v kletih med bombnimi napadi in jih je pozneje objavil v napol avtobiografskem delu *Rabenkind*, so ga spremljale vse življenje. Zaradi vseh teh doživetij in izkušenj je Wolfgang spremenil odnos do rodne Nemčije.

Leta 1971 sva se odločila, da obnoviva pogodbo z ljubljansko univerzo. Wolfgang je bil lektor DAAD-ja na Univerzi v Edinburghu, tam sta izmenoma predavala z Gertom Hofmannom, ki je vsled podaljšanja pogodbe Wolfganga nato nasledil v Ljubljani. Po dveh letih sva se z Wolfgangom poročila in se poleti 1971 preselila v Edinburgh. Med letoma 1971 in 1973 so naju obiskovali številni iz Slovenije in Nemčije, med drugim Neva Šlibar, takrat še študentka Oddelka za germanistiko, in tudi Katarina Bogataj in Janez Gradišnik. Katarina, fakultetna knjižničarka, je bila velika prijateljica in je Wolfganga podpirala ves čas na fakulteti in še potem. Spomini na najino bivanje v Sloveniji, prijateljstva, kraje, ki sva jih obiskovala, morje in gore, so se nama zapisali globoko v srce. V najini hiši o tem slovenskem obdobju pričajo panjske končnice v dnevni sobi in številna slovenska literarna dela.

Na žalost je moral Wolfgang po dveh letih zapustiti Edinburgh, pogodba z DAAD-jem se mu je namreč leta 1973 iztekla. Vseeno pa je še naprej poučeval nemščino in užival v glasbenem in siceršnjem kulturnem življenju. Kljub neugodnim okoliščinam je postal docent na Univerzi Greenwich v Londonu. Tam je ostal do leta 1985, se upokojil in postal svobodni pisatelj in prevajalec. Med letoma 1973 in 1985 se je literarno uveljavil s kar nekaj romani – zavzetimi in večplastnimi pripovedmi od *Die schöne Gärtnerin*, *Ein Brief des Jüngeren Plinius* in *Rabenkind*. Leta 1981 je napisal še neobjavljen roman *Fuchs und Engel*, ki so ga novembra leta 1981 po delih predvajali na berlinskem *Westdeutscher Rundfunk*. Romani so tematsko različni, včasih zaznamovani z avtobiografskimi elementi, drugič avtorja zanima zgodovinsko pletivo. S sebi značilno pisavo izkazuje, kako prebrisano zna zarisati zgodbo in jo hkrati podpreti z glasbenim občutkom za ritem.

Potem ko je leta 1985 postal svobodni umetnik, se je kot prevajalec posvetil številnim pomembnim angleškim in irskim pisateljem. Sem sodijo prevodi pisem in življenjepisa T. S. Eliota, dela Samuela Becketta, življenjepis G. B. Shawa, romani Wyndhama Lewisa in Williama Goldinga, poezija Johna Donna, Roberta Gravesa in Emily Brontë. Po letu 1985 je izdal še romane *Geschichte der abgeschnittenen Hand*, 1994, *Traum vom Hungerturm*, 2007 in *Schattenfabel*, 2014.

Wolganga so vse življenje navdihovali ključni evropski pisatelji, likovniki in glasbeniki. Evropska kultura, še posebno nemška, se je Wolfgangu globoko usidrala v srce. V svojih romanih in radijskih posnetkih nemških skladateljev je skušal spreplesti nemško preteklost in sedanjost – in bil pri svojem delu več kot uspešen.

(Iz angleščine prevedel Darko Čuden)

4.2.3 Der Lektor als Kollektor

Horst Ehrhardt (Erfurt)

Von Oktober 1998 bis Juli 2002 war ich Lektor des Deutschen Akademischen Austauschdienstes (DAAD) an der Philosophischen Fakultät der Universität Ljubljana. In dieser Zeit konnte ich viele Erfahrungen sammeln: Ich habe nicht nur mit klugen, anregenden Kolleginnen und Kollegen zusammengearbeitet, Studierenden Probleme von deutscher Sprache, Gesellschaft und Kultur aufgezeigt, Stipendienberatungen und Deutschlandexkursionen durchgeführt und eigene

wissenschaftliche Arbeiten vorgestellt, sondern auch Menschen kennengelernt, die zu Freunden geworden sind, das kleine, schöne Land Slowenien in seinen vielen Facetten erlebt und nicht zuletzt auch zahlreiche Kunstwerke gesehen, einige auch kaufen können. Meine Kollektion slowenischer Gegenwartskunst umfasst seitdem u. a. Arbeiten von Nikolaj Beer, Mirsad Begić, Jakov Brdar, Gani Llallosi, Vladimir Makuc, Živko Marušič, Miha Perne, Saba Skaberne, Jože Šubic und Boris Zaplatil. Am meisten interessieren mich jene bildkünstlerischen Arbeiten, die vielfache Interpretationsbezüge ermöglichen, mit denen Brücken zwischen Fremdem und Eigenem, Bildlichem und Sprachlichem, Gegenwärtigem und Vergangenen gebaut werden können.

Im Frühjahr 2001 sah ich im Fenster einer Ljubljanaer Galerie in unmittelbarer Flussnähe eine kleine Bronzefigur. Auf einem Zettel davor stand handschriftlich *Povodni mož*. Das Wörterbuch gab mir als deutsche Entsprechungen *Nix, Neck, Nickelmann* (Debenjak 1995: 767) an. Wenige Tage danach kaufte ich das Kunstwerk.

Die Skulptur von Lovro Inkret (geb. 1949) hat die Dimensionen von etw. 19,5 cm x 10,5 cm x 16 cm. Auf einem Würfel sitzt aufrecht eine kräftig-muskulöse männliche Figur. Sie hat an den Füßen Schwimmhäute, an beiden Knien, an den Oberschenkeln sowie auf der rechten Brust, auf beiden Schulterblättern und auf dem Rücken befinden sich relativ große stachelartige Gebilde. Auf der linken Brustseite ist kein Stachel – ein narbenartiges Gebilde überdeckt die Herzgegend. Arme sind nicht ausgeformt, der Kopf hat, wo Ohren erwartet werden, lappenartige Erweiterungen, rechts eine eckige, links eine spitze. Die beiden Stacheln auf dem oberen Rücken des Torsos sehen so aus, als ob sie zusammen mit den Erweiterungen am Kopf einen Panzer oder einen Schutz bilden. Ein Gesicht ist nicht ausgeformt. Inkret hat die gesamte Oberfläche der Arbeit mit Strukturen versehen: Ritzungen, stoffartige Abdrücke, Faltungen. Insgesamt wirkt die Figur abweisend, vor allem durch die Stacheln, die vergleichbar sind mit der Abwehr dienenden Körperteilen von Meerestieren. Diese und die Schwimmhäute der Füße sind eindeutige Hinweise darauf, dass die Figur ein sagenhaftes Wasserwesen darstellt.

Der Titel der Bronze greift literarische Bezüge auf: Im ersten Teil der Deutschen Sagen der Brüder Grimm (Deutsche Sagen 1816: 66f.) findet sich unter der Nummer 51 der Text »Tanz mit dem Wassermann. Ein vorromantisches

Gedicht von France Prešeren trägt den Titel »Povodni mož« (1830), gilt als erste slowenische Ballade und ist in viele Sprachen übersetzt worden. Das Motiv, dass ein Wassermann mit einem Mädchen tanzt und es mit ins Wasser zieht, findet sich auch in Gedichten der deutschen und europäischen Romantik.

Die Sage bei den Grimms ist – auch für eine regionale Heimatsage – erstaunlich konkret: Als Zeitpunkt des Aufeinandertreffens von »Ursula Schäferin« (Deutsche Sagen 1816: 67) und dem Wassermann wird der erste Sonntag im Juli des Jahres 1547 (vgl. 66) angegeben (d. i. der 5. Juli). Der Ort wird benannt: »zu Laibach auf dem alten Markt bei dem Brunnen« (66), ein von einer Linde »lustig« (66) – ‚anmutig‘ oder ‚angenehm‘ (vgl. HTTP 1) – beschatteter Platz in der Nähe »der Laibach« (Deutsche Sagen 1816: 67). Der Weg zu der Stelle, an der Ursula und der Wassermann in den Fluss tanzen, führt am »Sitticher Hofe« (67) vorbei. Die Grimms erwähnen am Ende der Sage, dass der »Lindenbaum [...] bis ins Jahr 1638« existierte, »wo er Alters halben umgehauen werden mußte« (67).

Im Mittelpunkt der Sage steht – anders als Urška in der Ballade Prešerens – die Figur des Wassermanns. Im Text stehen neben dieser Bezeichnung auch *Nix* und *Wassergeist*. Das Deutsche Wörterbuch (HTTP 1) macht deutlich, dass *Nixe* (f.) in der Mehrzahl der Fälle auf ein gut gesinntes weibliches Wasserwesen Bezug nimmt, während *Nix* (m.) eine böse männliche Figur bezeichnet (‚Wasserteufel‘). Die Sage selbst enthält keine direkten Hinweise auf den Charakter des Wassermanns: Er tritt als »ein schöngestalter, wohlgekleideter Jüngling« in Erscheinung, sein freundlicher Händedruck erregt allerdings Grauen – seine Hand ist »ganz weich und eiskalt« (Deutsche Sagen 1816: 66). Beide Adjektive deuten nicht nur auf ein dem Wasser entstammendes Wesen hin, sondern auch auf Unaufrichtigkeit und moralische Verwerflichkeit. Wenn jemand keinen festen Händedruck hat, wird auch heute noch auf Falschheit geschlossen. Zumindest vor Jahrhunderten galt, dass ein Mann mit weichen Händen ohne Schwielen nicht (körperlich) arbeitete, deshalb faul war und folglich negativ bewertet wurde.

Ursula wird bei den Grimms als ein »wohlaufgeschmücktes und schöngebildetes, aber frisches und freches Mägdlein, von leichtfertigem Wandel« (67) beschrieben. Äußerer Schönheit stehen also moralisch negative Eigenschaften gegenüber; alliterierend sind die Wörter *frisch* und *frech* (u. a. mit ‚keck, vorlaut‘ erklärt, vgl. HTTP 1). Ursula willigt ein, mit dem Jüngling zu tanzen, der Reigen – *Reigen* synonymisch für *Tanz*, aber auch Bezeichnung für eine wohlgeordnete,

auf gemeinsame Aktion ausgerichtete, disziplinierte Art des Tanzens in der Reihe – gerät aus der Ordnung und führt beide Akteure aus der Masse der feiernden Menschen weg vom begrenzten Marktplatz zunächst in Flussnähe, schließlich in den Fluss selbst. Ursulas Reaktion auf ihren Untergang wird nicht beschrieben; die körperliche Dominanz des Wassermannes kann vorausgesetzt werden. Böses hilft, Unvollkommenes, Verwerfliches durch Wasser zu reinigen und damit zu bessern.

Die Bronze von Lovro Inkret ist weder eine Illustration der Sage, noch greift sie mögliche Interpretationen der Prešeren-Ballade auf. Sie ist ein absolut eigenständiges Kunstwerk, das andere Deutungen des Stoffes zulässt und anregt. Gezeigt wird ein in sich ruhender, nicht aggressiver Wassermann. Die Stacheln deuten eher einerseits auf Unantastbarkeit und Isoliertheit hin, sind andererseits aber auch Zeichen für Abgrenzung und Einsamkeit. Der nahezu symmetrische Aufbau des Werkes unterstützt den statischen Eindruck. Die Stelle, an der ein Stachel fehlt und stattdessen eine Narbe ist, die Herzseite des Korpus, ist beschädigt, unvollkommen. Der Nix ist körperlich verletzt, also nicht unverwundbar. Sein Herz, der angenommene Sitz von Seele und Gefühlen, ist nicht mehr geschützt, das Abwehrinstrument ausgerissen, abgetrennt. Der Dargestellte hat also auch eine menschliche Seite, die Emotionen entäußern und aufnehmen kann. Inkret zeigt hier kein böses, unmoralisches Wesen, das gewollt Unheil und Tod bringt, sondern einen gesellschaftlich-sozial Ausgeschlossenen, einen Anderen, einen Außenseiter. Der Wassermann ist einerseits ein Angegriffener und Angreifbarer, andererseits ein In-sich-Ruhender, Introvertierter, Unterschätzter, ein stilles Wasser(wesen), das undurchschaubar und unergründbar zu sein scheint – vgl. das Sprichwort *Stille Wasser sind tief*. Ob der Nix damit auch Potenzen für Verderben, Verbrechen und Vernichten in sich trägt, lässt Inkret mit seiner Bronze »Povodni mož« offen.

Das Kunstwerk steht seit über 16 Jahren in meinem kleinen Haus in Thüringen. Es wechselt seinen Platz vom Schreibtisch im Arbeitszimmer auf das Sideboard im Wohnzimmer, manchmal steht es wochenlang auch auf dem Nachtschränkchen. Immer erinnert es mich an vier glückliche Arbeits- und Lebensjahre in Slowenien. Und jedes Mal freue ich mich beim Anblick der Bronze auf eine Wiederbegegnung mit Slowenien, den Originalschauplätzen in Ljubljana und vor allem den Menschen, denen ich sehr viel zu verdanken habe.

Viri in literatura

Debenjak, Doris, Božidar in Primož (1995): Veliki slovensko-nemški slovar.

Grosses [sic!] slowenisch-deutsches Wörterbuch. Ljubljana: DZS.

Deutsche Sagen (1816): Deutsche Sagen. (1. Teil). Hrsg. von den Brüdern Grimm.

Berlin: Nicolaische Buchhandlung.

Woerterbuchnetz.de: <http://woerterbuchnetz.de/DWB/> (01. 09. 2018).

Slika 7: Povodni mož (Lovro Inkret)

4.2.4 Erinnerungen

Heidrun Thomas⁴

Erinnerungen:

Ich erinnere mich an sehr zurückhaltende Studierende, die sehr schwer zum Sprechen zu bringen waren. Studierende, die oft ein sehr enges Weltbild hatten. Etliche von ihnen waren noch nie in Österreich gewesen, obwohl sie sich zum Deutschstudium entschlossen hatten und Österreich ja auch nur einen

⁴ Mag. Heidrun Thomas je bila avstrijska lektorica na oddelku med letoma 1997 in 2000. Pričujoči zapis je nastal leta 2009 in je bil objavljen v oddelčnem zborniku ob 90. obletnici Oddelka za germanistiko.

Katzensprung entfernt war. Aber sie sogen alles auf, was ich Ihnen brachte. Sie waren wissbegierig und die meisten auch eifrig. Sie waren neugierig, wenn auch oft nur auf mich und nicht auf die Inhalte, die ich zu vermitteln suchte. Meine KollegInnen an der Abteilung erlebte ich als kontaktfreudig, offen, kompetent, ebenfalls neugierig und sehr aktiv.

Aufnahme in der Abteilung, in Stadt und Land

Wie eingangs schon erwähnt, sind die KollegInnen an der Abteilung mit großer Offenheit auf mich zugekommen; ich hatte zahllose kurze Gespräche auf den Treppen der Filofaks, zwischen Tür und Angel, längere Plaudereien beim Kaffee außerhalb der Uni, private Einladungen, etc. Ich war immer gut eingebunden, nahm an den Sitzungen der Abteilung teil, bemühte mich, aktiv mitzuarbeiten.

Eine wunderbare Erinnerung wird für mich die Geburtstagsfeier zu Prof. Neva Šlibars 50. Geburtstag bleiben. Eine verrückte Idee wurde mit Begeisterung von fast allen KollegInnen umgesetzt: eine Art Modeschau – »Mode« (eigentlich Kostümierungen) für Situationen & Szenen aus Frau Prof. Šlibars Alltag!

Die Vorbereitungen für die ÖGG im Juni 2000 – da war was los! Die Tagung selbst – es war viel Arbeit, interessante Begegnungen und Gespräche, Vorträge und wunderbare Ausflüge bei herrlichem Wetter zu Sehenswürdigkeiten in Slowenien.

Die Stadt und das Land waren hinsichtlich meiner Integration etwas sperriger: dieses Erlebnis brachte ich schon aus meinem Studienjahr 1992/93 in Ljubljana mit. Damals war ich fast am Aufgeben, dachte, die Menschen, dieses Land, sie werden mich nie an sich heranlassen. Dass ich Slowenisch lernte, wurde damals mit äußerst großer Skepsis betrachtet. Auch im Herbst 1997 machte ich noch die Erfahrung, dass ich mit meinem Akzent im Slowenischen eher abgelehnt wurde (man identifizierte mich als Kärntner Slowenin und das schien Grund genug, mich abzulehnen), mein Alltag war manchmal einfacher, wenn ich auf Deutsch oder Englisch meine Erledigungen machte. Das war eine sehr eigenartige Erfahrung.

Was mir mein Auslandsaufenthalt brachte?

Das lässt sich nicht messen, schon gar nicht karrieretechnisch. Persönlich hat es meine Charakterentwicklung, meine Offenheit, mein ständiges Fragen in

Bereichen wie Integration, Migration, Menschenrechte, Antirassismus und natürlich auf der didaktischen Ebene deutlich geprägt, bereichert und beeinflusst.

Wichtige Begegnungen an der Germanistik waren die Frauen in Karrierepositionen an der Universität. Positive Vorbilder, wie man sie in Österreich nicht oft hat. Das hat mich generell sehr motiviert. Menschen wie Neva Šlibar. Vor allem aber hat mich die Begegnung mit Nina Grah nachhaltig geprägt: ihre Offenheit den Menschen und dem Wissen gegenüber, sind erstaunlich in Zeiten wie diesen. Es gibt Sätze von ihr, die sind für mich zu Weisheiten geworden: »Demokratie braucht ein bestimmtes Maß an Anonymität.« (möglicherweise ist es nicht ganz das Original). Ihre Großzügigkeit im Denken, ihre Radikalität, wenn es darum ging, dass wir jungen Lektorinnen zu rigideren Maßnahmen hinsichtlich Kontrolle/Überprüfung von Wissen etc. greifen wollten. Ihre Appelle für die Eigenständigkeit des Denkens, die Selbstbestimmtheit des Menschen – bei mir blieben sie nicht ungehört. Ihre Art, mit jungen Menschen umzugehen, machte sie oft um so vieles jünger als wir waren und beschämte – zumindest mich. Wenn mein Denken eng wird, meine Moralvorstellungen sich zu begrenzen beginnen, dann sind mir ihr Bild und ihre Haltung vor Augen.

Einmal im Leben sollte jeder Mensch an einem Ort »AusländerIn« gewesen sein. Es verändert den Blick auf das, was auf politischer Ebene täglich mit Menschen geschieht (die Hürden der Migration, auf der Flucht sein, Asyl brauchen etc.).

Was ich heute mache

Direkt nach dem Lektorat arbeitete ich am Ludwig Boltzmann Institut für Menschenrechte und initiierte ein Kinder- und Jugendprojekt »Recht hat JedeR!« – Trainings zum alltäglichen Umgang miteinander«, das noch immer läuft und mehrfach ausgezeichnet wurde. Danach war ich als Projektmanagerin am Interkulturellen Zentrum tätig, wo ich das Projekt »EuropaWochen« für österreichische SchülerInnen entwickelte. Darauf folgte meine Tätigkeit als Bildungsreferentin bei der Industriellenvereinigung in Salzburg (bereichert um die Sichtweisen der Wirtschaft auf die Bildung), bevor ich in Karenz ging und mein Leben sich weiter intensivierte: wir adoptierten unsere Tochter Yemisrach aus Äthiopien. Nach der Karenzierung arbeitete ich wieder als DaF-Trainerin und durfte gerade im letzten Jahr wieder wunderbaren Menschen begegnen. Da

war ich in meiner Arbeit Slowenien, (dem Balkan) und meinen Vorbildern im Denken und Arbeiten wieder ganz nahe. Durch meine Tochter habe ich auch sehr wichtige Begegnungen und jede Menge Anreize für eine moderne Pädagogik, die ich leider nicht immer verwirklicht finde. Hier werden mein Denken und meine Erfahrungen wohl künftig ihren Platz finden. An dieser Stelle werde ich an dem anschließen, was ich in Slowenien begonnen habe, in Wien fortsetzte, aber unterbrochen habe. Slowenien war das Land meiner Urgroßmutter Ursula Hoya. Slowenien (Slowenisch) selbst wird für mich immer eine Art zweite Heimat bleiben, eine Herzensangelegenheit, wo ich damals gerne geblieben wäre. Aber das ist nicht gelungen. Vielleicht, um in Wien auf Afrika zu stoßen.

Slika 8: Heidrun Thomas v pogovoru s Špelo Virant, 1999

4.3 Bil je nekoč ...

4.3.1 Preteklost je tuja dežela: tam se vse dogaja drugače

Katarina Bogataj-Gradišnik

Uvodni stavek v roman L. P. Hartleya *The Go-Between* mi je prišel na misel, ko sem se lotevala spominskega zapisa o naši oddelčni knjižnici. Segel naj bi tja do davnega leta 1961, ko sem se kot bibliotekarka pripravnica vrnila na germanistiko,

kjer sem dve leti prej diplomirala. Zavedela sem se, da je spomin v desetletjih postal nezanesljiv in se ponekod najbrž ne bi čisto ujemal s spominom drugih. Nekateri stvari so se predimenzionirale, spet druge, morda pomembnejše, so zbledele ali celo utonile v pozabo, medtem ko so kakšne naključne podrobnosti oživele v svežih barvah. Predvsem pa bom skušala svoj nemški spomin razmejiti od angleškega glede na to, da je v pričujočem zapisu govor o zgodovini nemške katedre, ta pa nekoč ni bila samostojna, kakor je danes, temveč sestavni del Oddelka za germanske jezike in književnosti skupaj z anglistiko.

Knjižnica je bila ob moji vrnitvi še prav taka kakor v naših študentskih letih: na stari univerzi, kjer je imel oddelek dve sobi, je bila umeščena v ozkem prostoru z visokim stropom in masivnimi lesenimi policami. Edino okno je gledalo v hodnik in me je spominjalo na vremensko hišico, v kateri se sučeta dve figuri. Skozi to okno sta nam namreč dva demonstratorja, poznejša predavatelja na anglistiki, Stanko Klinar in Franci Friedl, izposojala knjige. Ob njuni pomoči sem se skušala znajti, ko sem ju zamenjala pri oknu. V tistem času so večino oddelčnih knjižnic upravljali asistenti ali pa kar demonstratorji. Profesionalce so imeli le redki oddelki, tako npr. velika slavistična knjižnica, katere vodja Marko Kranjec je bil za nas novince in tudi pozneje nesporna strokovna avtoriteta. Demonstratorji so nam bili v pomoč še vsa nadaljnja leta, študentke pri bolj potrpežljivih in natančnih opravilih, kakor je bilo abecedno sortiranje izposojnih listkov, študenti – sicer bolj redki med množico deklet – pa pri prekladanju večjih tovorov knjig in podobnih težaških delih. Dolgoletni demonstrator Beno Strah se je izkazal za nepogrešljivega s prav akrobatsko spretnostjo, ko smo l. 1962 selili knjižnico v novo stavbo FF na Aškerčevo. Selitev je potekala skozi okno seminarja v kombi, ki je čakal spodaj na cesti. Prostor v 3. nadstropju fakultete je bil svetel, opremljen s funkcionalnimi kovinskimi palicami in celo s pisalno mizo, vendar je že v nekaj letih postal natrpan in pretesen.

Na delovno mesto sem prišla v skupini kolegov (in hkrati prijateljev), ki jo je od generacije naših profesorjev ločevala precejšnja časovna vrzel. Bili so to asistenti za angleški jezik in literaturo Meta Grosman, Mirko Jurak, Janez Orešnik in Franci Slivnik, za nemščino pa Doris Kosec (pozneje Debenjak). Iz razmerja 4:1 je razvidno, da je bil anglistični oddelek številčno dosti močnejši od nemškega. V letih po vojni je bila nemščina kot učni predmet v srednji šoli prava redkost, tako je bilo tudi število brucev na nemščini manjše in njihovo

znanje včasih problematično; precej bolj so bili podkovani novinci iz mariborske regije. Ni bilo malo študentov, ki so si ob angleščini kot drugi predmet namesto nemščine izbrali francoščino. Tako smo bili res neke vrste »bastardni bratrance«, označba, ki jo je z ozirom na zgodovinsko spentljanost Francije z Britanskim otokom izumila romanistična bibliotekarka Žuža (Jožica Pirc) in smo jo udomačili v ožjem krogu. Sicer pa je bila tudi raven angleščine, ki se je tisti čas vpeljevala v srednje šole, marsikje skromna, saj so bili usposobljeni učitelji takrat še redki. Da sem si upala vpisati pod A angleščino in pod B nemščino, sem prej obiskovala tečaj na t. i. Ljudski univerzi, z mojo nemščino pa se je potrudil moj oče, ki se je šolal še v avstro-ogrskih časih. Maturirala sem namreč iz ruščine, tako kakor mojih ostalih štirideset sošolcev.

Naša skupina je na fakulteto prišla v nekakšnem medvladju. Na prizorišču ni bilo več markantne postave pokojnega ustanovitelja naše germanistike in mednarodno uveljavljenega znanstvenika, profesorja Jakoba Kelemine. Njegov asistent, dr. Janez Stanonik, se je izpopolnjeval v ZDA, oddelku je začasno načeloval klasični filolog prof. Milan Grošelj. Dr. Stanonik, specialist za angleško in ameriško literaturo, je po vrnitvi iz Amerike postal predstojnik oddelka, ali krajše »Boss«. Splošno znan pod imenom Noni, je bil nedvomno ena najbolj originalnih in nekonvencionalnih osebnosti na fakulteti. Nemško katedro je vodil prof. Dušan Ludvik, ki je prišel iz stvarnega kataloga NUK. Njegov predmet je bila poleg zgodovine jezika nemška srednjeveška književnost; iz nje je, sam pesnik, tudi prevajal, žal je najbrž marsikaj ostalo neobjavljeno.

Študij germanistike je temeljil na historični slovnici, skupni obema german-skima jezikoma in s tem povezani starejši literaturi. Mislim, da mnogi študenti – z izjemami, kakor je bil v našem letniku Gregor Strniša ali v naslednjem Janez Orešnik – te priložnosti za spoznavanje kulturne zgodovine in razkošja srednjeveške poezije nismo dovolj cenili. Manjkala nam je podlaga klasične izobrazbe iz srednje šole, predvsem pa se je najbrž večina vpisala na germanistiko v želji po usvajanju modernega jezika. Lektoratov takrat še ni bilo, zato pa zelo kvalitetna predavanja in seminarske vaje za nemciste pri prof. Adeli Žgur, za angliste nekoliko pozneje pri predavateljih Slavu Klemenčiču in Dušanu Pavliču.

Tudi strokovna izobrazba bibliotekarjev je takrat potekala čisto drugače. Pouk knjižničarstva na višješolski stopnji je sicer v 60. letih začela vpeljevati Pedagoška akademija, vendar je bila pot do bibliotekarstva kot predmeta na FF

dolga še kakšnih dvajset let. Naša generacija se je usposabljala na tečajih, ki jih je organiziral NUK in so na njih predavale veličine naše stroke. Po tečaju in dveletni praksi je sledil strokovni izpit z nalogo, za katero si je kandidat lahko izbral temo sam. Odločila sem se za izbirno bibliografijo nemške kulture v reviji *Dom in svet* pri profesorju Janezu Logarju. Ob tem sem spoznala dva vodilna strokovnjaka s tega področja, poleg prof. Logarja tudi Jožeta Mundo, pri katerem sem dobila nekaj dragocenih tehničnih nasvetov.

Pozneje sem se med izpraševalci na strokovnem izpitu znašla tudi sama, bolj po dolžnosti kakor po lastni želji; nemcistov je namreč primanjkovalo tudi v naših stroki, med predmeti pa sta bila dva tuja jezika. Ne vem, koga je bilo na izpitih bolj strah, kandidata ali mene, ker pač nisem vedela, s kakšnim predhodnim znanjem prihaja. Oddahnila sem si šele, ko me je čez nekaj let nadomestila moja poznejša sodelavka Madita Šetinc z vse drugačnim pedagoškim darom. Naše izobraževanje se je v teku delovne dobe dopolnjevalo s tečaji, posveti, predavanji in zborovanji, na katerih so nas seznanjali z novostmi na našem področju. Prirejalo jih je Društvo bibliotekarjev Slovenije, v katerega smo bili včlanjeni.

Na oddelk sem prišla po dveletni honorarni zaposlitvi v Pionirski knjižnici. Ta ni bila pionirska le po imenu, temveč tudi po inovativni usmeritvi in spodbudnem delovnem okolju. Kolegica Andra Žnidar me je potrpežljivo učila abecedne katalogizacije, pri tem sem v prvem zaletu uničila cel kup katalognih listkov in spoznala, da ti ne prenesejo naglice ali šlamparije. Andra mi je tudi utrla pot do prakse v abecednem katalogu NUK; v tistem času, ko smo bili novopečeni bibliotekarji še redki primerki, je bilo to še mogoče. Na oddelku pa sem proti koncu 60. let dobila srečno priložnost, da sem se udeležila dveh enomesečnih poletnih tečajev iz moderne nemške literature. Prvega v Heidelbergu mi je omogočil Boss, za drugega v Münchnu pa mi je priskrbel štipendijo takratni lektor iz ZRN, dr. Wolfgang Held.

Posebno poglavje v teh spominih si zasluži naš knjižni fond. Potem ko je med vojno v požaru, ki je prizadel NUK, zgorela skoraj celotna seminarska knjižnica in v njej marsikaj nenadomestljivega, se je morala vzpostavljati tako rekoč na novo. Če naj bi se izvajala načrtna nabavna politika, ki bi ustrezala potrebam učiteljev in študentov, bi za nakup knjig iz Anglije in obeh Nemčij potrebovali tujo valuto, devize. Ko se je razdeljevala (pičlo odmerjena) letna kvota deviz med knjižnice fakultet in inštitutov, je na sestankih s pristojnimi organi

prihajalo do navzkrižja interesov med nami, ki smo se potegovali vsak za delež svoje knjižnice. Pri tem neveselem početju je bila posebno ostra konkurenca za tuje revije, ki so pač temelj za sleherno znanstveno delo. Za preostale devize smo naročali strokovno literaturo pri dveh za to pooblaščenih založbah, MK in DZS. Nabava ni potekala ravno ažurno, tudi ne vselej uspešno, položaj pa se je občutno izboljšal, ko je ta posel prevzela gospa Nevenka Obersnu; knjige smo dobili celo na obroke, če nam je prav tedaj zmanjkalo deviz. Za dinarje, čeprav tudi teh ni bilo v izobilju, pa se je našlo marsikaj zanimivega v Trubarjevem antikvariatu, posebno, kadar so tam odkupili kakšno dediščino in nas je o taki pridobitvi obvestil g. Marijan Podgoršek. Njegova sodelavka in naslednica, gospa Stanka Golob, je pred nedavnim v intervjuju ob prejemu Schwentnerjeve knjigotrške nagrade opisala, koliko iznajdljivosti je bilo potrebne za pridobivanje knjig z Zahoda in Vzhoda.

Glavnino knjižničnega fonda pa so že prav od začetka in ves čas pozneje sestavljala darila tujih kulturnih ustanov. Za nemško gradivo so bile pomembne posebno Deutsche Forschungsgemeinschaft, Goethe-Institut, pozneje Avstrijski kulturni center in še pozneje Karl-Marx-Universität iz Leipziga. Nobena od teh ustanov v tistem času ni imela podružnice v Ljubljani. Nemške ustanove so naše sezname dezideratov največkrat v celoti upoštevale, tega pa za anglo-ameriške ne bi mogla trditi. Ob strokovni literaturi smo dobivali celo nekaj sodobnega leposlovja, ki drugod v Ljubljani ni bilo dosegljivo. Veliko večino daril, tako anglo-ameriških kakor nemških, je knjižnica prejemale po zaslugi prof. Stanonika. Uradno je bil sicer vsakokratni predstojnik oddelka tudi šef knjižnice, vendar pri Bossu to ni bila le formalnost, temveč izrazito osebna zavzetost. S svojimi zvezami in ugledom v tujih znanstvenih krogih mu je uspelo pridobiti obilna knjižna darila kakor tudi abonmaje strokovnih in znanstvenih revij, celo dnevnih časopisov in tednikov. Prav periodika je postala največje bogastvo naše knjižnice. Po predstojnikovem prizadevanju smo l. 1971 revije preselili iz vlažne kleti v novo pridobljeno čitalnico ob »stari« izposojni knjižnici: poleg revij in zbornikov so bili na voljo še slovarji, leksikoni in drugi priročniki. Nova pridobitev pa je bila tudi Angelika Hribar, ki je v celoti prevzela skrb za priročno knjižnico.

Prav na začetek mojega službovanja na oddelku pa sodi izdatna, čeprav za današnje pojme nekoliko nenavadna pridobitev. Ustanova, mislim, da se je imenovala Zbirni center, je odstopila NUKu precejšnjo količino knjig,

zaplenjenih po vojni v meščanskih domovih. NUK sam ni obdržal vsega in je našemu oddelku ponudil, da iz tega fonda izbere po svojih potrebah. V spominu imam goro knjig, nagrmađenih na nekem stranskem stopnišču v NUKu. Doris, že tolikokrat pomoč v praktičnih zadevah, je tudi tokrat poprijela za delo, ki še zdaleč ni spadalo med njene asistentske obveznosti. Po dnevnem šihitu sva se vsakič vračali domov kot dimnikarska vajenca: knjige, mnoge v zelo lepih vezavah, so bile namreč prekrite z debelo plastjo prahu. Po pričakovanju sva našli obilje nemške klasike od Lessinga in Goetheja naprej, prek Heineja tja do modnega nobelovca Paula Heyseja, seveda večidel v gotici, ki našim študentom že takrat ni bila posebno ljuba. Bila pa so vmes tudi sloveča imena iz časa med obema vojnama, tako Thomas in Heinrich Mann, Franz Werfel, Stefan Zweig, Jakob Wassermann, Ferdinand von Saar in ne nazadnje Hermann Hesse, ki pa takrat še ni bil kultni avtor in guru poznejše hipijevske generacije. To kultivirano prostočasno branje je imelo v naši knjižnici kar nekaj odjemalcev med starejšo in srednjo generacijo profesorjev z drugih oddelkov. Med temi je bil posebno zvest obiskovalec učeni akademik dr. Karel Oštir. Bil je to profesor, ki nas je skušal v prvem letniku poučiti o osnovah pragermanščine in indoevropskih jezikov. Ob enem svojih obiskov v knjižnici je za šalo skušal spraviti v zadrego zeleno bitje, ki se je šopirilo za izposojnim pultom: »Gospodična, dajte mi kakšen pornografski roman.« Nisem bila v zadregi, saj sem predvidevala, da bi pri gospodu njegove generacije v ta namen zadostoval že kakšen sodoben roman, in sem profesorju ponudila zajeten špeh Martina Walserja, če se ne motim, *Die Halbzeit*. Profesor se je prav kmalu vrnil, resnično zgrožen: »Gospodična, kaj za eno svinjarijo ste mi dali!« Spodrsrljaj sem zlahka zgladila, najbrž s Zweigom ali Mannom.

Knjižnica je bila sicer v prvi vrsti namenjena učiteljem in študentom germanistike, vendar je imela očitno precej gradiva, ki je bilo zanimivo tudi za bralce z drugih oddelkov na FF, za prevajalce, urednike, novinarje, gledališnike in druge interesente s področja kulture. Izposojanje učbenikov in obveznega čtiva našim študentom je bilo bolj ali manj rutinsko opravilo, toliko bolj spodbudno pa je bilo poiskati gradivo za kakšno seminarsko ali diplomsko nalogo, še posebno, če je študent pokazal zanimanje in vnemo. Tako je npr. Jani Virk, poznejši urednik na RTV, prišel po literaturo za nalogo o Parsifalu s kovčkom in prijateljico, da mu je pomagala izpolnjevati izposojne listke (to zamudno opravilo so pozneje nadomestili računalniki). Ni me presenetilo, da je bil trud

okronan s študentsko Prešernovo nagrado in čez nekaj let z dokumentarcem, opremljenim z Wolframovimi verzi v prevodu prof. Ludvika. Spet drugič pa je nanese, da sem želela študenta družboslovja osrečiti z dobrim metrom nemškega ekspresionizma – to je bila tema njegove naloge – vendar je razočaran odšel praznih rok, saj je pričakoval gradivo v angleščini, če že ne v slovenščini.

Po številu študentov je bil naš oddelek eden največjih na fakulteti. Diplomanti so v šolah vzdignili jezikovni pouk na raven, kakršna je bila v mojih srednješolskih časih silno redka, in bili so iskani na področjih, kjer je bilo potrebno znanje jezikov. Seveda so iz njihovih vrst prišli poznejši učitelji (obeh spolov) na oddelku, pa tudi kulturni delavci raznih profilov, med temi več odličnih prevajalcev. Veselim se priložnostnih srečanj z vsakim izmed njih, žal pa se moram v tem zapisu izogniti imenom, ker spričo velikega števila nikakor ne bi marala katerega izpustiti.

Z ugodnejšimi razmerami se je širil tudi zbor profesorjev in predavateljev, velika pridobitev za pouk modernega jezika so bili lektorji. Učni predmeti so se razvejili in se dopolnili z novimi, nemščina z avstrijsko in švicarsko literaturo, ob teh sta se uveljavili skandinavistika in nizozemščina. Moderno nemško jezikoslovje je doseglo stopnjo, ki ji moja B-nemščina ni bila več kos, ne pri svetovanju študentom ne pri nabavi in obdelavi novitet (po pravici povedano, mi lingvistika v nasprotju z literaturo nikoli ni bila posebno pri srcu). Z veseljem in olajšanjem sem vso tovrstno dejavnost l. 1975 preložila na novo pridobljeno moč, že prej omenjeno Madito, germanistko z odlično A-diplomo in klasično gimnazijo v Mariboru.

Srednji vek se je pomladil, ko je asistent prof. Ludvika postal dr. Anton Janko. Še en novepečeni doktor, Drago Grah, je popestril pouk nemške književnosti; na tem področju je prej orala ledino dr. Helena Stupan, avtorica učbenika za ta predmet. Medtem ko v času našega študija predavanj iz novejšje nemške literature še ni bilo, so se v poznih 60. letih odpirala nova obzorja s prihodom lektorjev iz ZRN. Če odštejemo zelo kratko epizodo z dr. Hansom Olschewskim iz 50. let, je bil prvi v sklenjeni vrsti nemških lektorjev dr. Wolfgang Held, sledil mu je dr. Gert Hofmann, oba izjemna intelektualca in že uveljavljena pisatelja. Prav meglena Ljubljana je dala navdih in prizorišče za Hofmannov roman *Die Fistelstimme*, za katerega je avtor prejel nagrado Ingeborg Bachmann. Lektorji za literaturo so prihajali z Zahoda, jezikoslovci kakšno desetletje pozneje z Vzhoda; to področje sta zaznamovala zlasti dr. Walter Moschek in dr. Siegfried Heusinger.

Dejavnosti oddelka so se širile s posveti, predavanji tujih gostov in simpoziji, med temi je bil posebno odmeven simpozij ob obletnici smrti Ingeborg Bachmann l. 1984. Teh prireditvev smo se po lastni izbiri (in ob razumevanju predstojnikov) udeleževali tudi bibliotekarji, da bi ostali na tekočem glede razvoja germanistike. Med tujimi predavatelji so bile neredko korifeje kot npr. Wolfgang Kayser, avtor naše »biblije« *Das sprachliche Kunstwerk*. Še posebno mi je ostal v spominu ugledni literarni teoretik z zagrebške univerze prof. Zdenko Škreb, ne le zato, ker je uvodoma počastil spomin na Jakoba Kelemino, ampak tudi zaradi naklonjenosti do mlajših učenjakov. Ne vem več, katera od Jankovih objav je bila povod za njegovo pohvalo, izraženo v tistem konverzacijskem tonu, ki smo ga poznali iz *Gospode Glembajevih*: »Tone, ja sam štolc na tebe!«

Medtem ko so se časi za knjižnice obračali na boljše, se je, manj razveseljivo, bohotila birokracija. Bil je to čas samoupravljanja, ko smo zlasti bibliotekarski veterani presedeli na sestankih in sejah dolge ure, namesto da bi opravljali svoj posel. Med pozitivnimi novostmi sta bili prelomni predvsem dve: vpeljava decimalne klasifikacije in prehod na računalniško poslovanje knjižnice. Decimalni sistem, ki je omogočal gibkejšo sodelovanje med knjižnicami, je zahteval natančnejšo vsebinsko razmejitev znotraj knjižnega fonda in izdelavo stvarnega kataloga po novih načelih. Talent in vnema za tovrstne matematične umetnije sta se k sreči izkazala pri Angeliki. Ko je nizala številke v klasifikatorje in preučevala tablice z navodili, je v teh naključno odkrila klasifikacijo »brezrepcev« (mislim, da je šlo za neko vrsto opic). Ta označba nam je bila tako všeč, da so bile odtlej, seveda za interno rabo, naše knjige označene le še z »repi«. Angelikina večšina tudi zunaj naše knjižnice ni ostala nezapažena; še danes se nanjo obračajo uredniki revij in zbornikov, da jim članke in razprave opremi z ustreznimi »repi«.

V 80. letih je prišlo v knjižnici do nekaterih personalnih sprememb. Madita je prevzela nemški lektorat za nefilologe, na njeno mesto je prišla Manca Šinko, ki je s študija komparatistike prinesla s seboj tudi vnemo, da svoje sveže znanje posreduje študentom (nič čudnega, da jo je presenečalo moje nagnjenje do trivialne literature ...) Manca je pozneje odkrila svoje poslanstvo v »Barki«, z Angeliko pa sva po nasvetu profesorjev pridobili A-nemcistko Marjano Benčina, obdarjeno z mnogimi, tudi umetniškimi talenti. Od njenih koncertnih nastopov mi je posebno ostal v spominu tisti v Tivolskem gradu, ko je v kostumu srednjeveške dame izvajala svoje lastne prevode Minnesanga.

Drugi, še veliko večji novosti, kakor je bila decimalka, sem se izognila z upokojitvijo l. 1989. Računalniška modernizacija knjižnice je padla na ramena Angeliki, ki je imela pri tem kompetentno sodelavko Marjano, po mojem odhodu tudi Kristino Pegan Vičič. Ko sem se prelevila v bralca, sem bila od nekdanjih in novih kolegic deležna poleg naklonjenosti tudi informacij in drugih storitev, ki jih omogoča sodobna tehnika. In ne nazadnje prijetnega druženja ob raznih priložnostih, ko se srečujemo veteranke zdaj že s tretjo generacijo bibliotekark, okrepljeno tudi z obema referentkama in seveda z »bratranskimi« romanistkami.

Slika 9: Katarina Bogataj-Gradišnik v knjižnici

4.3.2 Utrinki iz tistih daljnih let

Helena Spanring

Opisala bom nekaj utrinkov iz tistih daljnih 50. let prejšnjega soletja (točno od 1949 do 1953), ko sem bila sama slušateljica germanistike. Takrat smo se imenovali germanisti, četudi smo vpisovali dva različna germanska jezika, npr. angleščino in nemščino.

Naši prostori so bili v najvišjem nadstropju Narodne in univerzitetne knjižnice, edina predavalnica se je imenovala Germanski seminar, sprejela je

kakih 40 slušateljev. Poleg naše sobe je bilo najsvetejše, kabinet prof. dr. Jakoba Kelemina, predaval nam je angleško historično slovnico. V naši sosesčini so imeli prostore tudi romanisti in klasični filologi. Nekaj predavanj iz angleške književnosti smo imeli pri MA Josipu Sodji. V predzadnjem letniku študija je germanistika, natančneje anglistika, dobila prvega tujejezičnega lektorja, native speakerja g. Webstra. Pri učnem programu germanistov – nemcistov, nemščino sem študirala kot B-predmet, sta sodelovali gospa Žgurjeva in gospa Počarjeva. Ne spominjam se, da bi takrat že imeli predavanja iz nemške historične slovnice, ki jih je kasneje vodil prof. dr. Dušan Ludvik.

Študij germanistike v teh daljnih časih ni veljal za posebno težavnega. Dokaz temu je tudi dejstvo, da je marsikateri slušatelj končal študij z diplomo v štirih letih. Dokaj ugoden je bil tudi urnik predavanj, pri prof. Kelemini so se začela ob 11. uri dopoldne. Populacija po spolih je bila večinoma ženska, spominjam se iz našega letnika samo treh kolegov, fantov. Na splošno smo bili kar plaha populacija, vzgojena v spoštovanju do učnega kadra, ki si ga je ta nedvomno zaslužil. Asistent v tem obdobju je bil dr. Janez Stanonik, ki sem ga kasneje doživela

Slika 10: Helena Spanring z Doris Debenjak, 1976

tudi kot šefa, ko sem (kasneje) med leti 1971 in 1989 službovala kot lektorica za nemški jezik na Filozofski fakulteti in tam tudi zaključila svojo poklicno pot. V času vodenja Oddelka za germanske jezike prof. Janeza Stanonika se je močno razširila tudi knjižnica za germanske jezike.

Ves čas mojih stikov s fakulteto, tako študentskega obdobja kot tudi službenih let, se spominjam topline, ki je družila nas kolege v letniku in učiteljskem zboru ter knjižnici, in stremjenja, da pridobimo kanček germanistične znanosti in jo kasneje posredujemo dalje. Hvaležna sem za vsa leta, ki sem jih smela preživeti pod okriljem tega dela alme mater.

4.3.3 Mojih 35 let v oddelčni knjižnici

Angelika Hribar

Knjižnica Seminarja za germansko filologijo je bila ustanovljena leta 1920. Nahajala se je v stavbi Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK), a je skoraj v celoti zgorela, ko je leta 1944 na stavbo po nesreči padlo poštno letalo. Po vojni je bilo treba knjižnico popolnoma na novo sestaviti in postaviti. Prostor(ček) je dobila v poslopju univerze na Kongresnem trgu, leta 1962 pa se je preselila v novo zgrajeno poslopje Filozofske fakultete, kjer je sprva imela le en prostor v sobi 319. Ker je bil ta že takrat premajhen, je bila periodika shranjena v kletnem prostoru.

Knjižnico so sprva urejali profesorji oziroma njihovi asistenti in študenti, šele leta 1961 je delo v njej prevzela prva profesionalna bibliotekarka Katarina Bogataj (tedaj še ne Gradišnik) in jo vodila do svoje upokojitve leta 1989. Jaz pa sem bila v tistih letih šele študentka, sprva sem vpisala angleščino in nemščino, a ker je moja mati menila, da nemško že znam, slovensko pa nikoli dovolj ne znamo, me je sama šla prepisat na slovenščino kot drugi predmet. »Če ne boš dobila službe, boš pa doma prevajala«, mi je pojasnila. Nemško sem se učila še preden sem začela hoditi v šolo, nato pa še osem let v gimnaziji, kjer sem se učila tudi francoščino. Angleščina je bila takrat le na redko kateri šoli in smo jo lahko vpisali brez posebnega predznanja. Tako sva se s sestro tega jezika učili na večernem tečaju, ki ga je organizirala »ljudska univerza« za odrasle v poklicih, jaz pa sem imela tedaj šele 15 oz. 16 let. V počitnicah po drugem razredu višje gimnazije me je mati poslala v Anglijo k teti (mamini sestrični)

Margareti Schollmayer, ki so jo po vojni pregnali z domačega gradiča Koča vas na Notranjskem. Na srečo je dobila službo gospodinje in družabnice lady Hawarden na podežlju blizu Canterburyja. Jaz sem bila tam seveda »deklica za vse«, pomagala sem teti v kuhinji in lady na vrtu, ko pa je prišla njena hči z družino na počitnice, sem pazila na vnučki. Ker sem spala na podstrešju v nekdanjih prostorih za služinčad, mi je teta govorila »uboga pepelka«. V resnici pa mi ni bilo nič hudega, saj so teto baronico sprejeli v svojo družino in zato sem tudi jaz smela sedeti z njimi za družinsko mizo. Zdelo se mi je kot bi se preselila v kakšen angleški roman. Lady H. ni imela televizorja, ker se to za višji sloj ni spodobilo, pač pa sta ga imela vrtnar in njegova žena, ki sta stanovala v svoji hišici v parku. Lady in teta Margareta pa sta ob večerih sedeli vsaka na svoji strani kamina, poslušali radio in pletli za božični bazar v dobrodelne namene. No, vsekakor sem se takrat zaljubila v Anglijo in angleščina mi je postala nekako »domača«, vendar sem potrebovala še veliko časa, da sem se je bolje naučila, zdaj jo pa, žal, spet pozabljam.

Po končanem študiju sem le pol leta poučevala angleščino na eni ljubljanskih osnovnih šol, kjer sem skoraj obupala nad nevzgojenimi živahnimi otroki, še bolj pa nad njihovimi starši – nakar se je moje življenje začelo čudežno obračati na bolje. Dolgoletni predstojnik oddelka za germanske jezike, profesor Stanonik, ki smo mu vsi rekli Noni, me je že med študijem vzpodbujal, zlasti takrat, ko se zaradi zahtevnosti in obsežnosti seminarske naloge iz historične slovnice pri prof. Orešniku nismo nikamor premaknili. Potem sem izbrala naslov literarne diplomske naloge pri prof. Stanoniku, o pripovedni tehniki v romanu »Moby Dick«, ne vedoč, da je belega kita obravnaval tudi on v svoji disertaciji. (Tako sem se – kakor mnogi poprej in potem – spraševala: »Was Moby Dick really Moby Dick?«). Profesor Stanonik mi je pomagal z nasveti in celo posodil svoje knjige, saj je bila takrat naša oddelčna knjižnica še bolj slabo založena s potrebno literaturo. Stanonik je imel tudi največje zasluge za dopolnjevanje knjižnega fonda. Pri svojih študijskih potovanjih v tujino je navezoval stike z raznimi ustanovami, ki so nato pošiljale naši knjižnici knjige in časopise. Po njegovi zaslugi so k nam prihajali tuji lektorji in gostujoči predavatelji. Med njimi je bil tudi ameriški profesor Daniel Aaron, ki je prof. Stanoniku povedal, da njegova ustanova Smith College vsako leto razpiše sedem štipendij za tuje podiplomske študentke za program »American Studies«, doslej da so prihajale k njim le študentke iz Beograda, zakaj ne bi enkrat prišla

katera iz Ljubljane. Še preden se je končalo šolsko leto na OŠ Hinka Smrekarja, me je poklicala na razgovor Katarina Bogataj in vprašala, če bi prišla v službo v knjižnico. Tako sem nastopila službo 1. julija 1970, ker pa je prišel iz ZDA pozitiven odgovor, da sem prejela štipendijo za študijsko leto 1970/71, mi je fakulteta odobrila enoletni brezplačni študijski dopust. Za vse to se moram zahvaliti prof. Stanoniku in Katarini, ki je name čakala še leto dni. – O bivanju v Ameriki (tedaj še ni veljalo »America first!«) na tem mestu ne bom povedala kaj več kot to, da so se moja »obzorja« zelo razširila. Tam sem honorarno (večinoma ob nedeljah) delala tudi v knjižnici in se marsičesa naučila.

»Po lojtrci gor, po lojtrci dol«

Ko sem se vrnila na delovno mesto, me je Katarina najprej vpeljala v osnovna opravila v knjižnici. Za izposojanje se je bilo najprej treba ponovno naučiti abecedo, nato si je bilo treba zapomniti, kje približno kakšna knjiga stoji. Bilo je le nekaj razdelkov, v glavnem smo ločili nemško in angleško književnost, ustrezne literarne študije in lingvistiko ter jezikovne učbenike. Poleg podarjenih knjig smo nekaj knjig tudi kupili in sledilo je vpisovanje v inventarno knjigo s »službenim« nalivnim peresom. Nakup te osnovne potrebščine je bil težaven birokratski postopek od prošnje do odobritve; Katarina je vztrajala, da mora biti peresnik kvaliteten, vpisi pa brezhibni, kar se meni ni vedno posrečilo. Za tipkanje katalognih listkov smo imeli v začetku pisalni stroj »Biserka«, a velik napredek je bil, ko so prišle na trg »Olympije«. Katalogni listki so morali biti brezhibni. Radiranja, koresa ali ediksa nismo smele uporabljati. Če si se zmotil, je bilo treba listek natipkati znova.

Slovarji, zlasti tisti, ki smo si jih lahko izposodili ob koncu tedna na dom (za izdelavo seminarske naloge iz historične slovnice), so bili v sobi 306, kjer je bila hkrati oddelčna tajnica. To je bil še dolgo tudi »družabni« prostor, kjer se je kuhala kava. Sprva je tam kraljevala gospa Zofka, pozneje pa je njeno mesto prevzela Vida Kološa. Če tajnice ni bilo ali ni imela časa, smo na predstojnikovo željo (ukaz) kuhale kavo knjižničarke. Vendar nas je prof. Stanonik pogosto peljal na kavo tudi v katerega od bližnjih bifejev in nam včasih kupil tudi njegove priljubljene janeževe upognjence. Takrat so bile knjižnice odprte le po tri ure na dan, le en dan v tednu tudi popoldne. Seveda so nas vabili na kavo tudi drugi člani oddelka. V začetku mojega službovanja smo hodili vse do »Šumija«.

Ko je knjižnica leta 1972 dobila še bivšo seminarsko sobo 322, so se slovarji in enciklopedije preselile v novo postavljeno knjižnico, kakor tudi vsa periodika (vezane in nevezane revije in časniki) iz kletnega prostora. Tako je nastala priročna knjižnica, kjer sem kar nekaj let sama kraljevala. Katarina pa je dobila novo pomoč; leta 1975 je prišla Madita (Marija Edita) Šetinc (mnogo pozneje Salzmann). Poleg abecednega smo uvedle še stvarni katalog po univerzalni decimalni klasifikaciji – tudi postavitve knjig je postala glede na vsebino preciznejša. Za vsako knjigo je bilo treba zdaj natipkati kar več katalognih listkov. Jaz tipkati sploh nisem znala, tako da je profesor Ludvik vsakokrat, ko me je videl tipkati, vprašal, če potrebujem lovskega psa.

Tehniška revolucija

Sčasoma je tehnika v svetu že zelo napredovala. V trgovinah pri nas so se najprej pojavili električni pisalni stroji. Katarina se je že skoraj odločila za nabavo takega, ki je imel tudi malček spomina, da ne bi bilo treba listkov tipkati znova, če si se zmotil, saj si napako lahko elegantno »brisal«, na kar zdaj pri računalnikih sploh več ne pomislimo. A tedaj nas je naša ustanova prehitela – nabavila je prve računalnike, po imenu Atari. Morali smo na razne tečaje, Primož Jakopin nam je razlagal zgodovino računstva in binarni sistem, praktične uporabe računalnika pa smo se bore malo naučili. Komaj sem začela tipkati na svoj Atari, že je eksplodirala na ekranu kakšna bomba in je moral v popravilo. Natipkano besedilo je izginjalo neznano kam, tipkala sem znova in znova, potem se je pa nenadoma pokazalo dvojno in trojno in deseterno. Nato nam je Jakopin naredil prvi program za vnašanje knjig in tiskanje katalognih listkov. To se nam je zdelo že prav imenitno in naši listkovni katalogi so se polnili. Nov problem: kam postaviti nove katalogne omarice in predalčke? Zdaj tega problema ni več, saj so vsi podatki v računalniku.

Leta 1987 se je Madita odločila, da bo raje lektorica za nemški jezik za nefilologe. Nadomestila jo je Marija Šinko, imenovana Manca, ki se je še istega leta zaposlila v knjižnici, a jo je leta 1995 zapustila, ko se je zasidrala na svojo »Barko« in se posvetila prizadetim. V oktobru 1988 pa je prišla na četrto delovno mesto še Marjana Benčina. Marjana ni bila le odlična germanistka, temveč tudi nadarjena za matematiko in računalništvo, da o njeni pevski dejavnosti sploh ne govorimo. Katarina je ugotovila, da računalniki niso zanjo, in se je leta 1989

upokojila. A malo prej je še doktorirala iz sentimentalnega romana, da njenih študij o grozljivih romanih sploh ne omenjamo. Na Katarininino mesto je prišla leta 1990 Kristina Pegan (pozneje Vičič), ki je velika poznavalka predelav takih in podobnih angleških romanov v filmski medij.

V tem času je mariborski IZUM (Institut informacijskih znanosti Maribor) »izumil« spletno povezanost jugoslovanskih knjižnic COBISS (Koooperativni online bibliografski sistem in servisi) in sprva smo se vozili na tečaje v Maribor. Ljubljanski NUK pa se je specializiral za vnos posameznih vrst knjižničnega gradiva v sistem COBISS, tako da smo s tečaji lahko nadaljevali v Ljubljani. Ko je bilo konec Jugoslavije, je bilo tudi konec povezanosti jugo knjižnic. Osamosvojili smo se in se tehniško vse bolj izpopolnjevali. Pa vendar smo za vnos vsake knjige potrebovali zdaj še več časa kot prej, saj je sistem zahteval kup podatkov več. Marjana je vpeljala računalniško signiranje knjig ne le v naši knjižnici, temveč v vseh oddelčnih knjižnicah fakultete, ki se je po novem imenovala OHK ali Osrednja humanistična knjižnica, kar je bil pogoj za avtomatsko izposojno knjig. To se nam zdaj zdi samoumevno in smo že kar pozabili, da je bilo nekoč treba za vsako knjigo izpolniti izposojni listek, te pa smo morali pred koncem delovnega

Slika 10: Angelika Hribar in Anton Janko

dne urejati po abecedi izposojevalcev in abecedi izposojene knjige v posebno škatlo. To zdaj »naredi« računalnik, še vedno pa je treba plezati »po lojtrci gor, po lojtrci dol«. Knjig je bilo vse več, končno (1993) je bila dodeljena knjižnici tudi soba 320 in naposled še kabinet 321 kot prostor za obdelavo knjig. Tega dosežka nisem dočakala, ker sem šla leta 2005 v zasluženi pokoj.

To pa ne pomeni, da upokojenci nismo več »aktivni«. Za naše druženje je poskrbela zlasti bivša direktorica radovljjske knjižnice Rezka Šubic Pleničar, ki je skupaj z drugimi »ustanovila« Društvo predračunalniških knjižničarjev. Vsako leto se srečujemo na »strokovni ekskurziji« z družabnim kosilom. Srečujemo se pa tudi s skoraj vsemi nekdanjimi sodelavkami v oddelčni knjižnici (priključeni člani sta oddelčni tajnici in knjižničarke z romanistike), običajno kadar katera praznuje rojstni dan. V februarju 2018 je Marjana Benčina odšla na novo delovno mesto v knjižnico Slovenske akademije znanosti in umetnosti, kar pa ni daleč od Filozofske fakultete.

4.3.4 Freundschaften im Ost-West-Gerangel

Käthe Nina Grab

»Wahnsinn!« riefen Deutsche aus West und Ost, die einander 1989 als völlig Unbekannte an der eben geöffneten Mauer in die Arme fielen.

Ich kam 1966 aus einem Ort, den es heute nicht mehr gibt, in ein Land, das es heute nicht mehr gibt. Westberlin war bis 1966 mein Heimatort, eine Nachkriegskuriosität, die nach dem Zweiten Weltkrieg bei der Aufteilung Deutschlands durch die alliierten Siegermächte entstanden war. Deutschland oder das, was davon übrig war, bestand nach der Kapitulation 1945 aus einer amerikanischen, einer britischen, einer französischen und einer sowjetischen Besatzungszone. Die alte Hauptstadt Berlin lag in der Letzteren, also »im Osten«, und war aufgeteilt in einen amerikanischen, einen britischen, einen französischen und einen sowjetischen Sektor.

Westberlin, Berlin West, die drei »westlichen« Sektoren des 1948 gespaltenen Berlins: Es unterstand dem Alliierten Kontrollrat, dem durch die Siegermächte 1945 eingesetzten Organ (aus den Zonenbefehlshabern der USA, der UdSSR, Großbritanniens und Frankreichs) mit Sitz in Berlin. Der Alliierte Kontrollrat

fand praktisch sein Ende mit dem Austritt der Sowjetunion am 30.3.1948 aus Protest gegen die von den Westmächten geplante Gründung eines westdeutschen Staates.

Westberlin lag also wie eine Insel mitten in Ostdeutschland, d. h. im Gebiet der sowjetischen Zone, der späteren Deutschen Demokratischen Republik (DDR), die 1949 kurz nach der westlichen Bundesrepublik Deutschland (BRD) gegründet wurde. Westberlin galt als Bundesland mit eigenem Status unter der Vier-Mächte-Regierung.

Für eine Reise nach Jugoslawien brauchte ich einen Reisepass, der für Westberliner von westdeutschen Behörden ausgestellt werden konnte, von den ostdeutschen Behörden aber nicht anerkannt wurde, sondern dort als illegal galt. Vor der Abreise aus Westberlin versteckte ich ihn also in meinem Gepäck, denn ich musste zunächst beim Transit durch Deutschland zweimal eine ostdeutsche Grenze mit Grenzkontrollen passieren, nämlich bei der Einreise aus Westberlin in die Ostzone und ein paar Stunden später wieder bei der Ausreise aus der Ostzone nach Westdeutschland, bevor ich weiter nach Jugoslawien reisen konnte. Im Transit galt nur der Westberliner Personalausweis.

Der so genannte »Kalte Krieg« zwischen Ost und West entfachte sich 1948 mit Blockade, Luftbrücke und immer neuen »Berlinkrisen«, spaltete Europa und nicht nur Europa, sondern die internationale Politik in Ostblock und Westblock, gipfelte 1961 im Bau einer Mauer zwischen West- und Ostdeutschland sowie rund um die Westsektoren, also Westberlin, dessen Insellage dadurch augenfällig markiert wurde. Aufbau der Bundeswehr im Westen und der Nationalen Volksarmee im Osten: Als in den Achzigerjahren die Möglichkeit der Stationierung atomarer Waffen im Gespräch war und Deutschland West und Ost somit in Gefahr geriet, zum Aufmarschgebiet eines möglichen Krieges zu werden, der dann vielleicht kein »kalter« mehr sein würde, witzelten unsere Freunde und Besucher aus der Bundesrepublik: »Dann kommen wir halt zu Euch als Flüchtlinge nach Jugoslawien!«

Schon 1948 gab es Fluchtwege in dieser Richtung, vor allem aus Ostdeutschland, als Jugoslawien auf seinem eigenen Weg zum Sozialismus beharrte und es zum Bruch zwischen Belgrad und Moskau kam: Ein früher und prominenter Flüchtling auf dieser Route ist 1949 der junge hohe ostdeutsche Funktionär Wolfgang Leonhard, späterer Ostexperte im Westen, der dann durch ein Buch

über seine Kindheit und Jugend in der Sowjetunion bekannt wird (Wolfgang Leonhard: *Die Revolution entlässt ihre Kinder*. Köln 1955).

Vor allem in Westberlin entfesselt sich im Zuge der Studentenrevolte von 1968 eine sehr bunte, facettenreiche linke Bewegung, die von Stalinismus über Mao bis zum moderaten Sozialdemokraten Willy Brandt reichte. – »Ihr habts gut«, sagen wieder unsere linken Besucher aus dem Westen, »ihr seid in Jugoslawien und habt die Selbstverwaltung«. – Aber auch an Beschimpfungen der jugoslawischen Politik seitens linksorientierter Gruppierungen fehlte es nicht: Sie reichen von »Revisionisten« und »Abweichler« bis »Trotzkismus« und »Titofaschist«. Der letztere Titel wurde Wolfgang Leonhard aus der stalinistischen Ecke der Ostzone nach seinem Abgang nach Jugoslawien und später in den Westen verliehen. Der Westberliner Studentenfürer Rudi Dutschke lacht dazu: »Ich beneide Wolfgang darum!« (Wolfgang Leonhard: *Meine Geschichte der DDR*. Berlin 2007, S. 182). – Die ostdeutsche Dichterin Helga M. Novak schreibt in ihrem autobiographischen Roman *Im Schwanenhals* (Frankfurt/M 2013, S. 322): »Meine erste Parteistrafe erhielt ich mit achtzehn für Titoismus«. Leonhard bemerkt später in seinem eben angeführten Werk über seine ersten Erlebnisse in Jugoslawien: »Die kommunistische Partei Jugoslawiens zog sich aus vielen Lebensbereichen zurück... Das Stichwort hieß ... Dezentralisierung«. (Leonhard 2007, S. 113) – »Ich erlebte in Jugoslawien seit Frühjahr 1949 das genaue Gegenteil dessen, was ich zuvor in der Sowjetzone erfahren hatte, wo allmählich sämtliche Lebensbereiche zentralisiert wurden und eine isolierte Führungsgruppe immer mehr die Entscheidungsgewalt an sich riss.« (S. 114) Und an anderer Stelle über Jugoslawien: »Vielen ist heute gar nicht mehr bewusst, welche Bedeutung dieser Staat für die politische Landschaft Europas hatte und wie mutig die politische Führung des Landes sich Moskau widersetzte.« (S. 99)

Im westlichen Teil Deutschlands, ab 1949 Bundesrepublik Deutschland, entstand in Anlehnung an die politische Orientierung der Besatzungsmächte – USA, UK, RF – mit dem wirtschaftlichen Wiederaufstieg nach 1948 eine sozialliberale bürgerliche Gesellschaft, im östlichen Teil, der Deutschen Demokratischen Republik unter der Schirmherrschaft der Sowjetunion, ein sozialistischer Arbeiter- und Bauernstaat, wie es hieß, mit Ausblick auf einen künftigen Kommunismus. Die Nachbarschaft des letzteren Systems trug vielleicht bei zu einer Hinwendung des westlichen Teils zur sozialen Marktwirtschaft: Es

entstand hier eine Art Wohlfahrtsstaat. Das Selbstverständnis im Westen war konservativ und antikommunistisch, das führte zum Verbot der kommunistischen Partei (DKP) in der Bundesrepublik.

Die entschiedene Ablehnung des Systems im Osten durch den Westen führte endlich auch zum Abbruch der diplomatischen Beziehungen zwischen der Bundesrepublik und Jugoslawien, als dieses die DDR 1957 diplomatisch anerkannte. Die Bundesrepublik betrachtete sich als einzigen legitimen Rechtsnachfolger des untergegangenen Deutschen Reichs («Alleinvertretungsrecht») und so als einzigen Ansprechpartner auf internationaler Ebene. Diplomatische Kontakte beanspruchte sie für sich: Wer mit der DDR Beziehungen anknüpfte, durfte keine zur Bundesrepublik haben. In diese Lage geriet Jugoslawien Mitte der Fünfzigerjahre, von Dušan Nećak ausführlich beschrieben in seiner Abhandlung *Hallsteinova doktrina in Jugoslavija*, Ljubljana 2002; sowie in *Brandtova ospolitič je bila sodelovanje, ne zategovanje* in der Sobotna priloga der Tageszeitung DELO vom 25. Januar 2014. Nećak sieht im Hintergrund der Anerkennung der DDR durch Jugoslawien, die zum Abbruch der Beziehungen Jugoslawiens zur Bundesrepublik führte, den Wunsch Titos, das Verhältnis zwischen Belgrad und Moskau zu entspannen; Leonhard zitiert dazu das jugoslawische Außenministerium, das meinte, von einem deutschen Staat könne doch erst die Rede sein, »wenn es ein vereintes Deutschland gebe, das von keinem fremden Regime regiert werde«, und später: »Das war das Besondere an der Haltung Jugoslawiens, des einzigen Landes, das sich weigerte, nur einen der beiden deutschen Staaten anzuerkennen. Man wollte auch im Kalten Krieg Neutralität wahren. Später folgten dem Beispiel Titos auch Nehru in Indien und Nasser in Ägypten und allmählich stieg die Zahl der blockfreien Länder weiter an.« (Leonhard 2007, S. 118)

Erst als sich in den Sechzigerjahren die Beziehungen wieder normalisierten, begann ein regerer Reiseverkehr nach und von Jugoslawien. Für die Universitäten hieß das Austausch von Hochschullehrern und Studenten zwischen jugoslawischen und deutschen Universitäten. Davon profitierte die Germanistik in Ljubljana mit bald ständigen Auslandslektoren aus der Bundesrepublik und bald darauf aus der DDR.

So kam es dann, dass auf einmal Auslandslektor Ost seinen Schreibtisch neben Auslandslektorin West hatte im Büro der Germanistik im Raum 306, wodurch

eine für beide Seiten ungewohnte Situation entstand, denn zu der Zeit waren in Deutschland oft auch Besuchskontakte familiärer Art zwischen Ost und West nur unter erschwerten Bedingungen möglich. Unmittelbar nach dem Mauerbau gab es z. B. für uns Westberliner zunächst gar keine Einreiseerlaubnis in den Ostsektor oder die Ostzone. DDR-Bürger wurden bei ihrem Sommerurlaub in den »Sozialistischen Bruderländern« (z. B. ČSSR, Ungarn oder Bulgarien, Rumänien), der auch nicht einfach jedem zustand, durch den eigenen Geheimdienst (»Stasi«) der DDR beobachtet, damit sie – sowieso getrennt untergebracht in Hotels für Osttouristen und Westtouristen – keine unerlaubten Kontakte zu West-Urlaubern aufnahmen. Trotzdem hörte man immer mal wieder von heimlichen Familientreffen zwischen Ost und West in diesen Urlaubsgebieten. Zu ihrem Dienstantritt in Jugoslawien durfte der DDR-Lektor auch nicht einfach über München und Salzburg anreisen, sondern hatte die längere Route durch die »sozialistischen Bruderländer«, also andere Ostblockländer, zu benutzen.

Der Ostlektor (aus dem Osten waren es erstmal nur Männer) konnte bei den Treffen, die von seinem Arbeitgeber für seine Lektoren in Jugoslawien veranstaltet wurden, das Land auf gemeinschaftlichen Reisen kennenlernen, aber z. B. der allgemeine Traum- und Sehnsuchtsort Venedig (höchstens 250 km von Ljubljana entfernt) war ihnen untersagt. Solidarisch boten ihnen westliche Kollegen und Kolleginnen sogar einmal ihre Reisepässe zur Benutzung an, das wurde aber abgelehnt: »Wir haben unsere Familien zu Hause...«

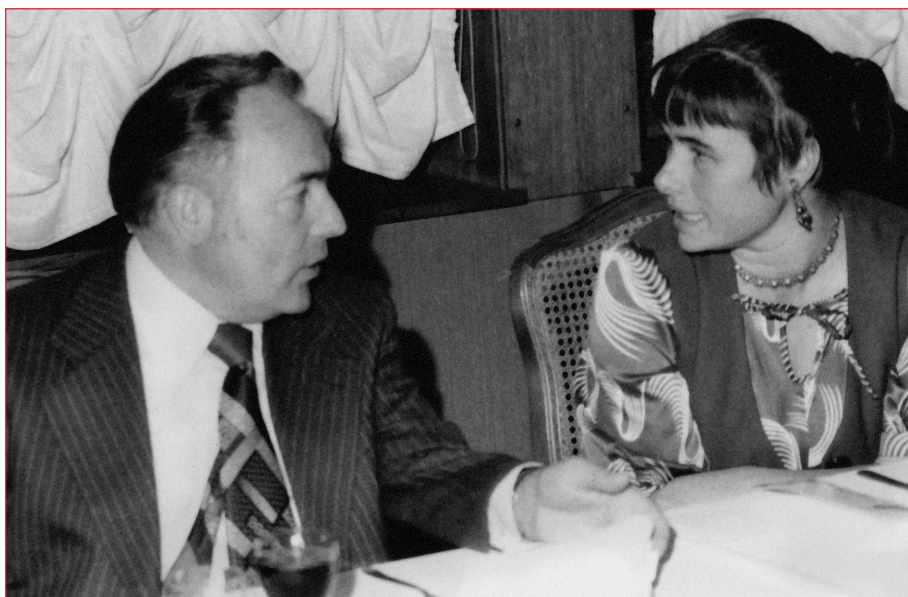
Diese Gäste aus Ost und West zählten hier zu unseren besonderen Freunden und mit manchen von ihnen stehen wir noch heute in familiärem Kontakt. Ich erinnere mich gern an sie.

Da waren aus Westdeutschland zuerst Wolfgang Held, dann Gert Hofmann als Lektoren zu Gast, beide Schriftsteller, die schon damals einige Veröffentlichungen aufzuweisen hatten. Gert Hofmann schrieb in seiner Zeit in Ljubljana den Roman *Die Fistelstimme* (Salzburg und Wien 1980), in den wohl viele seiner persönlichen Eindrücke von Ljubljana und der Universität mit einfließen. Das Werk erschien in der Übersetzung von Katarina Bogataj-Gradišnik auch auf Slowenisch: *Lektor v Ljubljani*, Ljubljana 1982. Beide Lektoren sind, wie ich kürzlich erfuhr, nicht mehr am Leben.

Walter Moschek und nach ihm Siegfried Heusinger aus der DDR waren häufiger als Gäste bei uns zu Hause. Walter sehe ich noch mit Töchterchen Jule und

unseren beiden Jungs bei uns im Garten: Es gab eine Schaukel und aus einem mir heute unerfindlichen Grund lagen rund um die Schaukel und unter ihr Mengen von geknülltem Zeitungspapier, das beim Schaukeln hoch in die Luft flog. Ein Mordsspaß, und es gab geradezu erbitterte Kämpfe darum, wer »an der Reihe« war. Walter wachte darüber als gerechter Schaukelgott, der unbestechlich mit Hilfe des Sekundenzeigers seiner Uhr jedem der Drei zu seinem Recht verhalf. Unsere beiden Kinder liebten ihn. Walter ging – wie auch viele andere ausländische Gäste der Universität mit Vorliebe in die Berge, oftmals unter Führung unseres bergsteigenden Kollegen von der Anglistik. Bei einem Betriebsausflug gingen wir einen Kammweg, welcher den geographischen Gegebenheiten folgend, mal auf jugoslawischer, mal auf österreichischer Seite des Kamms verlief, der die Grenze bildete, ohne sich um Ost oder West zu scheren. Das war für den DDR-Bürger sicher ungewohnt (wenn man an die innerdeutsche Grenze denkt mit Wachtürmen, Hunden, Todesstreifen und Schießbefehl!).

Mit Heusingers hatten wir viele schöne Nachmittage zusammen. Bei Wanderungen hing unser Ältester, damals etwa acht Jahre alt und gar nicht wanderfreudig, an Frau Edel Heusingers Lippen, die ihn listig mit vielen spannenden Geschichten über weite und steinige Pfade lockte, ohne dass er das merkte.

Slika 12: Käthe Grah in Siegfried Heusinger

Noch jahrelang kamen sie später nach dem Mauerfall im Sommer an die Adria, machten Halt in Ljubljana, wo unsere Kollegenrunde abends lange mit ihnen im Mrak zusammensaß. Auch Kirchhoffs sind noch lange Zeit Jahr für Jahr im Sommer an unser Meer gekommen. Ihre Ankunft mit Grillfest bei uns im Garten bedeutete für uns jedesmal den Sommeranfang. Sie brachten ihre Enkelin Marie mit, die schon immer ungeduldig von unserer Enkelin Mia erwartet wurde. Die beiden Mädchen verschwanden sofort auf dem Speicher, wo sie sich eine Küche eingerichtet hatten.

Hans Joachim Kirchhoff starb im Dezember 2016 nach längerer Krebsbehandlung, die einigemal leider trügerische Hoffnungen weckte.

Wenn man von Sommerfest spricht, fallen uns natürlich Frauke Meyer Gosau aus Bremen und Sabine Berloge ein. Vor allem später im Wochenendhaus von Angelika Hribar, wo sie zuletzt mit Hündin Pikica wohnten, haben wir zauberhafte Stunden im Gespräch unter dem sommerlichen Nachthimmel verbracht. Wie viel mir das damals bedeutete!

Slika 13: Frauke Meyer Gosau

Der letzte Ost-Lektor war Harry Ulrich mit Frau Karla. Ein gutes Jahr nach seinem Antritt hier fiel die Mauer und sie kehrten nach Hause zurück. Letzten Sommer hatten wir ein schönes Zusammentreffen mit ihnen hier in Slowenien.

Wenn ich hier so vor mich hin plaudere, lasse ich mich lediglich von einem gelegentlichen Aufblitzen sehr persönlicher Erinnerungen inspirieren, die mich anwandeln ohne Anspruch auf Zeitfolge oder irgendeine Art von Vollständigkeit. Wer nicht erwähnt wurde, möge das einem alten, sich langsam, aber unaufhaltsam entleerenden Kopf nachsehen. Er oder sie wäre mir nur im Augenblick entglitten, soll aber keinesfalls vergessen sein. Nicht direkt in mein Ost-West-Thema hier gehören eigentlich die Gastlektoren aus Österreich und manch einer oder eine mehr. Keinesfalls will ich hier Heidrun Thomas mit Mann Harry unerwähnt lassen und ganz und gar nicht Fabjan Hafner, den wir leider auch schon begraben haben.

Im Laufe der Jahre gab es natürlich noch zahlreiche Gastprofessoren und -dozenten aus Ost und West zu einem kurzen Auftritt an der Fakultät. Besonders gegenwärtig sind mir noch immer Walter Jens und Frau Inge, die ich vom Studiensemester in Tübingen kannte. Mehrere Begegnungen hatten wir, auch später noch, mit dem sächsischen Schriftsteller Erich Loest, der sieben Jahre im ostdeutschen Gefängnis in Bautzen verbracht hatte und dann kurz nach Wolf Biermann von der DDR-Regierung ausgebürgert wurde. Auch er ist jetzt nicht mehr am Leben.

Nicht zu vergessen den Redakteur des Deutschlandfunks Heinz Klunker, der ja hier an der Germanistik nicht unbekannt war und ist. In den späten Fünfzigerjahren aus der DDR geflüchtet, lebte er in Köln, blieb aber immer ein gewissenhafter und engagierter Beobachter der Theaterlandschaft im Osten und schrieb über Aufführungen in Zeitschriften wie *Theater heute*. Auch das jugoslawische Theater gehörte bald zu seinem Themenbereich. Er besuchte mehrfach das Filmfestival in Pula und Theateraufführungen in Novi Sad, Belgrad, Zagreb, Ljubljana und Maribor. Er ist noch immer ein guter Freund unserer Familie. Auch Klaus Schuhmann aus Leipzig muss hier erwähnt werden.

In den Nachwendejahren erinnere ich mich auch an Juli Zeh, die, glaube ich, zweimal zu Gast in Ljubljana war. Juli Zeh, geboren 1974 in Bonn, bereiste allein mit Hund im Auto den Krieg in Bosnien und schrieb darüber ein Buch (*Die Stille ist ein Geräusch*, Frankfurt/Main 2002). Heute lebt sie in Brandenburg.

Ihr Roman *Unterleuten* (München 2016) findet viel Beachtung und befasst sich u.a. mit den Zuzüglern aus Westberlin nach Brandenburg (Jahrzehntelang eingesperrte Westberliner nach der Wende endlich raus aufs Land!). Den Spannungen zwischen »Wessis« und »Ossis«, fügt sie, wie uns der Klappentext verrät, den Konflikt zwischen Wendegewinnern und Wendeverlierern hinzu und schlägt so ein neues Kapitel in der Beziehung zwischen West und Ost in Deutschland auf.

Doch ich will nicht vorgreifen.

In der Zeit zwischen dem Kriegsende und 1989 entstand jenes Westberlin, das ich dann später bei meinen Besuchen einerseits mit immer größerem Befremden wahrnahm, andererseits auch begrüßte um der vielen Impulse willen, die ich dort jedesmal aufnahm. Hier, wie auch und erst recht in Westdeutschland, hatte sich in Nachkriegsdeutschland ziemlich rasch jene gutbürgerlich-konservative Schicht etabliert, die buchstäblich aus Trümmern und Ruinen kam und fest entschlossen war, sich die kaum wiedergewonnene, recht trügerische Wohlanständigkeit samt einsetzendem Wohlstand, sowie Ruhe und Frieden nicht wieder nehmen zu lassen. Dazu gehörte das Schweigen über die Nazizeit und ihre Verbrechen.

Das Bild von Ruhe und Frieden wurde nun aufgestört durch eine unbotmäßige Jugend: langhaarige Gammler an der Gedächtniskirche und andere Leistungsverweigerer, aufmüpfige Studenten auf Demonstrationen und Sit-ins in und um die Universitäten. Die junge Generation fühlte sich von den legalen politischen Institutionen nicht vertreten und bezeichnete sich als Außerparlamentarische Opposition (APO), wobei man sich überwiegend auf linken Positionen sah, diese aber keineswegs mit denjenigen des ostdeutschen Systems, der DDR, in Zusammenhang sehen wollte. Und es wurden mehr und mehr Fragen gestellt an die Elterngeneration nach ihrer Vergangenheit zwischen 1933 und 1945.

Als am 2. Juni 1967 bei einer Demonstration an der Deutschen Oper Schüsse fielen und der Student Benno Ohnesorg von der Polizei erschossen wurde, wurde die Straße zum Schlachtfeld und die Auseinandersetzung zwischen der Jugend und dem Establishment zum Krieg. Der Kampf schlug dann hier und da in Terrorismus um mit Entführungen, die manchmal tödlich endeten. Der Staat antwortete mit Härte: Verhaftungen und Unterbringung der Anführer in Hochsicherheitsgefängnissen sowie Berufsverbote.

Studenten bezogen leer stehende und verwahrloste Mietshäuser und versuchten sie einigermaßen wieder instand zu setzen. Kindererziehung fand

immer häufiger in sogenannten Kinderläden statt, wo sich junge Familien in leer stehenden Ladengeschäften bemühten, ihre Kinder gemeinsam in eigener Regie und nach ihren Vorstellungen zu erziehen, da ihnen die öffentlichen Kindergärten nicht mehr zeitgemäß erschienen. Hier begann ein Versuch, unautoritäre bis antiautoritäre Erziehungskonzepte zu entwickeln, denen Theorie und Praxis der bestehenden pädagogischen Welt wenig entgegensetzen hatten.

Die libertär heranwachsenden Kinder unserer westlichen Freunde und Besucher wirbelten in unserem braven slowenischen Dorf einigen Staub auf und belehrten als erstes unsere Kinder mit ihrer Kampfparole: »Erwachsene sind blöd!« Eltern redete man nicht mit Mama oder Papa an, sondern mit ihren Vornamen. Das gab es in unserer Familie zwar nicht, aber wir schnappten dann doch etwas überrascht nach Luft, als einer der Gastlektoren aus der DDR darum bat, von den Kindern nicht einfach mit dem Vornamen angesprochen zu werden, wie unsere Kinder das von den Westbesuchern her gewohnt waren, die »Onkel« oder »Tante« empört zurückgewiesen hätten. Da bekamen wir vielleicht die erste Ahnung davon, wie weit Ost und West in Deutschland bereits auseinanderdrifteten.

Die Diskussionen um politische Standpunkte in Westberlin nach 1968 waren heftig und gnadenlos und störten auch manchen Familienfrieden auf. Die gutbürgerliche Gesellschaft wollte nichts wissen von den unterschiedlichen linken Denkmodellen, mit denen sie von den jugendlichen Gruppierungen konfrontiert wurden, die sich untereinander oft heftiger bekämpften als den erklärten politischen Gegner. Der scharfe bürgerliche Antikommunismus wurde genährt durch die Axel-Springer-Presse (Bildzeitung!) und mündete in Vorschlägen, links orientierte Jugendliche einfach »über die Mauer zu werfen«, in die Ostzone, »wo sie hingehören«. Diese jedoch distanzieren sich vom DDR-System bis auf eine verschwindende Gruppe von Anhängern der SEW (Sozialistische Einheitspartei Westberlins) wenn man, einmal absieht von späteren obskuren Kontakten extremer Terroristen in die DDR.

Unsere Gastlektoren hier aus Ostdeutschland hätten wahrscheinlich wenig mit den manchmal bizarren »-ismen« der Westberliner Szene anfangen können, für den jugoslawischen Sozialismus hingegen ließ man hier und da vorsichtig Sympathie erkennen. »Kollegen, wir haben hier viel gelernt«, sagte einer von ihnen in seiner Abschiedsrede. Mehr war wohl nicht möglich, denn auch hier

in Jugoslawien wurden DDR-Bürger von ihrem heimatlichen Geheimdienst, der »Stasi«, und nicht nur dem überwacht.

Was an Stasi-Akten nicht in den letzten Stunden des DDR-Regimes im Schredder gelandet war, wurde in der BStU, oder auch Stasi-Unterlagenbehörde, zusammengefasst und betroffenen Bürgern nzugänglich gemacht, verwaltet zunächst von Joachim Gauck, danach von Marianne Birthler.

Die notwendige und auch nützliche Stasi-Debatte nach dem Mauerfall brachte manches ans Licht, wer alles ein IM (Informeller Mitarbeiter des Geheimdienstes) war oder gewesen sein sollte, begleitet auch manchmal von absurden Unterstellungen bis hin zum Rufmord. Die ehemalige ostdeutsche Bürgerrechtlerin Marianne Birthler und spätere Leiterin der Stasi-Unterlagenbehörde (BStU), berichtet in ihren Erinnerungen von der großen Wirkung, die diese Einrichtung im Laufe der Jahre entfaltete, nämlich wie sie 2008 zum Ausgangspunkt wurde für die Gründung eines »Europäischen Netzwerks der für die Geheimpolizei zuständigen Behörden«, in dem außer Deutschland Polen, Ungarn, Tschechien, Slowakei, Rumänien und Bulgarien vertreten waren und die z. B. zur Anlaufstelle wurde für Bürgerrechtler ehemaliger südamerikanischer Militärdiktaturen, die sich hier beraten ließen. Sogar aus Kambodscha und Irak reisten Opfervertreter an (Marianne Birthler: *Halbes Land Ganzes Land Ganzes Leben*. Berlin 2014, S. 366 ff.).

Helga M. Novak, oben bereits erwähnt, dichtete in ihrer »*Tragoballade vom Spitzel Winfried Schütze in platten Reimen*«:

»der schlechteste Mann im ganzen Land
das ist und bleibt der Denunziant –.«

Dieser hält es nicht aus und begeht Selbstmord, spricht aber an der Teppichstangenstütze das Urteil:

»der schlechteste Staat auf dieser Welt
ist der der sich die Spitzel hält.«

(Zitiert nach Jürgen Fuchs: *Einmischung in eigene Angelegenheiten*. Hamburg 1984, S. 88 f.)

So lebten nun hier auf diesen 480,1 Quadratkilometern Westberlin 1 879 200 Einwohner (*Der Fischer Almanach 88*, Frankfurt am Main 1987). Manch einer war um besserer Wirtschaftschancen willen nach Westdeutschland ausgewandert, dafür kamen Flüchtlinge aus dem Osten Deutschlands nach Westberlin, auch Wehrdienstverweigerer aus der BRD, als dort noch die allgemeine Wehrpflicht herrschte, in Westberlin aber nicht. Es gab auch Deserteure aus der amerikanischen Besatzungstruppe. Das alles verschmolz hier zu einer bunten, faszinierenden Szene, die sich vor allem in Kreuzberg entfaltete. Wirtschaftsbetriebe sind im Laufe der Jahre meist in den Westen umgezogen, trotz verlockender Subventionsangebote (»Zitterprämie«) für Ausharren in Westberlin. Letztendlich wurde Westberlin, mehr oder weniger mit beträchtlichen Mitteln künstlich am Leben gehalten, gern als »Biotop« bezeichnet, was nicht immer wohlwollend gemeint war.

Nachdem mit dem Mauerbau 1961 das Mauselloch« Westberlin, durch welches Jahr für Jahr immer mehr Flüchtlinge die DDR in Richtung Westen verließen, gestopft war, versuchten immer wieder junge Leute beharrlich Fluchttunnel unter der Mauer zu graben, manche haben dafür in Ostgefängnissen gebüßt mit jahrelangen Freiheitsstrafen.

Wir Westberliner lebten von den Ostbürgern getrennt und doch mit ihnen zusammen auf engem Raum. Zugänge waren längst versperrt bis auf die offiziellen Grenzübergänge. Die S- und U-Bahnlinien der Vorkriegszeit hielten sich natürlich nicht an die Sektorengrenzen. Es wurde ein Bahnring rund um Berlin gebaut, der von DDR-Bürgern benutzt werden sollte. Nach dem Mauerbau wurden Westlinien, die den Ostsektor unterirdisch querten, auf diesen Strecken totgelegt, d.h. die Westzüge hielten an den östlichen Stationen nicht mehr an sondern fuhren durch ohne Halt. Marianne Birthler beschreibt, wie sie solche Lebenszeichen von der anderen Seite wahrnahm: » So gab es zum Beispiel im Bezirk Mitte zehn zugemauerte U-Bahnstationen, die zu U-Bahnlinien gehörten, die auf ihrem Weg vom Wedding nach Neukölln oder von Tegel nach Mariendorf den Osten ohne Halt unterquerten. Wenn ich beispielsweise am Rosenthaler Platz war oder die Friedrichstraße entlangging, konnte ich manchmal das Vibrieren der durchfahrenden Züge spüren, und aus den Luftgittern drang ein warmer Luftzug – sinnliche Botschaften einer anderen unerreichbaren Welt.« (Birthler, S. 62). Wir Westler unterdessen

fuhren unten langsam durch abgedunkelte, weil stillgelegte Ostbahnhöfe wie durch eine Geisterwelt.

Am 9.11.1989 endete der Mauerfall diesen hier ganz alltäglichen Wahnsinn.

Gastlektor Hubertus Knabe war in den Neunzigerjahren in Ljubljana an der Germanistik. Knabe hatte als Bürger der Bundesrepublik, wo er früh Auftritte in der Friedensbewegung hatte, öfter die DDR bereist, dort durch Kritik am politischen System und bei Diskussionen über Rudolf Bahros Buch *Die Alternative* die östliche Theologiestudentin Buche, seine spätere Frau, kennengelernt. Bei Besuchen in der DDR schmuggelte er, versteckt in seinem weiten Mantel, verbotene Literatur ein. Er beschreibt diesen Lebensabschnitt in Hans Joachim Schädlichs (Hg.) Buch *Aktenkundig* (Hamburg 1993, S. 232 ff.). Familie Knabe Buche kommt in den Nachwendejahren nach Ljubljana, wo Hubertus in Fortsetzung seines engagierten oppositionellen Wirkens in der DDR als Lektor in Ljubljana in die slowenische politische Nachwende-Diskussion eingreift. Das wurde als unziemlich betrachtet und die Deutsche Botschaft empfahl ihm Zurückhaltung. Wieder in Deutschland wird er Leiter der Stasi-Opfer-Gedenkstätte Hohenschönhausen, einem ehemaligen Gefängnis der Staatssicherheit in Ostberlin. Marianne Birthler erwähnt ihn kurz in ihren oben angeführten Erinnerungen: »...früherer BStU-Mitarbeiter und im Unfrieden gegangen...« (S. 356). Im vergangenen Jahr polemisierte er dagegen, dass die Chinesen in Marx' Geburtsstadt Trier eine überlebensgroße Statue von Karl Marx zu dessen hundertjährigem Geburtstag aufgestellt haben (Berliner Zeitung, 5./6. Mai 2018). – Jetzt wurde Hubertus Knabe im Frühjahr 2019 nach 18 Jahren Amtszeit von seinem Posten als Gedenkstättenleiter entbunden: Die #Me-Too-Bewegung war ihm zum Verhängnis geworden. Einer seiner Mitarbeiter hatte Übergriffe zu verantworten, Knabe als sein Chef habe das gewusst und trotz Hinweisen zwei Jahre lang nicht reagiert.

Die Beharrlichkeit jedoch, mit der er seinen politischen Standpunkt in all den Jahren vertrat, auch in gefährlichen Situationen, ließ mich nicht unbeeindruckt.

So kam es in den Jahren, die ich als Lektorin an der Germanistik in Ljubljana verbracht habe, zu einer Reihe von persönlichen Begegnungen unter recht speziellen und prägenden zeitgeschichtlichen Umständen, wie sie unseren jüngeren Kolleginnen und Kollegen vielleicht nicht immer gegenwärtig sind. An sie vor allem wendet sich dieser Beitrag.

Slika 14: Podelitev jubilejnega zbornika Nini Grah, 2007 (uredniki zbornika: Madita Šetinc Salzmann, Viktorija Osolnik Kunc, Niko Hudelja)

4.3.5 Mojih prvih petdeset let na Filozofski fakulteti

Stojan Bračič

Če me spomin ne vara, sem bil prvič v poslopju FF na Aškerčevi cesti (takrat še 12) kot gimnazijec enkrat v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Kaj me je zaneslo tja, ne vem več točno. V spominu mi je ostal le bežen pogovor na stopnišču fakultete z nekoliko starejšim mimoidočim znancem, ki je tam študiral takratni srbsko-hrvaški jezik. Odsvetoval mi je študij tujih jezikov na Filozofski fakulteti, rekoč, da tam padeš na izpitu, že če samo eno besedo izgovoriš malo narobe ...

Jeziki so mi bili vedno zelo všeč in ko se je bližala matura, sem imel hude težave, za kateri študij se odločiti. Naravno bi bilo, da bi se odločil za študij jezikov. Vendar so me od leve in desne (pa ne v političnem smislu) obkladali z nasveti, da je znanje jezikov prednost, ki da mi bo prav prišla pri vsaki drugi izobrazbi. Pa da so jeziki za »punce«, da je FF »cucľfaks«. In sem popustil. Zadnji gimnazijski leti sem z Vodmata na Poljansko gimnazijo hodil skozi park ob Klinični bolnišnici na Zaloški cesti, ki je deloval zelo pomirjujoče, posebej

ko sem se vračal iz šole domov. Po maturi leta 1969 sem na medicini opravil sprejemni izpit. Vendar si nisem mogel kaj, da ne bi šel jeseni 1969 vsaj na prvi, informativni sestanek z bruci francisti, na katerem je bilo treba za lektor mag. Elzo Jereb odpisati precej zahteven test iz francoščine, ki naj bi bil verjetno služil za razdelitev v skupine. To je bil moj prvi, recimo »poluradni« stik s FF. Kolega, ki je ostal na francoščini, mi je kasneje povedal, da je mag. Jerebova naslednjo uro baje vprašala, kje da sem. Gotovo mi je hotela odsvetovati študij francoščine. Bodisi, da je bil test tako slab, bodisi da je izpadel dobro, in me je cenjena profesorica želela opogumiti, da moje znanje francoščine zadostuje in bi ga lahko s pridom uporabil v kakem drugem poklicu (glej zgoraj).

Po zame nelahkih peripetijah, ki jih tu ne bi opisoval v podrobnostih, saj bi iz tega lahko nastal roman z deloma dramatično vsebino, a tudi - tako se mi vsaj zdi danes, iz distance petdesetih let - s komičnimi zapleti, sem po enem letu počasi moral spoznati, da bolnišnica od znotraj vendarle zgleda nekoliko manj prijazno, kot če jo opazuješ iz parka. In sem v začetku oktobra 1970 s prvih vaj iz histologije v drugem letniku medicine odkorakal naravnost na FF in pri takratnem tajniku, gospodu Antonu Pišku, naletel na veliko razumevanje: brez kakršnih koli težav sem se lahko vpisal v prvi letnik študija francoščine (A) in nemščine (B). (Kaj takega bi bilo danes verjetno nemogoče.) Pri takrat že »bivših« kolegicah in kolegih medicincih, ki sem jih v jutranjih urah srečeval na Trubarjevi ulici - oni so hiteli na MF, jaz pa v nasprotni smeri proti FF - sem naletel na različne odzive; večina je zmajevala z glavo in pokazala - znabiti že v duhu svoje poklicne usmeritve - zaskrbljenost. Mene je pa grel prijetni občutek, da je bila odločitev - za nevesto iz ljubezni - prava.

Po opravljeni B-diplomi iz nemščine in A-diplomi iz francoščine sem še dodatno hodil na predavanja in opravil diferencialne obveznosti za A-diplomo iz nemščine. Iz tega časa mi je ostalo v lepem spominu nekaj učiteljev in učiteljic. Lektorica Doris Debenjak s svojim perfektnim obvladanjem nemškega jezika in s posluhom za študentske probleme. Profesor Adela Žgur je imela ob vsem teoretičnem, že kar enciklopedičnem znanju s področja germanske filologije vedno tudi pristno humanistično držo. Lektorica mag. Elza Jereb, ki ji je bila francoščina kot materinščina, nas je vse očarala s svojim šarmom. Ko je bila v bolnišnici, smo jo šli študenti in študentke drugega letnika tja obiskat kolektivno. Lektorica Andreja Kiauta je za nas, franciste, imela lektorat iz latinščine. Bila je

stroga in zahtevna, morali smo poznati tudi izjeme, kot da študiramo latinščino. Danes se s hvaležnostjo spominjam njenega profesionalnega pristopa. Takrat smo imeli še po dva tuja lektorja za nemščino: iz ZRN in iz NDR. Iz ZRN je bil dolgo v Ljubljani dr. Gert Hofmann, tudi pisatelj. Iz NDR pa je med drugimi gostoval pri nas dr. Siegfried Heusinger. Bil je izkušen pedagog, znal je navdušiti za jezikoslovje. Imel sem srečo, da sem diplomsko delo iz nemškega jezika lahko spisal pod njegovim mentorstvom, saj so se do takrat – če sem bil prav informiran – diplomska dela pisala samo s področja literature. Sodelovanje z njim je potem trajalo še preko magisterija do doktorata in naprej.

Že kot študent sem ugotovil, da knjižnica Oddelka za germanistiko posluje v vseh ozirih odlično. To je bila zasluga kolegic Angelike Hribar in Marije Šetinc Salzmannn, ki so takrat tam delovale na čelu z vodjo dr. Katarino Bogataj-Gradišnik. Ta tradicija se je nadaljevala vse do današnjih dni, ko je knjižnica postala pristojna tudi za Oddelek za prevajalstvo. Za to so bile oz. so še zaslužne kolegice Marjana Benčina, Neja Čop, Kristina Pegan Vičič, mag. Maja Lipužič in Tina Sušnik.

Kot asistent za nemški jezik sem na FF začel redno delati jeseni 1979. leta. Takrat smo bili nemcisti in anglisti še na skupnem Oddelku za germanistiko. Dolgoletnega predstojnika, prof. dr. Janeza Stanonika, smo spoštovali. Znal je uspešno voditi enega največjih oddelkov na fakulteti. Bil je hudomušen in dobrotljiv, s poslušom za podrejene; če je mogel, nam je pomagal. Prof. dr. Mitja Skubic z Oddelka za romanistiko je bil kot glavni urednik mednarodno uveljavljene strokovne revije »Linguistica« vedno odprt za objavo strokovnih člankov, kar nam je takratnemu podmladku zelo koristilo. Prof. Breda Pogorelec z Oddelka za slavistiko je zgledno vodila raziskovalni projekt, v katerega je sprejela vsakega lingvista s fakultete, ki je želel sodelovati.

Žal mi je, da kot študent nisem hodil na predavanja prof. Janeza Orešnika. Predavanja so bila neobvezna, pa je pretehtala storilnostna logika. Profesor Orešnik mi je bil in je še vedno svetel zgled znanstvenika v vseh ozirih: vrhunski strokovnjak, odličen predavatelj, korekten pedagog in razumevajoč kolega, vedno pripravljen prisluhniti in dati strokovni ali drugačen nasvet. Bil sem počaščen, da sem leta 1992 od njega za dve leti lahko prevzel vodenje Lingvističnega krožka, čigar duša je bil dolga leta in mu vtisnil neizbrisen pečat. Za mene je in bo zadnji vitez med lingvisti.

Sčasoma se je utrjevalo tudi mednarodno sodelovanje. Meduniverzitetne pogodbe o sodelovanju, ki so bile kasneje žal ukinjene, so omogočale študijsko bivanje na različnih univerzah po svetu. Za nas germaniste so bile pomembne predvsem tiste v nemško govorečih državah. Prof. dr. Irmhild Barzova z Univerze v Leipzigu je v letu 1993 spodbudila in vodila sodelovanje med germanističnima oddelkoma obeh univerz, ki ga je več kot deset let financirala nemška vlada in je zaobjemal vsakoletno izmenjavo učiteljev in študentov ter druge oblike sodelovanja. Na podlagi tega angažmaja je bila prof. Barzova leta 2000 tudi proglašena za častno senatorko Univerze v Ljubljani. Tesne stike smo imeli po zaslugi prof. dr. Albrechta Greuleja tudi z univerzo v Regensburgu, ki se nadaljujejo še danes, tudi po zaslugi prof. dr. Marie Thurmair.

Prof. Dr. Albrecht Greule in prof. dr. Ulla Fix iz Leipziga sta kot soavtorja sodelovala pri učbeniku za besediloslovje, ki smo ga izdali pri fakultetni založbi v Ljubljani. V Regensburgu se je stikalo tudi tesno sodelovanje s prof. dr. Anno Betten, ki je kasneje postala profesorica v Salzburgu. Uspešno je bilo tudi sodelovanje z avstrijskimi germanisti. Prof. dr. Peter Wiesinger, predstojnik Germanističnega inštituta na Dunaju, nam je bil zelo naklonjen. Spominjam se, da sem krajšo avstrijsko štipendijo koristil tudi z delom v knjižnici njegovega inštituta. Ker je bil ravno v tistem času neki državni praznik, mi je zaupal ključne inštituta in knjižnice, ki sta bila, kot sicer vsa univerza, zaprta. Drugi člani inštituta so se ob tem samo brez besed spogledovali. Nikakor ne smem spregledati tudi sicer že pokojnega prof. dr. Karla Sorniga z Univerze v Gradcu. Imel je slovenske prednike. Kot sourednik zelo priznane revije »Grazer linguistische Studien« je objavljaj naše članke in predlagal tudi izmenjavo njihove revije za revijo »Acta neophilologica«. Rad se je odzval vabilom, da pride predavat v Ljubljano. Finančno je to kot tudi številne druge podobne prireditve podprl kulturni resor avstrijskega veleposlaništva v Ljubljani, za kar mu gre vsa zahvala. Prof. Sornig je mene in preko mene druge moje kolegice in kolege uvedel v Lingvistični kolokvij, ki se vsako leto odvija v drugi državi. Leta 2001 smo ga tako organizirali tudi v Ljubljani. Preko tega so se odprla nova poznanstva in možnosti za sodelovanje z odličnim strokovnjaki: prof. dr. Heinrichom Webrom iz Tübingena, prof. dr. Wilfriedom Kürschnerjem iz Vechte, prof. dr. Jürgom Strässlerjem iz Berna, dr. Reinhardom Rappom iz Germersheima in drugimi. Posebno poglavje je bilo sodelovanje s poljskimi germanisti. Germanistika je na Poljskem zelo dobro

razvita, sodelovanje s profesorici in profesorji Zofio Bilut-Homplewicz, Ano Lewandowsko, Beato Mikołajczyk, Zofio Berdychowsko, Waldemarjem Zachurjem in drugimi je bilo zelo plodovito.

Pred razpadom Jugoslavije je bilo aktivno tudi Jugoslovansko združenje germanistov. Srečanja so bila enkrat letno v obliki simpozijev v različnih krajih Jugoslavije. Kot organizatorka se je pri tem posebej odlikovala že pokojna prof. dr. Pavica Mrazović iz Novega Sada. Delovala je zelo povezovalno in tudi sicer organizirala različna strokovna srečanja, na katera je redno vabila tudi nas Slovence. Bila je neke vrste »grande dame« jugoslovanske germanistike.

Naj omenim še nekatere tuje lektorje in lektorice za nemški jezik, saj sem bil vedno z njimi skupaj v kabinetu in smo se dobro ujeli: dr. Johannes Preschla, dr. Horsta Ehrhardta, dr. Daniela Holla, dr. Christiana Donka, dr. Danielo Kirschchstein, dr. Christino Lahl. Prvi avstrijski lektor je bil koroški Slovenec Fabian Hafner, tudi pisatelj in prevajalec, ki je kasneje tragično preminil. Nisem poznal nobenega človeka, ki bi tako perfektno obvladal oba jezika, slovenskega in nemškega. Prijetno je bilo tudi sodelovanje z Jamilom Barcho in dr. Elisabeth Hofstadler. Dr. Johann Lughofer je pa tako ostal pri nas in postal docent.

V letih 2000 do 2002 sem bil predstojnik Oddelka za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko. Takrat smo germanisti zaradi odcepitve od anglistov, do katere je prišlo v letu 1998, dobili tudi svojo tajnico, Tatjano Györköös, ki odlično obvlada goro podatkov, obvestil, sprememb, preklicev, urnikov, predpisov, učnih načrtov, napovedi predavanj, iskanja nadomestnih predavalnic itd., ki se zgrinjajo nad njo.

Zelo dobro smo sodelovali in še sodelujemo tudi s kolegicami in kolegi s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. To so s področja jezikoslovja predvsem prof. dr. Karmen Teržan Kopecky, prof. dr. Vida Jesenšek in doc. dr. Teodor Petrič. V lepem spominu so mi ostala tudi srečanja s pokojnim prof. dr. Mirkom Križmanom

Še kot študent sem si v levi pritlični avli FF ogledoval razstavljen maketo prizidka fakultete, ki naj bi ga zgradili na severni strani poslopja in povezali s stopniščem. Po naključju si je istočasno razstavo ogledovala tudi mag. Jerebova in preroško pokomentirala: »Vi boste diplomirali še kar v stari stavbi.« Od takrat se je zgodilo že marsikaj (glej zgoraj), pa bom očitno odšel iz stare stavbe tudi v pokoj. Sreča v nesreči je, da je fakulteta kljub prizadevanjem izgubila poslopje

bivše fakultete za kemijo. Znanec, ki je tam deloval kot kemik, je bil mnenja, da so tisti prostori tako nasičeni z ostanki kemikalij, da nikoli ne bodo primerni za normalno uporabo. Mislim, da bi bila možnost, ki se nakazuje z odhodom strojnikov iz sosednje Fakultete za strojništvo, v več pogledih boljša rešitev.

Na univerzi smo privilegirani vsi: študenti, ki lahko študirajo (marsikdo bi tudi rad, pa nima pogojev), in mi, ki lahko tam delamo stvari, ki jih imamo radi. Iz te simbioze izhaja vzajemna odgovornost, da svoje obveznosti opravimo čim bolje. Pa vendar smo mi starejši tisti, ki s svojim zgledom na neki način dajemo ton. Tega bi se morali spričo vedno večje mednarodne konkurence tudi v visokem šolstvu dobro zavedati in tako ohranjati ugled Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Nekateri »moji« najboljši zgodnji študenti/šudentke so že redni profesorji in/ali prodekani. Nekateri mlajši so namestniki predstojnikov oz. predstojniki oddelkov. Tako tudi izr. prof. dr. Irena Samide. Od nje je tudi prišla pobuda za ta kratek zapis spominov. Da ne bo kakega nepotrebnega preplaha – tudi naslov tega sestavka je njen predlog in jaz se bom jeseni 2019 upokojil. Prav je, da se generacije menjavajo. Je pa ob takih priložnostih koristno pogledati nazaj, pa tudi naprej. Zdaj mlajši utirajo pot v svet.

Slika 15: Stojan Bračič, Nina Grah, Darko Čuden, 2017

Kolegicam in kolegom pa tudi vsem na Filozofski fakulteti bi želel, da bi imeli čim boljše pogoje za delo in da se ne bi dušili v administrativnih direktivah in reformah, ki nenehno dežujejo z vseh strani.

Našemu Oddelku za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko pa še posebej želim predvsem tudi, da bi se še naprej tako dobro razumeli, kot smo se doslej. Ko smo imeli na specifično lingvistično temo manjši enodnevni simpozij z mednarodno udeležbo (poleg Ljubljane in Maribora še Nemčija in Poljska), so nas v odmoru za kavo na posebnem pladnju čakali slastni, doma pečeni piškoti. Za nas jih je pustila kolegica, ki se simpozija ni mogla udeležiti, a je bila očitno v mislih z nami.

4.3.6 Nič ni bilo naključno

Brigita Kosevski Puljić

Izbira študija germanistike in slavistike na FF UL v zgodnjih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja ni bila slučajna. Tako kot tudi ne institucionalno učenje vseh ostalih jezikov, ki so me obkrožali in se me nenehno dotikali od mojega rojstva dalje. Z vsemi jeziki sem bila čustveno povezana, neozdravljivo okužena, bi lahko rekli. To je bilo za mojo prihodnost ključnega pomena. Torej, nič ni bilo slučajno, čeprav se na prvi pogled morda tako zdi.

Moja babica, mama moje mame, je bila rojena Dunajčanka, hči Filomene z Dunaja in notarja Vaclava, čigar starši so izhajali z Moravskega. Ker je očetova mama pela samo češke otroške pesmi, je izročilo potovalo seveda naprej in tako sem tudi jaz bila najprej deležna čeških pesmic kot npr. »Skákal pes přes oves, přes zelenou louku, šel za ním mislivec, péro na klobouku », in seveda nemških kot »Hänschen klein, ging allein in die weite Welt hinein, ...«. Slovenske pesmice so prišle kasneje na vrsto, saj jih niti oma niti mama nista dobro poznali, dedek kot edini Slovenec v družini pa ni nikoli prepeval. Moj oče, Makedonec iz Strumice, je razen slovenskih pel makedonske pesmi. Bila sem deležna tudi teh, sploh kadar smo bili pri babici in dedku v Strumici. Nemščina je bila kljub vsem multikulturnim vplivom v mojem otroštvu skupaj s slovenščino najpomembnejši jezik. Ker sem jo že takrat doživljala kot jezikovno kopel. Oma je z mano govorila večinoma v nemščini, mama v slovenščini, oče občasno tudi v makedonščini, vendar premalo. Takrat je bil namreč prepričan, da mora s

svojima hčerama govoriti v slovenščini, saj sva se tukaj rodili in se šolali, tako, da je slovenščina zame tudi resnično najbolj »moj« jezik.

V petem razredu osnovne šole sem se začela učiti angleščino, v gimnaziji pa poleg angleščine imela štiri leta francoščino, ki sem jo že prej oboževala, saj je moja mama bila rojena v kraju Differdange v Luksemburgu, kjer so govorili predvsem v francoščini. Zaradi vsega, kar je oma pripovedovala o življenju v Differdangeu, je bila tudi izbira francoščine v gimnaziji logična posledica.

Nemščine se v šoli nisem učila. Na srečo je oma vedela, da se moram naučiti tudi pravopisa in da moram veliko govoriti v nemščini.

Pisala sem tetam kartice s pozdravi, čestitkami, stricu, ki je bil slikar, sem morala pisat tudi pisma, kjer sem poročala o vsem, kar se je dogajalo v družini. Velikokrat sem skupaj z omo odpotovala na Dunaj in tam preživela tudi po nekaj tednov med sorodniki, ki so govorili samo nemško. To so bile omine sestre, ki jih ni bilo malo, saj je bilo nekoč v njeni družini petnajst otrok, in pa moja mrzla sestrična Elfie, ki je enakih let kot jaz in s katero imam še vedno pogoste stike. Pri mojih šestih letih smo imeli tudi že televizijo. Otroški program na avstrijski televiziji se je začel že zgodaj popoldan (v primerjavi z našim, ki se je pričel pozneje), tako, da sem vsa pomembna sedela pri dedku in babici v kuhinji in vsem sosedovim otrokom, ki so prišli k nam gledat program, saj doma niso imeli televizije, prevajala, kaj je rekel medvedek Petzi Kasperlu. Takrat smo gledali samo lutkovne predstave.

Germanistika je bila torej logična izbira, slavistika pa seveda tudi – zaradi makedonščine. Še danes sem ponosna, da sem napisala prvo diplomsko nalogo pri makedonščini na FF. Izredno so to takrat dovolili, čeprav je bila makedonščina samo kot lektorat.

Po končanem študiju na FF sem dobila službo seveda v šoli, saj sem to vedela baje že od otroštva, namreč, da bom »učičica«. Pot me je dobesedno zanesla v Tacen pod Šmarno goro, kjer sem kljub prvotnemu odporu zaradi meni takrat grozne oddaljenosti iz Ljubljane pristala v Srednji kadetski šoli za miličnike. In ostala tam dobrih petnajst let. Kot profesorica nemščine.

Začela sem poučevati na polno, brez kakršnekoli pomoči, brez pripravištva in z zelo malo didaktično-metodičnega znanja. V razredih s celo po 38 dijakov, seveda samih fantov. In takrat se je začel resnični študij, kaj študij, borba za obstanek v razredu.

Če primerjam moj pedagoški študij z današnjim, je bila »pedagoškost« samo, milo rečeno, okrasek k resnemu študiju literature in malo jezika. Ker sem imela razvit občutek za jezik in zapis v možganih, mi študij ni povzročal težav, samo to, kaj in kako naj delam v razredu, tega me pa ni naučil nihče. Takrat so bili profesorji na FF prepričani, da »to itak zna vsak«.

Na predavanja smo pridno hodili, saj so bila marsikje edini vir informacij, ker je bilo študijske literature bolj malo. Vztrajno smo delali zapiske, saj jih tudi fotokopirat takrat še nismo mogli, Borili smo se za prve vrste v predavalnicah, ker nas je bilo zelo veliko. Tisti, ki so bili pozni, so sedeli na stopnicah v velikih predavalnicah, tisti zares pozni pa so ostali zunaj. To si današnja študentarija sploh ne zna verjetno predstavljati. Iz tistih časov se najbolj spominjam pedagogike, kjer je kraljeval prof. Strmčnik in psihologije z mojo še vedno najboljšo profesorico prof. Marentič Požarnik, večno borko za kakovostni pedagoški študij na FF. V veliko čast in veselje mi je, da še vedno sodelujeva.

Ker sta bila moj pedagoški praktični domet v okviru specialne didaktike dva nastopa na srednji pedagoški šoli, sem seveda ob nastopu službe takoj spoznala, da se moram učiti naprej, vsak dan, vsako učno uro, vsako noč, ko sem pisala priprave in se ukvarjala s tisto malo dodatne literature, ki sem jo imela na voljo. Prvo leto sem preživela med poučevanjem, učnimi pripravami in spanjem, kolikor mi ga je čas dopuščal. No, včasih smo tudi »žurali«.

So bili pa dijaki moja najboljša šola. In me veliko naučili. Teh petnajst let je bilo ključnih, da sem se lahko suvereno podala v vode metodike in didaktike nemščine na FF.

Da, po dolгих letih sem pristala spet na FF, na oddelku germanistike kot med študijem. Povabilo je prišlo sicer nepričakovano, sem pa sama že nekaj časa razmišljala, da moram zamenjati službo in se premakniti nekam drugam.

Na oddelku sem začela kot lektorica za nemški jezik. Poučevala sem nemščino na komparativistiki in izvajala lektorske vaje na oddelku. In hkrati začela svojo znanstveno pot. Pri štiridesetih. Najprej znanstveni magisterij, potem nekaj let premora po težki bolezni, potem še doktorat. Prevzela sem vse več nalog, tudi vaje in hospitacije pri metodiki nemščine, kasneje na Katedri za didaktiko nemščine. In tam sem še zmeraj. Učičica. S štiridesetletnim stažem in večinoma lepimi spomini, predvsem na tiste, ki sem jih poučevala. Še malo, pa se bom poslovila. In šla morda novim dogodivščinam naproti. Recimo, z mojim vnučkom.

P.S. Letos, takoj po novem letu, sem organizirala srečanje germanistov mojega letnika. Prišlo je skoraj dvajset kolegic in en kolega. Imamo tudi svojo spletno stran in baje bomo od sedaj naprej imeli tradicionalna srečanja.

Slika 16: Med študijskimi kolegicami in kolegi leta 2019

4.3.7 Študijska in službena leta na FF

Kasilda Bedenk

V zadnjem letniku gimnazije sem se težko odločila za študijsko smer. Kolebala sem med sociologijo, veterino in arhitekturo, pristala pa na Filozofski fakulteti, smer nemški jezik s književnostjo (A) in slovenski jezik s književnostjo (B). Pa mi nikoli ni bilo žal! Obe študijski smeri sta mi na moji poklicni poti prišli zelo prav in na obeh področjih sem se lahko razvijala naprej, ju nadgradila in z njima tudi služila svoj vsakdanji kruh.

Študij nemščine mi je dal zelo veliko. Moji profesorji (prof. Dušan Ludvik, Melita Počkar, Helena Spanring, dr. Helena Stupan, Adela Žgur, dr. Anton Janko, dr. Drago Grah, Valter Braz, Doris Debenjak in legendarni dr. Gert Hofmann) so bili strogi in zahtevni, a zelo dobro izobraženi in razgledani. Spominjam se, da sem imela težave pri Adeli Žgur, ker sem se morala naučiti vseh 45 izjem

pri sklanjatvah, spregatvah ipd., čeprav sem nemščino obvladala od otroštva – nisem se je pa učila v šoli. Povsem drugače je bilo seveda pri literaturi, kjer sem se rada oglašala in odzivala na vprašanja predavateljev. Vsi predavatelji so imeli strogo začrtan program, ki so ga izvedli od prve do zadnje strani. Le pri prof. Ludviku smo vedno prišli le do druge ali germanske premene oglasnikov (Zweite/ Hochdeutsche Lautverschiebung). Prisotnost na predavanjih je bila obvezna, učbenikov v glavnem ni bilo (ali niso bili dosegljivi) in smo se učili le iz zapiskov. Spominjam se le nemške slovnice Adele Žgur, ki sem se jo naučila skoraj na pamet in jo še vedno hranim, ter izbora besedil (berila) za nemško književnost Melite Počkar.

Študenti germanistike v tistem času nismo bili dobro organizirani. Nismo vedeli, kdo je mentor letnika, nismo imeli brucovanja, ekskurzij in absolventskega izleta kot na slavistiki. Tudi skupne študijske sobe, kjer bi lahko med predavanji naredili kaj za študij, nismo imeli. Mislim, da smo jo dobili šele proti koncu študija. Morda je tudi to vzrok, da smo se prvič zbrali šele januarja 2019. Smo se pa vseeno dobro poznali in imamo še vedno stike.

Vse do danes sem zelo hvaležna za štipendiji DAAD-ja, ki sem ju dobila med študijem. Tako sem se poleti 1977 udeležila tritedenskega seminarja nemškega jezika v Weimarju, poleti 1978 pa v Mainzu. Ti dve bivanji v tedanji Vzhodni in Zahodni Nemčiji sta mi na široko odprli oči za dogajanje v obeh Nemčijah, spoznala sem študente in učitelje germanistike z vsega sveta, začela spremljati nemške medije in izpopolnila svoje jezikovno znanje.

V zelo lepem spominu so mi ostali tudi literarni večeri, ki jih je organiziral dr. Hofmann in nas na njih seznanjal s sodobno nemško in slovensko literaturo. Nam študentom je tako odstrl vrata v svet književnosti in nas navdušil zanjo. Njegov pristop k literaturi je bil izredno občutljiv in analitičen, zato sem najbolj uživala na njegovih predavanjih.

Ko sem dvajset let po začetku študija dobila lektorsko mesto na germanistiki, večine mojih nekdanih učiteljev ni bilo več med predavatelji. Srečala sem pa še Heleno Spanring in dr. Antona Janka. Pošteno me je bilo strah začeti poučevati na oddelku, kjer sem sama študirala. In najtežje od vsega mi je bilo, ko sta mi dr. Janko in dr. Meta Grosman že prvi dan ponudila tikanje – ker smo sedaj kolegi. Ta »ti« mi dolgo ni šel z jezika, čez čas smo bili pa odlična »klapa«. Najlepša so bila »kofetkanja« v sobi 306, pa srečevanja na hodnikih,

ki je deloval kot današnji Facebook – vse novice si izvedel kar mimogrede. Ko se sedaj kdaj sprehodim po hodnikih FF, se mi zdijo kar precej pusti in prazni. A verjetno ni vedno tako.

Od mojih službenih let mi je najbolj ostala v spominu študijska ekskurzija po severni Nemčiji, ki sem jo s svojimi študenti organizirala od 24. septembra do 3. oktobra 1995. Vse prejšnje študijsko leto 1994/ 95 smo se pripravljali, pisali dopise hotelom, univerzam in turističnim organizacijam, pripravljali referate o posameznih mestih, načrtovali in se veselili potovanja. Žal smo bili neuspešni le pri iskanju sponzorjev oz. finančne podpore. Ogledali smo si Göttingen, Goslar, Hildesheim, Hannover, Celle, Bremen, Lüneburg, Lübeck, Rostock in Kassel. Ekskurzije se je udeležilo 34 študentk (samo dekleta). Za na pot smo pripravili debelo skripto gradiva (197 tipkanih strani), vključno s pesmimi in odlomki iz nemške književnosti, študentke so tudi same vodile ogleda posameznih mest – razen v Goslarju. Vsak dan smo pisali v dnevnik potovanja. Obiskale smo štiri univerze, kjer so nas zelo prijazno sprejeli: v Göttingenu, Hildesheimu, Bremnu in Kasslu. Verjetno pa je vsem najbolj ostal v spominu Hildesheim, kjer smo imeli priložnost eno dopoldne hospitirati na gimnaziji.

Moji spomini na Filozofsko fakulteto v Ljubljani so povezani z mojo mladostjo in mojimi najbolj aktivnimi leti. Zato je in bo ostala moj poklicni dom, moje zatočišče in kraj, kamor se vedno znova rada vračam.

4.3.8 Vtisi in obris mojih 35 let na Filozofski fakulteti

Marjana Benčina

Filofaks

Na filofaks sem začela redno zahajati kot nadebudna študentka nemščine in angleščine. To so bila lepa, intenzivna, ustvarjalna leta. Študij obeh jezikov je bil združen na Oddelku za germanske jezike in književnosti, tako da je bil desni trakt v tretjem nadstropju takorekoč moj drugi dom. S strahospoštovanjem sem gledala na legendarne profesorice in profesorje, ne da bi slutila, da bomo kaj kmalu postali sodelavci.

Knjižnica Oddelka za germanske jezike in književnosti je zame takoj postala nepogrešljiva, saj je bila v tistih predračunalniških časih najzanesljivejši in najbogatejši vir leposlovja in strokovne ter znanstvene literature za germaniste

v Sloveniji. Čeprav je bila stisnjena v dveh majhnih ločenih prostorih (izposojevalna knjižnica v sobi 319 in priročna v sobi 322), sem se v njej vedno prijetno počutila, v prvi vrsti zaradi prijaznega vzdušja, ki so ga ustvarjale bibliotekarke Katarina Bogataj Gradišnik, Angelika Hribar in Madita Šetinc. Občudovala sem njihovo vsestransko razgledanost ter spoštljiv in prijazen odnos do obiskovalcev. Ko sem se ob zaključku študija poslavljala od fakultete, oddelka in od knjižnice, mi je bilo kar tesno pri srcu, mislila sem, da je s tem konec najlepšega življenjskega obdobja.

Dobro leto sem v domačih krajih (v Ribnici na Dolenjskem in okolici) poučevala angleščino na osnovnih šolah, dokler me ni nekega oktobrskega dne 1988 po priporočilu prof. dr. Antona Janka in lekt. Helene Spanring po telefonu poklicala Angelika Hribar in me povabila na razgovor za delovno mesto v germanistični knjižnici. Ko so me dejansko izbrali, je bil to eden najsrečnejših dni v mojem življenju, saj sem že med študijem čutila, da bi bilo tako delo – neposredno pri izviru znanja in v neposrednem stiku s profesorji in študenti – zame idealno.

Delo v knjižnici

Sprva smo v knjižnici pri delu uporabljale pisalni stroj, uporabniki so si pri iskanju gradiva pomagali z listkovnimi katalogi, mnogokrat pa so se zanesli kar na presojo in nasvete bibliotekark. Takrat smo marsikaj vedele tudi na pamet (kje stoji katera knjiga, kje poiskati določene podatke, kaj je treba obvezno prebrati pri raznih študijskih predmetih, kaj posamezni bralci radi berejo ipd.). Moja posebnost je bila v tem, da sem si hitro, že po nekaj obiskih, zapomnila imena in priimke obiskovalk in obiskovalcev knjižnice, v prvi vrsti seveda študentk in študentov. Ponavadi sem z obrazom povezala tudi kraj bivališča in rokopis, saj je bilo treba za izposajo vsake knjige ročno izpolniti izposojevalni listek. Te listke smo vsakodnevno razvrščale po abecedi in mesečno preštevale, kar je bilo dodatno mnemotehnično pomagalo. Ta sposobnost mi je z leti žal opešala, se pa še vedno sem in tja zgodi, da na ulici prepoznam npr. kako bivšo študentko germanistike in se spomnim njenega imena in rokopisa.

Ok. leta 1989 smo v knjižnici na Filozofski fakulteti dobili prve računalnike ATARI in nato začeli graditi knjižnični katalog v urejevalniku EVE Primoža Jakopina. V ta namen smo se morali naučiti osnov računalništva, kar je ležalo enim bolj, drugim manj. V tem času sem opravila tudi strokovni izpit za bibliotekarko.

Naslednja velika sprememba, ki je delo v knjižnici popolnoma postavila na glavo, je bila vključitev v sistem COBISS v letih 1992-1993. Vsi katalogizatorji smo morali skozi obsežno začetno izobraževanje za katalogizacijo COBISS, ki se je nato skozi leta stalno nadaljevalo z napredovanjem tehnologije, menjavanjem programske opreme in razvojem novih storitev. Sicer smo gradivo še dolgo ročno vpisovali v inventarno knjigo, tudi kataložne listke smo tiskali še do leta 1999, a računalniki so postali nepogrešljivo delovno orodje. Ko se je COBISS pogosto »sesuval« ali pa se je pokvaril računalnik, se nam je včasih kar tožilo po pisalnemu stroju.

Iz tega obdobja sta se mi vtisnili v spomin tudi dve študijski potovanji, ki mi ju je omogočil oddelek: poleti 1989, malo pred padcem berlinskega zidu, sem se v Weimarju udeležila tritedenskega seminarja iz nemščine, 1993 pa v Edinburghu poletnega seminarja iz britanske modernistične proze. Ob obeh prilikah sem spoznala pisano paleto udeležencev z vseh celin; z nekaterimi sem v stiku še dandanes. Še drobna zanimivost: ko sem se v Edinburghu veliko družila s Čehom Milošem Urbanom, se mi še sanjalo ni, da bo postal mednarodno uveljavljen pisatelj grozljivk.

Za uporabnike knjižnice sta bili prelomni leti 1993, ko se je ta prostorsko razširila z dodano prostorno in svetlo sobo 320 in so dobili dodatna čitalniška mesta ob oknih ter možnost za delni prosti dostop do gradiva, ter 1999, ko smo avtomatizirali izposajo. Osnovni problem knjižnice je bil že od vselej prostorska stiska. 2006 je knjižnični fond močno narastel zaradi priključitve knjižnice Oddelka za prevajalstvo in knjižnica je začela pokati po vseh šivih (2007 smo zato precej manj iskanega gradiva selili v sicer neustrezno skladišče na Karlovski cesti). Je pa bila ob tej priliki knjižnica »združena«, tako da je postala prosto prehodna od sobe 319 do 322 in je imela skupni vhod za obiskovalce. Tako smo lahko tudi podaljšali odprtost knjižnice. Bibliotekarke smo tedaj prvič prišle do ustreznjšega delovnega prostora, lastnega kabineta v sobi 321. Zadnja večja revolucija se je zgodila z razmahom interneta, ko je Univerza v Ljubljani s konzorcijskimi nakupi omogočila slovenski akademski javnosti dostop do številnih pomembnih zbirk elektronskih revij in e-knjig v polnih besedilih. Takrat smo knjižnice nastopile kot svetovalke pri krmarjenju skozi neskončno morje podatkov do najbolj kakovostnih in uporabnih virov za določene namene.

Naš delokrog je bil večtiren: delo v oddelčni knjižnici, sodelovanje in dodatne zadolžitve v okviru Osrednje humanistične knjižnice FF UL ter tesno sodelovanje z obema oz. z vsemi tremi matičnimi oddelki ter s fakulteto kot celoto. Vse to je za nas bibliotekarke pogosto pomenilo (pre)velike obremenitve in težke delovne pogoje, ki so včasih celo načeli naše zdravje, po drugi strani pa raznoliko in ustvarjalno delo, možnost stalnega učenja in strokovnega izpopolnjevanja ter spoznavanja in sodelovanja z mnogimi izredno zanimivimi ljudmi.

OHK

Osrednja humanistična knjižnica na Filozofski fakulteti je bila ustanovljena 1996 z namenom, da se poenoti in koordinira delo vseh oddelčnih knjižnic, ki so bile posejane po številnih lokacijah na fakulteti in tudi izven nje. V ozadju te virtualne združitve je bila želja (danes, po tolikih letih, bi temu lahko rekli sanje), da se knjižnice nekoč prostorsko združijo v ustreznejši stavbi, po možnosti na novo zgrajeni prav v ta namen. Še najbolj so se te sanje približale resničnosti v obdobju projekta NUK2. Po raznih dolgoletnih peripetijah pretežno političnega značaja proti koncu 20. stoletja in v začetku 21. je že kazalo, da se bo gradnja dejansko začela, in OHK je bila v zadnji fazi vključena v projektni načrt. Knjižnice OHK so bile že konkretno umeščene v načrte arhitekta Marka Mušiča, s projektnim odborom smo se pogajali o podrobnostih (koliko m² prostora in tekočih metrov polic bo imela katera oddelčna knjižnica, v katerem nadstropju bo umeščena ipd.). Žal se je obrnilo drugače in knjižnice OHK so še vedno tam, kjer so bile.

Dejavnost OHK je organizirana skozi delovne skupine, ki se ukvarjajo s posameznimi segmenti strokovnega dela in opravljajo in koordinirajo nekatere dejavnosti za vse oddelčne knjižnice. Naša oddelčna knjižnica je bila vedno med najbolj aktivnimi v številnih delovnih skupinah, sama pa sem bila poleg dela v oddelčni knjižnici v letih 2005 in 2006 tudi v. d. strokovne vodje OHK. V 22 letih delovanja v OHK sem se srečevala z vrsto bibliotekark in bibliotekarjev, markantnih osebnosti z zanimivimi življenjskimi zgodbami, ki so mi polepšali delovna leta in od katerih sem se tudi marsičesa naučila.

Pomembni so ljudje

Naša knjižnica

Moje bibliotekarske začetke je kot mentorica spremljala Katarina Bogataj Gradišnik - boljše učiteljice si ne bi mogla želeti. Čeprav sva bili sodelavki manj kot eno leto, je s svojo osebnostjo in zgledom močno zaznamovala mojo poklicno pot. Bila je pojem vljudnosti, prežete s človeško toplino. Za dostojanstveno skromnostjo se je skrivala živa enciklopedija, znanstvenica, odlična prevajalka in duhovita sogovornica. Angelika Hribar je od Katarine prevzela vodenje knjižnice, odlično je obvladala referenčno, katalogizatorsko in bibliografsko delo, imela je smisel za podrobnosti. Nam mlajšim kolegicam je bila vedno v veliko pomoč pri trtju trdih katalogizatorskih orehov. Bila je (in je še vedno) tudi polna zanimivih zgodb o svoji širni rodbini, pospremljenih s fotografijami iz domačega arhiva ter z izletov in potovanj (po upokojitvi se je rodoslovju in zgodovinopisju lahko tudi resneje posvetila). S Katarino in Angeliko vse do danes ostajamo v pristnih prijateljskih stikih, ravno tako z Madito Šetinc Salzmann, s katero pa v knjižnici nisva delali skupaj.

V prvem obdobju (od 1988 do 1995) sva tesno sodelovali tudi z Manco Šinko Kastelic. Za krajša obdobja so bile zaposlene v knjižnici še Irena Sbil-Novak, Nataša Uršič in Milena Vukić ter še nekaj kolegic in kolega, ki so nas nadomeščali med porodniškimi dopusti. Na moje mesto je 2018 prišla Tina Sušnik.

Delo v knjižnici so zaznamovali tudi študentke in študenti, t. i. demonstratorji, ki so opravljali fizična in manj zahtevna strokovna dela v knjižnici, obenem pa nabirali delovne izkušnje in s pridom uporabljali bogastvo, ki jim ga je knjižnica nudila. Večina je zelo uspešno doštudirala in nekateri so se celo zaposlili na Filozofski fakulteti. Seveda ne gre naštevati vse te množice, ki se je zvrstila v knjižnici skozi desetletja, kot zanimivost pa bom vendarle omenila štiri imena iz različnih obdobj, ki so začeli svojo akademsko kariero v naši knjižnici: legendarni dr. Stanko Klinar, ki je letos dopolnil 85 let, žal pokojni prof. dr. Rastislav Šušteršič, pa dr. Špela Virant in dr. Veronika Rot Gabrovec.

»Moje punce«

Po Angelikini upokojitvi leta 2005 sem postala vodja knjižnice. Vedno sem delala »vsakega po malem«, v ospredju je bila sicer katalogizacija z bibliografijami. Morda je zanimivo, da sem se z veseljem ukvarjala tudi z opravi, ki so večini

ljudi nadležna: statistična poročila in preglednice, delovna poročila in načrti, inventure ... Če bi se morala na kratko označiti, bi rekla, da je moja izrazita lastnost vztrajnost, rada pa imam tudi napredek, izboljšave in nova znanja. Pa glasbo in srednji vek.

Najdaljši skupni staž sva imeli s Kristino Pegan Vičič, ki se je v knjižnici zaposlila leta 1990 in tam dela še danes. Kristina suvereno obvlada referenčno delo s poudarkom na elektronskih bazah podatkov, specializirana je tudi za bibliografije raziskovalcev in bibliopedagoško delo. Krasita jo natančnost in trezna presoja, zelo je tudi načitana in je velika ljubiteljica in poznavalka filmov.

»Pod mojo taktirko« sta poleg Kristine delali še Neja Čop (sicer zaposlena v knjižnici od leta 2001) in Maja Lipužič, ki je Angeliko nadomestila. Neja je po mojem odhodu prevzela vodenje, knjižnice, »glavna« je pri nabavi knjižničnega gradiva (obvlada tudi javne razpise), med drugim se zelo spozna na sodobno književnost nemško govorečih dežel. Je odločna in se ne ustraši delovnih izzivov. Maja je bibliotekarka »nove generacije«, saj je diplomirala iz bibliotekarstva v 21. stoletju. Tako so ji najbližje nove tehnologije, urejanje spletnih strani in promoviranje knjižnice. Intenzivno se ukvarja s serijskimi publikacijami. Tudi ona ima mnogo znanja in talentov, najbolj pa jo zaznamuje izreden občutek za ljudi.

Vse štiri smo si bile tako različne, da smo se dobro dopolnjevale in tvorile lepo štiriperesno deteljico. Poleg tega, da so vse odlično strokovno podkovane, prizadevne in učinkovite, je vsaka od njih tudi krasna oseba. Bile smo dobra ekipa, uspešno smo premagovale delovne izzive in si stale ob strani tudi zasebno, ko nam je bilo lepo in kadar nam je bilo hudo. Vedno smo bile tudi za vice in se zlahka lotile kakšne neumnosti, če je bilo treba. Na našo prepletenost pa me spominja tudi pisani volneni šal, ki so mi ga ob slovesu družno spletle.

Oddelek, oddelka, oddelki

Najprej je bil Germanski seminar, nato Oddelek za germanske jezike in književnosti. Ta se je 1998 razdelil na angleškega in nemškega. Knjižnica se je temu prilagodila, 2006 pa smo v njen naziv dodali še prevajalstvo. Tako se je širil krog pedagoških delavcev, s katerimi smo sodelovale pri osebnih bibliografijah, večalo pa se je tudi število študentov, za katere smo bili matična knjižnica. V »zlatih časih« smo tako skrbele za ok. 110 pedagoških delavcev in ok. 1500 študentov, kar

je bilo največ na celi fakulteti. Spremljale smo dogajanje na vseh treh oddelkih, se udeleževale sej in sodelovale pri izvajanju sklepov.

Knjižnica je aktivno sodelovala tudi pri oddelčnih dejavnostih, in sicer pri strogo službenih, še raje pa pri družabnih (npr. na praznovanjih in izletih). Najbolj sta mi ostala v spominu sejma akademske knjige Liber.ac 2013 (Germanski babilon) v organizaciji Oddelka za germanistiko in Liber.ac 2014 (Iz Emone do Avalona in še dlje), ki ga je organiziral Oddelek za anglistiko, saj smo se takrat res izkazale z zanimivimi razstavami, sodelovale smo pri oblikovanju publikacij in pomagale pri organizaciji spremljevalnih dogodkov. Na uradnih in družabnim dogodkih sem sprva sama večkrat sodelovala z glasbenim programom, v zadnjih letih pa smo tudi skupinsko ob sodelovanju članic in članov germanističnega in anglističnega oddelka nekajkrat pripravili lepe, pa tudi zabavne glasbene vložke in krajše prireditve ter z njimi razveseljevali posamezne slavljenke ali celo širšo fakultetno javnost. Tudi pri tem je naša knjižnica prednjačila s pevskim »kadrom« in vsestransko pomočjo. Člani oddelkov so vedno radi prihajali v knjižnico po nasvet, gradivo ali na klepet, tako da smo vzpostavili uspešno sodelovanje in

Slika 17: Knjižničarke, 2017

spletli pristrčne stike. V spominu mi je ostala pohvala, ki nam izredno veliko pomeni: »Naša knjižnica je duša oddelka.«

Slovo

Glede na 100 let zgodovine Filozofske fakultete se mi moje 35-letno delovanje v tej ustanovi niti ne zdi zanemarljivo. Ker pa sem 31. 1. 2018 iz Knjižnice za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo po več kot 30 letih dela odšla na novo delovno mesto, ta zapis poleg obujanja spominov v sebi skriva tudi slovo in zahvalo vsem bivšim sodelavkam in sodelavcem, s katerimi smo skupaj doživeli ogromno lepega in tudi delež žalostnega. Z veseljem in naklonjenostjo se spominjam kolegic in kolegov iz Osrednje humanistične knjižnice ter z germanistike, anglistike in prevajalstva, pa tudi marsikoga z ostalih oddelkov; naše druženje, skupni dosežki in doživetja ostajajo z mano, se pa na fakulteto tudi rada vračam kot obiskovalka in uporabnica knjižnic. Še posebej dragocena so srečevanja »damskega krožka« bivših in sedanjih bibliotekark germanistične in romanistične knjižnice ter tajnic z germanistike in anglistike.

4.4 Z ljubljanske na mariborsko germanistiko

4.4.1 »Über Sterne zu den Sternen«

Matjaž Birk

Ob obletnici ustanovitve študija germanistike na ljubljanski univerzi – almi mater večine iz moje generacije – se z mislimi vračam v pozna sedemdeseta leta preteklega stoletja, ko sem obiskoval gimnazijo in razmišljal o svojem poklicu, za katerega sem – vzgojen v idealista – verjel, da, če ima človek pri izbiri študijske smeri srečno roko, zmore preseči številne determinante in ga ponese proti zvezdam.

Moja odločitev za študij germanske in romanske filologije se je v kasnejši časovni perspektivi izkazala, če citiram Stefana Zweiga, za enega mojih ‚zvezdnih trenutkov‘.

Poglavitne danosti in okoliščine za dokončno odločitev so bile navdušenje nad jezikom, začeni z maternim, in besedno umetnostjo, večkratna avtentična izkušnja z nemško družbo in kulturo, vključujoč stik s socio-kulturnim okoljem zdomcev v Nemčiji, nadalje izziv, ki ga je predstavljal študij jezika, usvojenega izven sistema javnega šolstva, in nenazadnje še svojska okoliščina – nepričakovana, a odločna vzpodbuda, ki sem je bil pri prebiranju obvestil z oglasne deske na takratnem oddelku za anglistiko in germanistiko deležen od naše spoštovane, za študentov dobrobit zavzete prof. Spanringove, ki je prepodila še tistih nekaj zadnjih pomislov glede »stati in «(b)stati«.

Že na samem začetku študija sta mi, po zaslugi mojega kasnejšega znanstvenega mentorja, prof. dr. A. Janka, in prof. dr. N. Šlibar, zlezli pod kožo zgodovina in hermenevtika književnosti. Prvo literarno besedilo, ki sem ga ‚interpretiral‘, je bila J. W. Goethejeva »Mignon«, in to kar v avli FF, ob neki priložnosti, ki je klicala po potrditvi vključenosti študentov v aktivnosti na oddelku. V spominu zasidrano je tudi sodelovanje, v sozvočju s Cvetko Sokolov, pri besednih in glasbenih interpretacijah na brucovanju germanistov in anglistov generacije 1982/1983 v ljubljanskem Levu, ki se ga je udeležila tudi znamenita alumna ljubljanske anglistike Marjana Deržaj. Posebno zvezdno poglavje v smislu strokovne in pedagoške odličnosti ter profesionalne zavzetosti so poleg literarnih kurzov predstavljali seminarji iz skladnje pri prof. dr. S. Bračiču. Ti so botrovali vzniku konkurenco književnosti v mojem študijskem ‚podkožju‘, ki so jim pripomogli tudi seminarji iz francoske historične slovnice pri prof. dr. V. Pogačniku. A je literarni tenor prevladal, tako da je podiplomski magistrski ter doktorski študij s področja germanistične literarne vede predstavljal njegovo logično izpeljavo, ki je dobila ključne vsebinske in metodološke vzpodbude iz znanstvenoraziskovalnega in pedagoškega dela na Oddelku za germanistiko Univerze v Mariboru. Iz primarnega ‚zvezdnega trenutka‘ se je tako postopoma razvila osmisľujoča profesionalna konstelacija, ki je izvirnemu idealizmu pridala tudi neslutene bivanjske razsežnosti. Zato je stoti jubilej ljubljanske germanistike nedvomno razlog za iskreno zahvalo, ki naj jo spremlja vzneseni ‚Hoch‘!

4.4.2 Aškerčeva, kraj neznanega imena

Vida Jesenšek

Nekega toplega spomladanskega petka na informativnem dnevu med množico radovednih in samozaverovanih dijakov tik pred maturo in bodočih brucov, ki še ne vejo, da bodo v kratkem bistveno manj samovšečni in samozavestni. Vsrkavam precej suhoparne podatke o študiju in študiranju in se hkrati sprašujem, čemu vse to. Saj sem se za študij vendar že odločila in me od tega nič ne bo odvrnilo. Nemščina pod A, slovenščina pod B. Prikladna kombinacija za učiteljico, po družinski tradiciji pač. Kaj več domišljije za drugačne zaposlitve takrat nisem imela, pa se je kasneje, predvsem pa po dveh krajših izletih v knjižnice in bibliotekarsko stroko izkazalo, da je tudi ni bilo treba. – V neki zgodnji jeseni predavnimi leti kot brucka sedim v dvojki, veliki in takrat precej zmahani predavalnici, kjer mi v roke »svečano« potisnejo indeks. Veliko nas je, za današnji čas nepredstavljivo veliko vpisanih v prvi letnik nemščine. Bolj ali manj anonimno se srečujemo in ogledujemo na predavanjih, bistveno bolj prijazno se družimo v manjših lektorskih skupinah. Nekaj tam sklenjenih prijateljstev traja še danes. Manj je pač vedno več. – Lektorat trikrat na teden v popoldanskem času, z obsežnimi domačimi nalogami, ki smo jih ob pruski avtoriteti vzhodnonemške lektorice vzeli res zares. Redne in resne priprave na vaje, pogosto med opoldanskim odmorom v veliki nukovi čitalnici, vsakokrat preverjanje naloge in (ne)znanja. In ne, ne spomnim se, da bi se kdo pritoževal nad načinom in obsegom dela. – Predavanja iz morfologije, s pomočjo učbenika z zelenimi platnicami, ki je še danes na moji knjižni polici. Predavatelj, na fakulteti nov tako kot mi, si z njim ni vedel kaj prida početi. In sem se čudila in čudila in sama prežvečila učbenik po dolgem in počez. – Besedotvorje in idiomatika, oboje z razkošnim, danes nepredstavljivim obsegom ur, ki pa v meni niso pustile trajnejših spominov. Kdo ve, mogoče se prav zaradi tega s tema področjema danes najbolj intenzivno ukvarjam. – Pri prevajalskih

vajah sem kaj kmalu spoznala, da prevajalka ne bom in tudi ne želim biti. Moje razumevanje jezika je bilo drugačno od zapovedanega, predvsem pa preširoko za prerekanje o tem, ali je prevedena beseda ustrezna, prava, pravilna ali ne; nisem verjela v eno ali dve namišljeni resnici trenutnega razsodnika. – Književnost, takšna in drugačna; po eni strani smo se po literarnih besedilih sprehajali pregledno, enciklopedično, šolsko, drugič smo jih po doktorsko secirali, precizno, od besede do besede, od ene do druge literarne osebe, kot so jih videli in razumevali večinoma nemški in avstrijski gostje na oddelku. Buddenbrookovi, interpretirani do najmanjših podrobnosti, Berlin Alexanderplatz, prevprašan do zadnjih malenkosti. Ko sem se proti koncu nekega poletja namenila na izpit iz vzhodnonemške književnosti, me je na oglasni deski v 3. nadstropju pričakal neugleden listek z nakracanim obvestilom, da nas je profesor za vedno zapustil. Prizadelo me je, najprej zaradi slovesa, še bolj pa zaradi birokratske hladnosti in nečloveškosti načina, kako so nam to žalostno novico sporočili. – Pri fonetiki srečanje z gospodom, ki je kasneje bistveno zaznamoval mojo nadaljnjo študijsko in raziskovalno pot. Ne bi si mislila, predvsem glede na moje takratno popolno pomanjkanje smisla za glasoslovne zgodbe in skrajno nezanimanje za skladijska vprašanja, ki nam jih je s potrpežljivostjo in pedantnostjo razlagal, sveže pečeni asistent pa dodatno zapletal. – No, s tem zadržanim asistentom sva se nekoč nehote zapletli tudi s prijateljico, pa ne tako, kot bi si bralec v manirah modernih profesorsko-študentskih odnosov lahko razlagal. Ne, zdelo se nama je, da sva sila pametni in sva mu to strašno pamet hiteli dokazovati pred polno predavalnico. Seveda sva ga spravili v zadrego, in šele dosti kasneje sva uvideli, kako se je, na videz sila nerodno, v resnici pa res spretno umaknil iz najine znanstvene predstave. Srčno upam, da nama ni zameril in ob priložnosti ga o tem vendarle moram povprašati. – Jezikovnozgodovinske, didaktične in druge študijske obveznosti so minile brez večjih dogodkov in odmevov in tako sem mirno prijadrala do zaključka študija. Začetno učiteljevanje na dveh ljubljanskih srednjih šolah sicer ni bilo posebej spodbudno, je pa precej pripomoglo k odločitvi, da sem se nekaj let kasneje z germanistiko začela bolj poglobljeno ukvarjati. Odločitev za nadaljevanje študija je bila hipna in usodna. Na Aškerčevi se je spet pojavil gospod s fonetike in skladnje in moja študijsko-raziskovalna pot je bila začrtana, tokrat v smeri besedoslovja

in pragmatike. Spremljajo me prijetni in živi spomini na izčrpne mentorske pogovore o besedah, njihovi moči in nemoči, njihovi širini in hkrati ozkosti; grejejo me spomini na izjemno širino, strpnost, uglajenost in skoraj prijateljsko podporo pri pisanju disertacije in na kasnejše kolegialno sodelovanje prof. dr. Siegfrieda Heusingerja z mariborsko univerzitetno germanistiko, ki ji že četrto stoletje pripadam tudi sama. – Aškerčeva, kraj srečnega imena.

4.4.3 Z goriških bregov v belo Ljubljano na Filozofsko fakulteto

Vesna Kondrič Horvat

Z goriških bregov, od Grada, od koder je izvirala tudi moj profesor v prvem letniku študija nemščine, dr. Drago Grah, sem se preko Radenc, kamor so se starši preselili leta 1977 in preko Murske Sobote, kjer sem obiskovala gimnazijo, leta 1979 odpravila v belo Ljubljano, ki me je očitno tako očarala, da sem po 40 letih še vedno, in zelo rada, tukaj, čeprav se vozim v službo na Filozofsko fakulteto Univerze v Mariboru.

V Ljubljano me je pripeljala želja po znanju, ki sem jo tešila na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, a moji začetki so bili vse prej kot rožnati. Po gimnaziji sem se, čeprav sem malo oklevala med študijem farmacije in študijem germanistike in anglistike, vpisala na nemščino in angleščino. Pri nemščini sem bila zelo dobra, saj se je moj oče že zelo zgodaj trudil, da bi naju z bratom naučil jezika, ki se ga je bil sam prisiljen učiti med vojno in sem zatoorej imela odlično podlago. Pri angleščini je bila zgodba popolnoma drugačna, saj sem se jo učila le štiri leta v gimnaziji in sem bila na začetku zelo izgubljena. Še danes se spomnim prvega predavanja iz morfologije v predavalnici 15, kjer sem po nekaj minutah dregnila soseda in vprašala: »A ti kaj razumeš?« in ko je rekel »Seveda«, sem skoraj zlezla pod klop. Pri lektorskih vajah sem potem izvedela, da se jih je večina angleščino učila osem let in da tisti s severovzhoda Slovenije s svojim skromnim predznanjem študija po navadi ne končajo in profesorica nam je svetovala prepis kam drugam. Dva sta potem takoj pobegnila na pedagogiko, jaz pa sem jo ucvrla na Ekonomsko fakulteto, dala prošnjo

za prepis in predavanja tam poslušala en teden, upajoč, da mi bodo dovolili prepis, a mi ga na srečo niso, češ da sem prepozna, da naj pridem naslednje leto. Tako mi ni preostalo nič drugega, kot da zagrizem v kislo jabolko in z ovnovsko zagnanostjo sem konec junija imela opravljene vse izpite. Kako? Tako, da je taista profesorica, ki me je na začetku skoraj odslovila, organizirala dodatno skupino za »revčke«. Po dveh letih sem dohitela ostale in profesorica je bila upravičeno na koncu zelo ponosna, da sem na angleščini v rednem roku diplomirala z odliko, saj je šlo največ zaslug za to prav njej in ne le moji vztrajnosti. O ekonomiji pa nisem razmišljala nikoli več.

Angleščino sem študirala z velikim veseljem, predvsem književnost, in še posebej proti koncu študija, ko sva s kolegico Marinko ob študiju za preddiplomske izpite prečuli marsikatero noč v »podmornici« v študentskem domu. Zelo pa sem uživala tudi v knjižnici, kjer sem delala kot demonstratorica in od knjižničark prav tako dobila marsikatero spodbudo.

Nemščina pa je itak bila od vsega začetka moja prioriteta – čeprav me je bilo včasih sram, ker sem zaradi ogromnega truda, ki sem ga vlagala v študij angleščine, nemščino na začetku delala kar malce z levo roko in ocene niso bile vedno najboljše. A delala sem jo z lahkoto, uživala v lektorskih vajah, pri predavanjih književnosti v prvem letniku dr. Graha, v drugem pa smo po tem imeli kar malce smole. Zaradi nenadne smrti dr. Graha in ker je bil že na pol v odhajanju lektor Gert Hofmann, je bilo predavanj bolj malo. Sem se pa zato sama toliko bolj zatopila v delo in nato leta 1992 pri prof. Antonu Janku z izdatno pomočjo Neve Šlibar končala magistrski študij in leta 1997 pri prof. Šlibar še doktorski študij nemške književnosti.

Danes sva oba z bratom tam, kjer sva kot osnovnošolca in gimnazijca vedno trdila, da tam pa midva že ne bova, saj sta bila oče in mama kot predana pedagoga po cele dneve v šoli – oba sva univerzitetna profesorja.

Kot profesorica za nemško književnost z največjim veseljem svoje znanje predajam naprej študentom in študentkam na Univerzi v Mariboru, včasih tudi kot gostujoča profesorica v tujini, kamor se pogosto odpravim raziskovat in na različne simpozije; z veseljem sodelujem tudi pri podiplomskem študiju na svoji Almi mater v Ljubljani, kamor me včasih povabijo tudi, da koga nadomeščam. Posebej ponosna pa sem, da je med mojimi dvanajstimi knjigami, ki sem jih doslej bodisi napisala ali uredila, tudi knjiga, posvečena

mojemu nekdanjemu profesorju Dragu Grahju z naslovom *Nekoč se bodo vendarle morale sesuti okostenele pregrade med ljudstvi: spominski zbornik ob sedemdesetletnici Draga Grahja*.

Po 40 letih, odkar sem prvič prestopila prag te ustanove, grem na Filozofsko fakulteto v Ljubljani vedno zelo rada – in skoraj nikoli ne izpustim obiska knjižnice.

4.4.4 Spomini na ljubljansko germanistiko

Alja Lipavc Oštir

V četrtem letniku gimnazije sem si razbijala glavo s tem, ali naj ob nemščini študiram umetnostno zgodovino ali primerjalno književnost. Oči mi je odprl oče, ko mi je rekel, naj raje razmišljam, kaj bi v življenju rada počela in ne, kaj bi rada študirala. Rada bi prevajala, torej bom študirala nemščino in slovenščino.

Tako sem jeseni 1984 prišla na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. In se kar hitro začela čuditi razlikam med vzdušjem v tretjem in drugem nadstropju fakultete, kjer so domovali germanski in slovanski jeziki. V drugem nadstropju je na hodniku vladala tišina, levo in desno so v nas strogo strmela trdno zaprta vrata kabinetov slovenističnih profesorjev in njihovih večno prestrašenih asistentov. Zdelo se ti je, da je nate legla vsa teža narodove usode, pod katero si se potil in zvijal do nihajnih vrat, ki so vodila na veliko stopnišče. Dobesedno odneslo te je v tretje nadstropje!

In tukaj je bilo, kot da bi prišel na drug planet. Vrata marsikaterega kabineta profesorja ali lektorja so bila odprta, slišal se je smeh, na stenah so viseli plakati in na vratih so bile celo prilepljene kakšne šale! Tukaj sem se počutila dobro! Tukaj se mi je zdelo, da se zame odpirajo vrata v svet. In to vzdušje se je okrepilo na marsikaterem seminarju. Na primer pri dr. Frauke Meyer Gosau in njenem seminarju iz sodobne književnosti. Kakšen užitek je bilo interpretiranje literarnih del, ki nam jih je prinašala v branje! Takšni seminarji so me prepričali v to, da je prevajanje književnosti to, kar si želim početi.

Ampak kot tolikokrat v življenju greš po nekih drugih poteh kot po načrtovanih. Tako sem po dveh letih v Ljubljani odšla v Nemčijo in študij nadaljevala v Mariboru. In pristala med jezikoslovci. Natančneje pri stičnem jezikoslovju, sociolingvistiki in večjezičnosti. In tega nikoli ne bi zamenjala, saj sem lahko pri svojem delu kreativna in radovedna. Ko tako gledam nazaj na študentska leta, sem vesela, da sem prvi dve leti preživela na germanistiki v Ljubljani. Pokazali sta mi, da je odprtost v življenju neprecenljiva.

4.5 Iz študijskih klopi

Na študijska leta nas vežejo prav posebni spomini. Zato smo naše nekdanje študentke in študente povabili, naj nam zaupajo svoja takratna doživljanja in povedo, kaj je bilo tisto, kar jih je zaznamovalo za življenje, kaj jim je ostalo v trajnem spominu, kaj bi radi posebej izpostavili. Vsem, ki so se odzvali, se toplo zahvaljujemo. Ob pregledovanju teh zapisov smo tudi lažje opredelili področja, na katerih se zaposlujejo naši alumni. Ta so res zelo razvejana. Diplomanti in diplomantke germanistike delujejo tako v gospodarskih dejavnostih, na vseh stopnjah izobraževanja, v znanosti, kulturi, medijih, veliko pa jih svojo poklicno pot nadaljuje tudi v mednarodnem prostoru. V grobem lahko torej področja njihovega delovanja razdelimo v tri glavne kategorije: kultura in mediji, izobraževanje in znanost ter gospodarstvo in mednarodne inštitucije.

4.5.1 Kultura in mediji

Številni diplomanti in diplomantke, ki delujejo na področju kulture in medijev, so že trdno zasidrani v kulturnem in družbenem spominu, saj so (bili) vsakodnevno prisotni na radiu ali televizijskih ekranih, na pevskih odrih ter v javnem in kulturnem življenju. Med najbolj legendarne diplomantke germanistike prištevamo dve *grande dames*, ki sta poslušali še predavanja prve profsorske generacije. Priljubljena radijska in televizijska napovedovalka **Nataša Dolenc** je s svojim žametnim glasom zaznamovala dober del zgodovine slovenske radiotelevizije, bila je mentorica več generacijam mladih napovedovalk in napovedovalcev in je Slovence v izbranem jeziku in razumljivi razlagi vedno znova opominjala na napake pri govorjenju. Leta 2003 je za svoje življenjsko delo dobila nagrado kristalni mikrofoni. Mikrofoni je imela v rokah tudi **Betty Jurković**, ki se je

že v petdesetih letih prejšnjega stoletja uveljavila kot ena najboljših in najbolj priljubljenih pevk zabavne glasbe. Že med študijem germanistike v Ljubljani je pod vodstvom Bojana Adamiča postala solistka v Big Bandu Slovenske radio-televizije, nato pa je nastopala na vseh pomembnih festivalih zabavne glasbe in za svoje legendarne popevke (*Vozi me vlak v daljave* (1958), *Mandolina* (1962), *Poletna noč* (1964) idr. prejela številne nagrade. Nastopala je z mnogimi glasbenimi legendami, med drugim tudi z Louisom Armstrongom, v času svoje glasbene kariere pa je prodala neverjetnih sto tisoč plošč. Pevka je tudi **Alenka Godec**, brez katere si sodobne slovenske popularne zabavne glasbe skorajda ne moremo več predstavljati. Med mlajše medijske osebnosti sodi **Ana Tavčar Pirkovič**, ki se je uveljavila kot televizijska voditeljica in moderatorica pogovornih oddaj.

Kulturološke teme predstavljajo pomemben del germanističnega kurikula, zato gotovo ni naključje, da je veliko naših diplomantov našlo svoj izziv na tem področju. Bodisi tako, da delujejo v kulturnih inštitutih z nemškega govornega področja (**Tina Kolar** v Goethe inštitutu in **Sara Gulam** na kulturnem oddelku Avstrijskega veleposlaništva), ali pa so se uveljavili kot kulturni posredniki med nemško, avstrijsko, švicarsko in slovensko kulturo, kamor sodijo zlasti literarni prevajalci. **Brane Čop**, ki je zaposlen kot bibliotekar v Centralni tehnični knjižnici, je mdr. prevedel dela Petra Handkeja (*Še vedno vihar*), Ilije Trojanowa (*Zbiralec svetov*), Wolfganga Herrendorfa (*Čik*) in Bernharda Schlinka (*Olga*), **Štefan Vevar**, zaposlen kot kustos na Slovenskem gledališkem inštitutu, pa je v slovenščino prelil številna dela najeminentnejših nemških avtorjev, od Goetheja (*Učna leta Wilhelma Meistra*), za katerega je leta 1999 prejel tudi Sovretovo nagrado, do Schillerja, Novalisa, Heinricha Heineja in Theodorja Fontaneja ter sodobnih mojstrov nemške besede, kot so Christoph Ransmayr, Robert Schneider, Arno Geiger in drugi. Leta 2019 je Vevar prejel avstrijsko prevajalsko nagrado, ob tem pa objavlja tudi članke in knjige s področja nemške književnosti, teorije prevajanja in prevodne kritike. Kot kulturno posrednico *par excellence* lahko označimo **Simono Škrabec**, ki živi v Barceloni in zelo uspešno oscilira med slovensko, nemško, katalonsko in špansko kulturo. Je prevajalka, esejistka in literarna kritičarka, ob tem pa velja za ambasadorko srednjeevropske literature in kulture. Utrinke iz germanističnih študentskih let zaključuje **Jani Virk**, slovenski pisatelj, pesnik, prevajalec, dolgoletni urednik kulturnih in umetniških programov na RTV Slovenija

ter avtor številnih dokumentarnih oddaj. Potem ko je leta 2014 doktoriral iz nemške književnosti, je objavil monografijo *Parzival še išče gral*.

Foto:Bernhard Ludewig

Brane Čop

Uradno sva se z Vladom Kreslinom spoznala šele lani na tiskovni konferenci Beletrine, ko nama je vsakomur nekaj izšlo. Na samem koncu, ko smo se udeleženci že odpravljali proti domovom, sva z Vladom ostala sama in se »klasificirala«, kdaj je kdo vpisal germanistiko. Bila sva eno leto narazen in to je bilo dovolj, da se s faksa sploh nisva poznala. V trenutku pa sva postala spet zarotniška devetnajstle-

tnika, ko sva enoglasno pričela naštevati osovražene predmete. Nekatere reči ostanejo za zmeraj ...

Nataša Dolenc

Za študij nemščine sem se odločila, ker mi je tako svetoval moj oče. V gimnaziji v Kamniku sem v neki drami igrala zoprno profesorico matematike. Profesorji so bili navdušeni in so me prepričevali, naj se vpišem na igralsko akademijo, ampak moj oče je bil mnenja, da sem preveč občutljiva. »Mogoče imaš res talent, toda v igralskem poklicu moraš imeti tudi srečo. Raje si izberi kaj bolj konkretnega,« je bil

odločen oče. Tako sem se vpisala na nemščino in francoščino, saj sem se obeh jezikov učila že na gimnaziji. Ker sem vzporedno študirala dva jezika, sem kar naprej dirkala iz univerzitetne knjižnice na univerzo, ker so se mi predavanja pokrivala. Dobro se spominjam predavanj o angleški in nemški romantiki pri profesorju Ocvirku. V tistem času, ko sem hodila na fakulteto, so ga na rokah prinesli v predavalnico iz mercedesa, ki je pripeljal na dvorišče univerze. Zaradi njegovega načina predavanja je bila dvorana vedno zasedena do zadnjega kotička. Spominjam se na primer, ko je govoril o Richardsonu in njegovi *Pameli* in se norčeval, ker so te uboge zapeljane punce odšle v samostan. Zabavno je bilo poslušati njegovo podajanje snovi, veliko smo se presmejali in morda so mi te

ure prav zato ostale v spominu vse do danes. Imel je oster jezik, zraven še malo žlehtnoben, nam pa je bilo prav to všeč. Nekoč je celo priznal, da bi dal 10 let življenja za 10 cm višine. Pri profesorici Stupanovi je bilo bolj suhoparno. Imela je drugačen pristop, a ni bilo nič narobe, prav tako nas je ogromno naučila. S kolegicami in kolegi smo se dobro razumeli in lušno je bilo. V 3. letniku smo šli na ekskurzijo po Nemčiji. Vodila nas je Doris Debenjak. Ves čas me je šikanirala, pa še danes ne vem, zakaj, saj nisem delala nobenega cirkusa. Morda zato, ker sem bila takrat na radiu. Že v 3. letniku sem bila stalno zaposlena na radiu in sem se morala zelo potruditi, da sem vse nadoknadila. Tudi v službi sem prosila, da so me kdaj spustili na predavanja. Takrat ni bilo nobenih knjig, morda smo imeli kakšno skripto tu in tam, a v glavnem smo morali vse pisati na roko. Za fonetiko smo imeli Počkarjevo, ki je imela srednješolski pristop. Na diplomskem izpitu me je čisto sesula. Zahtevala je, naj povem predloge, ki se vežejo s 3. sklonom in od same treme se mi je malo zapletlo, čeprav jih še danes znam. »Poglejte, kakšno tremo ima, na radiu pa tako korajžno govori.«

V času socializma je bilo dovoljeno, da je kdo prišel na fakulteto tudi brez srednješolske izobrazbe. Spominjam se kolega, ki je bil v Nemčiji rudar in se je pri nas vpisal na nemščino. Mislil je, da mu bo minimalno znanje nemščine zadostovalo za fakultetni študij. In se je vpisal. A že pri nepravilnih glagolih je povsem odpovedal. Glagoli so mu bili španska vas. V tistih časih so nekateri povsem ignorirali, da je potrebna osnovna izobrazba, preden greš na univerzo. Spominjam se tudi, da smo morali 200 verzov iz *Nibelungenlied* prevesti v moderno nemščino. Študij nemščine sem dokončala, a nikoli nisem bila v Nemčiji. Kolegica Helga Vlahović je študirala germanistiko v Zagrebu, kjer so od študentov zahtevali, da vsaj en semester preživijo v tujini. Tistim, ki tega finančno niso zmogli, je fakulteta celo pomagala pri iskanju stanovanja. Brez enega semestra v tujini niso mogli zaključiti študija. Že takrat sem si želela, da bi to bilo omogočeno tudi nam.

V mojem poklicu mi je študij nemščine prišel zelo prav. Na ta račun sem imela precej oddaj, ki so bile povezane s sodelovanjem z avstrijskimi in nemškimi radiji. Spominjam se dogodka, ko so me povabili v Böblingen blizu Stuttgarta na *Tanzparty am Samstagabend*. Govorila sem v slovenščini in ko sem napovedala orkester (*Erwin Lehn Orchester*) pod vodstvom Erwina Lehna, sem ime seveda sklanjala v slovenščini. Napovedovalec me je vprašal, zakaj sem ga

spremenila v gospo Erwino. Vsa dvorana se je od srca nasmejala, tudi orkester. Urednik radia me je povabil domov k družini na čaj. Vprašali so me, od kod moje odlično znanje nemščine. Ko sem jim povedala, da nisem nikoli živela v Nemčiji, se kar niso mogli načuditi. »Ja, kje pa ste se naučili tako odlično govoriti?« jih je zanimalo. »V šoli,« sem ponosno odgovorila, in ob tem nisem povedala, da nemščino tudi študiram. Dobila sem občutek, da nas, ker smo prišli z Balkana, ne cenijo dovolj, zato sem še bolj poudarila, da smo se že v gimnaziji učili pisati in brati v gotici. »Kaj takega!« so rekli, »tega pa naši otroci nimajo.« »Mi pa znamo,« sem nadaljevala, »veste, nemščina je od vseh germanskih jezikov naredila največji napredek, imeli so *1. und 2. Lautverschiebung*. Vendar ta ni zajel vseh dežel, zato se *plattdeutsch* razlikuje od *hochdeutsch*, v *plattdeutsch* je recimo pisal Fritz Reuter, *Aus meiner Festungszeit ...*«. Gostitelji so ostali brez besed. Seveda sem znala razložiti vse glasovne spremembe, saj sem naredila tisto nalogo pri profesorju Ludviku. Bila sem nadvse ponosna, da sem naredila vtis kot Slovenka in jim pokazala, da nismo tako neizobraženi, kot so mislili. Celo v časopisu so me omenjali.

Foto: Boštjan Tacol

Alenka Godec

Študij jezikov je bilo nekaj, kar sem si želela že kot deklica. No, poleg prepevanja. Nemščina se mi je priljubila med počitnicami, ki sem jih preživljala pri očetu, ko je muziciral po nemško govorečih deželah. Že v osnovni šoli pa me je navdušila tudi angleščina. To, da sem se na gimnaziji vpisala na jezikovni oddelek z intenzivno angleščino in nemščino, je bila logična posledica.

Kasneje pa je prišla Filozofska fakulteta. To so bila lepa leta, ne glede na študijske obveznosti. Spomnim se tiste največje »vzpenjajoče« predavalnice, pa tudi nekaterih profesorjev. Do prav vseh sem čutila veliko spoštovanje. Takratni dekan je bil prof. Jurak.

Prvič sem naenkrat spoznala toliko različnih ljudi, z vseh koncev Slovenije. Z Mojco iz Zagorja sem stkala še posebej lepo vez, veliko časa sva preživeli skupaj in še danes sva veseli, ko pride priložnost za srečanje. Prva misel, ki mi v zadnjih letih šine skozi glavo v povezavi s študijskimi leti, pa je: »Kje je že to!«

Sara Gulam

Zakaj sem kot gimnazijska maturantka hrvaške srednje šole prišla na študij v Ljubljano? Še danes ne vem natančno. Zapustila sem sončni Lošinj na severu Jadrana, svojo družino, prijatelje, in prišla v Ljubljano. Nihče v moji generaciji se ni odločil za tako radikalno potezo. Nekateri so se čudili, nekaterim je bila moja odločitev videti kot bližnjica, saj je moja mati po rodu Slovenka. Mene je pa preprosto privlačila slovenska odprtost, zdelo se mi je, da bom imela v Sloveniji več možnosti početi to, kar imam rada.

Ko je prišel prvi oktober leta dva tisoč devet, je bilo težko, kot je to vsakemu študentu, ki zapusti svoj dotedanji dom. Strah, negotovost in pa tudi solze so bili nekaj mesecev moj vsakdan. Če ne bi bilo uradnic in uradnikov, ki niso razumeli, da obstajamo tudi ljudje z dvojnim državljanstvom in če me ne bi – predvsem zaradi svoje nevednosti – prikrajšali za kakšno pravico in mi marsikateri dan polepšali z dolgimi pogovori v majhnih in skritih pisarnah različnih uradov, bi mogoče samo nekoliko manj jokala. Najbolj sem pogrešala in še vedno pogrešam primanjkljaj sonca v zimskih mesecih in vonj morja. Še danes se v temačnih zimskih mesecih, ko ljubljanska megla postane neznosna, usedem v avto in se zapeljem do Kopra ali Pirana. Usedem se na promenado, naužijem morja in pijem makiato s hladnim mlekom. Preprost ritual, ki mi pomaga prezimiti. Ko pogledam nazaj, moram reči, da sem pravzaprav imela zelo malo težav. Študij na Filozofski fakulteti me je sunkovito vrgel v nove svetove. Naučila sem se misliti, biti kritična, ceniti drugačnost in jo upoštevati. Imela sem profesorje, ki so prepoznali moj talent in me spodbujali. Oddelek za germanistiko mi je omogočil študij na eni izmed najboljših nemških univerz v okviru Erasmus izmenjave. Več si ne bi mogla želeli. Resnično sem ponosna in neizmerno vesela, da sem študirala na eni izmed članic Univerze v Ljubljani.

Ob tem visokem jubileju ljubljanske univerze si želim, da bi kot institucija tudi v prihodnje ohranila svojo odprtost in pri tem ostala dosledna, saj menim, da je to njena velika prednost in posebna vrednota v časih, ko vedno bolj naraščata

nestrpnost in strah do drugačnih in drugačnega. Nekoliko se bojim, da bodo profesorji imeli vedno manj možnosti od študentov zahtevati kritičnost in kvaliteto, a kljub temu vem, da so in še bodo poučevali in predavali ljudje, ki se zavedajo, kako pomembne so te veščine in kriteriji za družbo. Sto let obstoja univerze morda ni veliko časa, a očitno dovolj za ugnezditev vrednot, zaradi katerih sem ostala tukaj. Svoje nekoliko hazardske odločitve ne obžalujem. Tukaj sem našla sonce.

Betty Jurković

V zgodnjih petdesetih letih prejšnjega stoletja sem prišla študirat iz Kvarnerja v Ljubljano. Z ozirom na to, da sem se rodila v poliglotski družini, je bil študij germanistike zame povsem samoumevna izbira. Ker sem prva dva razreda osnovne šole zaključila na Bledu, sem izbrala Ljubljano kot mesto, kjer bom študirala. Impozantna nekdanja zgradba fakultete, ki še danes dominira na Kongresnem trgu, mi je nudila zatočišče, bila je okno v svet kulture, v Trubarjevem duhu, daleč od vseh povojnih turbulentnih časov v moji domovini.

Zahvaljujoč stebrom Filozofske fakultete in pedagogom z močno osebnostjo, profesorjem, kot so Jakob Kelemina, Karel Oštir, Anton Ocvirk in Janez Stanonik, sem pridobila znanje, ki mi je bilo v osebnem in poklicnem življenju, kakor tudi v moji predanosti glasbi, v veliko pomoč. Hvala fakulteti moje mladosti.

Tina Kolar

Kadar se spomnim, da sem po izobrazbi germanistka, se mi zdi kar čudno, saj sem si že od nekdaj želela ukvarjati z nemščino. Svoje prve delovne izkušnje sem si kot študentka pridobivala s poučevanjem v mnogih jezikovnih šolah. Takrat sem začutila, da me poleg poučevanja veseli tudi organizacija tečajev. V zadnjem letu študija sem za pol leta odšla na študijsko izmenjavo na Bavarsko, kar je

bila izjemna izkušnja, saj mi je odprla nov pogled na svet. Filozofska fakulteta mi je dala odlično podlago za mojo profesionalno pot, zato z njo zelo rada sodelujem. Na Goethe-Institutu delujem kot strokovna sodelavka za tečaje in izpite že deveto leto.

Simona Škrabec

Po pravici povedano se mi zdi čudno, kadar me kdo spomni, da sem po izobrazbi germanistka. Jezik se mi nikoli ni zdel cilj, temveč le sredstvo in mogoče zaradi tega svoj študij nemščine v Ljubljani ves čas nekako potiskam v ozadje kot nekaj, kar je bilo pač treba opraviti, ampak ... Toda pri tem sem strašno nepravilna, saj mi je ravno nemščina spremenila življenje. A ne le zato, ker sem na poletnem tečaju v Weimarju sredi študija spoznala svojega moža, s katerim že petindvajset let živim v Barceloni. Tam sem se potem naučila še dveh jezikov, katalonščine in španščine, doktorirala iz literarne teorije, začela prevajati in pisati in sčasoma se je tega res nabralo kar nekaj. A nemščina mi je ostala kot neka trdna podlaga, ozadje, dokaz, da si je znanje dejansko mogoče pridobiti z voljo, z marljivostjo, z malo sreče in z veliko navdušenja, ki ga je treba vložiti v vsak projekt. Če dobro pomislim v četrto stoletja, odkar živim na drugem koncu Sredozemlja, nisem bila v nemško govorečih deželah dlje kot mesec dni, če seštejem vse zasebne in profesionalne obiske. Nemščina nikoli ni postala zame živ jezik, a mi je vseeno čudovito služila za veliko izjemnih izkušenj. Tisto, česar sem se v Ljubljani naučila v glavnem iz knjig, je bilo dovolj, da sem leta 2007, ko je bila Katalonija kot prva dežela brez lastne države povabljen kot častni gost na Frankfurtski knjižni sejem, uredila obsežno monografijo o katalonsko-nemških odnosih *Grenzen sind Strassen*, v kateri je sodelovalo več kot sto strokovnjakov, prevajalcev in literarnih avtorjev iz obeh dežel. Je torej jezik, ki mi je služil kot motor za potovanje v daljne kraje, tja, kamor ne more vsak. Še vedno se iz čisto vsakega potovanja čez katero od nemških/avstrijskih/švicarskih letališč vrnem z vsaj eno knjigo v žepu. In ko se takole letalo dviga v oblake in se zatopim v besedilo, si mislim: No, tega sem se pa res naučila ... In tega zaupanja vase, te želje po znanju se ne da improvizirati, to je zasluga tistih, ki so nas spremljali pri prvih korakih.

Foto: Adrijan Pregelj

Ana Tavčar Pirkovič

Zelo živo se spomnim prvega dne, ko sem vstopila na Filozofsko fakulteto. Zame, ki sem prišla iz manjšega primorskega kraja v Ljubljano, je bila to čista eksotika; takrat se mi je zdelo vse tako veliko in strašno, bila sem edina z naše gimnazije, ki je prišla študirat jezike na FF in tako se spomnim, da sem najprej nekaj časa iskala prave ulice, nato stavbo, nato oddelek. Potem sem našla to naše tretje

nadstropje, vse tiho, tuje, precej prazno, le po hodnikih so vsi hodili že tako prepričljivo in suvereno. Jaz pa, vsa »miškasta« in krhka, sem zrla v oglasne deske, eno za drugo, in iskala, kje pride kaj v poštev zame. Potem sem končno našla tablo za vpis v lektorske vaje. In tam zraven je stala prijazna črnolasa študentka. Njo sem vprašala, če se kaj bolj spozna in bolj razume, prijazno mi je odgovorila in vse razložila in tako sem se na vse vaje vpisala skupaj z njo, v vse iste skupine kot ona. In ta temnolasa punca je sčasoma postala moja tesna prijateljica, še danes je moja zaveznica in ljuba oseba!

No, ko sem se živela v študentsko življenje, ko mi je fakulteta postala domača in ljudje v njej vsakdanji obrazi, se je začel pravi užitek. Ampak res užitek! Nisem zamudila, mislim da, res skoraj nobenih vaj, nobenega predavanja – neverjetno, tudi na tisto slavno predavanje ob 7.10 zjutraj na nemški književnosti (je sploh potrebno, da povem, pri katerem profesorju je to bilo?) sem prišla vedno, tudi če sem prišla tja direktno s študentskega žura! Ja, zakaj pa ne, če so to študentska leta! Spomnim se skript, ki smo jih pisale s sošolkami za določene predmete (jaaaa, piflarke – ampak take, še kar frajerske, netipične) in so potem krožile med študenti (kolegi so mi zaupali, da so se pri nekaterih predmetih študentje še par generacij učili iz njih – vesela za to!!). Spomnim se kave v kavarni FF, neskončno dolgih debat o življenju in tegobah, ki jih prinaša. Spomnim se, kako sva z Jasno ponavljali pred izpiti, si delali izpiske, druga drugi vlivali pogum. Potem sta bili tudi še sošolki Lea in Darja, to smo bile taka štiriperesna deteljica. In še danes, še danes se družimo! Ni to nekaj najlepšega, vezi, ki ostanejo? In ja, veliko anekdot, smeha, lepih spominov. Klub študentov anglistike in nemški zborček, izlet v Anglijo. Profesorji, ki

smo jih imitirali (ne povem, koga), profesorji, ki so nas navdihovali, profesorji, ki smo se jih bali (ženski spol je tudi že zajet v tej besedi, tako menda pravi slovenska slovnica), ampak v splošnem – vsi, prav vsi so bili polni znanja in to je bila tako velika motivacija, tako zelo velika! Dokaz za to je tudi dejstvo, da sem po diplomi še kar želela študirati. In tako sem hodila na to preljubo fakulteto še do pred kratkim, ko sem na »našem« oddelku (lahko tako rečem?) doktorirala. In ti hodniki, te predavalnice, ti stoli so postali velik del mojega življenja. Moja ljubezen, pravzaprav. Taka, da še vedno prihajam na fakulteto – zdaj na jezikovni tečaj! Ne morem se posloviti od nje, tako zelo jo imam rada!

Štefan Vevar

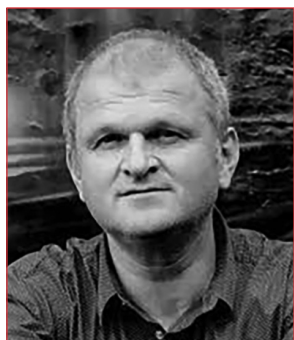
Kaj šteje, šteje največ na poti skozi šolanje, se vprašam, moje šolanje, ki se je na Filozofski fakulteti izteklo 7 let pred njenim 100-letnim jubilejem? Marsikaj, si odgovarjam, kot tisto najpomembnejše pa se mi – skoraj paradoksalno – izriše pred očmi prepuščenost sebi, to, da vsaj na moji poti proti diplomi ni bilo formalistično zasnovanega in srednji šoli podobnega vodenja študentov na vrvciah; da mi je prav prepuščenost sebi puščala čas za tisto, kar mi je bilo blizu, da sem lahko – vsaj kar zadeva literaturo – gradil na duhovnem hedonizmu, ki je (če ga premoreš) najboljši temelj vsake refleksije.

Moja germanistika ... sta Helena Stupan in Neva Šlibar. Prva je bila mejni kamen na poti do »mojega« Goetheja v praksi, druga v teoriji. Hvala obema.

Prva, ki je znala 2 uri govoriti o Musilovem Možu brez posebnosti z gledišča evropske duhovne zgodovine; ki je napisala kratko Zgodovino nemške književnosti, v kateri me je z živim, plastičnim jezikom kleno poantiranih karakterizacij z isto mero pritegnila k nemški literaturi, kakor bi me s sterilnimi diskurzivnimi teoremi sicer lahko odbila. In prav ona nam je, novincem v Ljubljani, priporočila Slovensko kinoteko in antikvariat. In napisala je imenitno knjižico o nemški književnosti z zadetimi karakterizacijami največjih nemških literarnih imen, knjižico, ki je desetletja bila moj mali brevir in temeljna orientacija.

Druga, ki me je naučila nadgraditi duhovni hedonizem kot temelj za dojemanje literature in tradicionalno germanistiko s sodobnejšimi uvidi. In ko

sem se pozneje med »študijem tretje stopnje«, ki ga je karizmatično in nadvse kompetentno vodila Neva Šlibar, srečeval z vejami literarne vede, sem sicer radovedno srkal nova spoznanja, a se tudi nikoli nisem odrekel kancu dvoma. Dvoma spričo opaznega ekskluzivizma in radikalne subverzivne narave nekaterih smeri ter izganjanja življenjske empirije iz njih, teorij, ki v času postmodernega karnevalizma (izraz po Bahtinu) kot ničejanska vesela znanost lažje imponirajo »skolarjem« vseh dežel. Morda je tudi dvom o teorijah, ki se same ne dojemajo kot zgolj komplementarne drugim, eno od važnejših spoznanj na moji poti skozi Filozofsko fakulteto.

Jani Virk

Nemščina me je v obdobju odraščanju občasno spremljala kot tuja, hladna zvočna kulisa. Velik del mladosti sem preživel na avstrijskih ledenikih in smučiščih, že samo v Kaprunu sem v seštevku enotedenskih treningov in podaljšanih smučarskih koncev tedna vsega skupaj preživel več kot eno leto. Kljub temu pa je bila moja nemščina ob koncu gimnazije precej uborna, sestavljena večinoma iz besed z gostilniških menijev, nekaj zmerjavk in kletvic in še kakšne previdne Schatzi ali ironične gnädige Frau.

V tednih, ko se je bilo treba med pravom, medicino ali študijskimi smermi na Filozofski fakulteti odločiti, kaj bom študiral, me je obsedla precej nepraktična ideja, da bi navsezadnje lahko zagrizel v nemščino in preveril, kaj je narobe z mano, da sem se italijanščine ob in na italijanskih smučiščih naučil tako rekoč spotoma, nemščina, ki sem se je za razliko od italijanščine tudi štiri leta učil v gimnaziji, pa se mi je zatikala v grlu kot premalo kuhan germknoedl iz kakšne nesolidne tirolske visokogorske restavracije. Obstajal je en sam praktičen in razumen argument v prid nemščine, nekaj let prej je s študijem na germanistiki začel starejši brat in učbeniki so bili že doma.

Ob sošolkah – fantov je bilo za vzorec, in večina med njimi je, Ivo Štandeker kot novinar, stripar in prevajalec, Miha Fras kot fotograf, Darko Čuden kot profesor in prevajalec, kasneje pustila močan pečat na svojem področju, – za katere se mi je zdelo, da so s svojimi avtentičnimi nemškimi pogrkvavanji, tekočo

govorico in nemško resnobečnost vse po vrsti lepo in v nemških ali avstrijskih šolah vzgajanje hčere diplomatov ali trgovinskih predstavnikov, me je ob mojem jezikovnem spotikanju čez nemške člene v njihovih različnih spregatvah minevala volja do spopada z nemščino in z jezikovno konkurenco. Svoj študijski azil sem našel v oddelčni knjižnici pri sijajni gospe in odlični prevajalki Katarini Bogataj-Gradišnik, kjer sem si iz obupa in anarhistične upornosti v nemščini sposodil zbrana dela Nietzscheja in zbrane pesmi Rilkeja in ju v nekaj mesecih med intenzivnim izogibanjem predavanj, občasnih popivanjih s kolegi z umetnostne zgodovine po okoliških bifejih in uživanju v svobodnem študentskem življenju, tudi po dolgem in počez prebral. Nietzschejevo obupavanje nad zahodno civilizacijo, krščanstvom, socializmom, demokracijo, Wagnerjem, skorajda vsem, je v meni vzbudilo optimizem: po mesecih branja se mi je končno zazdelo, da ga razumem in da torej očitno lahko razumem tudi nemščino. To mi je vlilo nekaj poguma, ravno toliko, da sem v finišu študijskega leta ponovno začel hoditi na predavanja in se kasneje tudi pogumno lotil izpitov. Da imajo pogumni srečo, se je potrdilo v mojem primeru. Moji profesorici s področja slovnice, kjer mi je nemščina povzročala največ težav, sta bili spoštovani gospe Käthe Grah in Helena Spanring, materinsko dobri pedagoginji, ki sta vsaka zase ugotovili, da študent Virk sicer nekaterih osnov ne obvlada, po drugi strani pa kaže ravno toliko jezikovnega talenta in iznajdljivosti, da ga je mogoče spustiti v naslednji letnik (ta njuna ugotovitev, povezana z reševanjem študenta Virka, se je pravzaprav kot refren ponavljala do konca mojega študija pri obeh odličnih gospah).

Obema tolerantnima profesoricama gre zasluga, da sem iz leta v leto nekako premagoval zapletene nemške jezikovne ovire in ostal na študiju nemščine. Nagrada je prišla v obliki predavanj iz novejšje nemške književnosti pri profesorici Šlibarjevi, ki so mlademu študentu širila obzorja v smer, kjer se je počutil nekoliko bolj doma, priboljšek pa je bila staronemška književnost pri profesorju Janku, ki je v meni prebudila zanimanje za skrivnostne, temne, svetle, vzvišene, v vseh pogledih intenzivne strasti v arhetipskem središču nemške kulture. Predvsem mit o Parzivalu in imaginarij okrog njega je po zaslugi Antona Janka postal moje vseživljenjska obsesija, iz njega sem diplomiral, nekaj let kasneje naredil televizijski dokumentarni film, in pred nekaj leti tudi doktoriral.

Parzival je po zaslugi profesorja Janka postal zame kasneje sinonim za iskanje duhovne in vsakršne svobode na vijugavi, kdaj vzpenjajoči in kdaj drugič

spuščajoči se življenjski poti. Že v času študija pa sta mi staronemška književnost in Parzival, spet po zaslugi profesorja Janka, omogočila dober teden vetrnjaškega študentskega vagabundstva: ko sem svojemu dragemu profesorju potarnal, da sem dobil poziv za enotedenske orožne vaje pod okriljem rezervne sestave JLA, mi je mirno izdal potrdilo, da se jih ne morem udeležiti, ker imam ravno tiste dni pri njemu izpit.

4.5.2 Izobraževanje in znanost

Dobra polovica naših študentk in študentov se že med študijem odloči za pedagoško smer. Svoje poslanstvo tako najdejo v učiteljskem poklicu, v podajanju znanja in izkušenj mlajšim rodovom. Nekateri odpelje poklicna pot med najmlajše, ki se tako z nemščino spoznajo na igriv in zabaven način (**Jasna Šebez**), številni poučujejo nemščino v osnovnih in srednjih šolah, kjer organizirajo tudi različne prireditve in tekmovanja s področja nemščine (**Lea Blažič Lipoglavšek**, **Tomi Bušinowski**, **Darja Črv Štepec**, **Anja Drozg Peternel**, **Anamarija Lah Šuster**, **Barbara Triler**) ali prevzamejo vodstvene funkcije (**Melani Centrih**, **Katarina Rigler Šilc**), nekateri se podajo tudi na samostojno pot in osnujejo lastne jezikovne šole (**Klavdija Kosmač Toplišek** je dolgoletna vodja jezikovne šole Lingula), marsikoga pa zanese tudi v znanstvene vode (**Kajetana Obreza** je trenutno doktorska študentka, dr. **Mateja Jemec Tomazin** pa je raziskovalka na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in se prvenstveno ukvarja s slovaropisjem).

Lea Blažič Lipoglavšek

Moji spomini na študij nemščine so še vedno živi. Nekateri manj, drugi bolj prijetni, predvsem pa nepozabni. Nekateri celo tako zelo, da jih še danes podoživljam v sanjah. Kako naj nekdANJI študent pozabi četrtkova zgodnja jutranja predavanja stare nemške književnosti pri prof. Janku, izpite pri prof. Šlibar in Miladinović Zalaznik, nasmejanost prof. Polajnar ali pa srčnost in predanost prof. Valenčič

Arh? Iz letnika v letnik smo nadgrajevali ne le svojega znanja, temveč tudi tkali vezi in prijateljstva, tako študenti med seboj kot tudi s profesorji.

Vesela sem, da lahko danes znanje, izkušnje in poglede svojih vzornikov, kolegov in prijateljev z oddelka predajam mlajšim vedoželjnim učenjakom.

Tomi Bušinowski

Odločitev za študij germanistike zame osebno ni bila težka. Leta študija so bila zelo prijetna. Srečevanje s kolegicami in kolegi vsakodnevno na fakulteti in v dejavnostih drugje je bilo sproščeno, bogato in ustvarjalno. Študentje smo, pod vodstvom Tatjane Rupnik, ustanovili Germanistični zborček. Z njim smo posneli zgoščenko, pripravili dva koncerta na magistratu in nastopali na prireditvah oddelka.

V tistem času so se začeli tudi nemški božični večeri in bili smo med prvimi študenti, ki smo se podali na organizirano ekskurzijo v München. Med drugim smo izdajali revijo *alleManiak*, oddelek pa se je s svojo spletno stranjo pojavil tudi na svetovnem spletu. S profesorji, ki so nas varno vodili preko vseh čeri, a tudi skozi bogate globine germanistike, smo imeli dobre odnose. Vsebinsko sem imel najraje predmete s področja prevajanja in jezikoslovja.

Nikoli ne bom pozabil dogodka pri predmetu kontrastivna analiza. Iz nemščine v slovenščino smo prevajali besedilo in ga analizirali. Ker se je delalo po vrstnem redu, sem točno vedel, kdaj bom prišel na vrsto, zato sem si želel pripraviti ustrezen prevod. A v mojem stavku se je pojavila beseda »Karotte«. Korenček, korenje, kaj bi bilo lažjega. In že sem na vrsti. Nastane tišina. Odkar sem začel iskati prevod povedi, v kateri je bila beseda Karotte, me je mučilo to, da ne najdem pravega slovenskega knjižnega izraza. Po glavi mi je rojila in vihrala prekmurska narečna ustreznica. Ko se je že profesor spraševal, kaj je narobe, sem le povedal, kakšno težavo imam. Pozvan sem bil, da besedo povem po prekmursko: »mrkevca«. Sledil je nekajminutni smeh in šele po spočitju trebušnih mišic smo lahko nadaljevali. Takšnih sproščenih trenutkov z našimi profesorji je bilo veliko, tako da naš študij ni bil »nemško resen«, ampak prijetno poglobljen.

Z zagovorom diplome se moje srečevanje s profesorji ni končalo. Na srečo me je ena izmed profesoric prepričala, da sem vpisal podiplomski študij nemščine, čeprav sem vpisoval tudi nov študij, namreč študij glasbe. Oba študija sem po nekaj letih zaključil. V tem času sem delal tudi kot asistent za nemški jezik in

vodil lektorat nemškega jezika na Oddelku za muzikologijo FF. Tudi to je bilo prijetno leto, saj je prineslo veliko novih izkušenj, znanja in sodelovanja. Na vse dogodke imam zelo lepe spomine. Pot me je z univerze ponesla v srednjo in osnovno šolo, kjer še danes z velikim veseljem poučujem oba predmeta.

Melani Centrih

Imeti diplomu Filozofske fakultete v Ljubljani je bil vedno določen privilegij. Pomenilo je, da so se ti odpirala vrata in si hitro dobil službo. A tudi pot do papirja ni bila enostavna. Urnik je bil naporen, izpiti strogi. Razlika med nekoč in danes je morda le, da smo imeli pred petinštiridesetimi leti dve obdobji izpitov in ne vse leto. Konec zimskega in predvsem letnega semestra je bil zelo naporen, ker ni bilo omejitev glede izpitov. Če nisi dobro načrtoval, so te doleteli tudi trije ali štirje izpiti v enem tednu. Na rezultate in ocene izpitov smo čakali pred oglasno desko, na katero so profesorji obesili seznam – včasih smo tudi več dni hodili čakati, ali bodo objavljeni seznam z rezultati in z našim imeni.

Profesorji predavatelji so bili v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja strogi, predavanja so bila bolj starega kova, a študirali smo neumorno. Dušan Ludvik, Helena Stupan, Adela Žgur, Melita Počkar, Doris Debenjak, Anton Janko so bili moji profesorji, nekateri nedostopni, drugi prijazni in polni življenjskih modrosti. V tem obdobju je bilo veliko gostujočih profesorjev iz Vzhodne Nemčije, ki so vodili proseminarje. Skozi njihova predavanja so se nam odpirale nove slike življenja, nova obzorja sveta. V tem obdobju je literaturo predaval legendarni dr. Gert Hofmann. Njegova predavanja so bila nekaj novega, odprta in nedefinirana – drugi prostor in čas.

Čas, ki sem ga preživela na hodnikih in v predavalnicah Filozofske fakultete v Ljubljani, je bil poln mladosti, radovednosti, iskanja, želje po znanju, srečevanj z neznanim in razvijanjem spoštovanja in ljubezni do znanosti in do germanistike na splošno. Vse to je oblikovalo in zaznamovalo moje življenje do danes.

Diploma kot papir je ležala ves čas v predalu, bogastvo tega papirja pa me je spremljalo, bogatilo in spodbujalo vse dni po diplomu.

Moja draga fakulteta, želim ti še naslednjih 100 uspešnih let!

Darja Črv-Štepec

1974 sem se vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Postala sem tedenska migrantka in moja začasna sobica je bila na Orlovi. Nedelja zvečer – s svetlo rjavo potovalko do železniške postaje na Jesenicah in potem z vlakom do Ljubljane. Pa še malo peš in s trojko do Orlove. Prvi teden precej zmedeno. Urnik na germanistiki. Kdaj, kam, kako. V predavalnici v pritličju vse polno, kam naj se usedem. Še vedno slišim profesorico Dano Blaganje – še tri mesece, pa bo vsak lahko sedel na treh stolih. In res se je zgodilo, tako na angleščini kot nemščini so se stoli počasi praznili. S sostanovalko nisva mogli verjeti, da nekdo tako hitro obupa. Stanovali sva v hiši, kjer so oddajali več sob. Pohištvo staro, pozimi bolj hladno, poleti vroče. Nobenega razkošja. Na najinem kuhalniku z eno ploščo se je kuhalo. Študentski boni??? Med tednom študij, predavanja in vaje. V petek domov. Z vlaka sem občudovala naše gore, gozdove in komaj čakala, da sem spet doma. Počitnic pravzaprav ni bilo več. Kolokviji, izpiti. Takrat si šel pogledat na oglasno desko, ali si opraviš izpit. Zagledal si svoje ime in oceno. Največkrat sem si oddahnila. V tretjem letniku me je zapustila sostanovalka. Ostala sem sama in plačevala dvojno najemnino. Zato sem tudi ves čas poučevala otroke – privat. Sedaj sem se sama vozila z vlakom. Zdelo se mi je, da je megla vedno gostejša. Sivina je postala del vsakdana. Domov nisem odhajala več vsak vikend. Včasih sem šla v menzo študentskega doma. Horizont in Vlado Kreslin so popestrili konec tedna. Vsakič so zaključili s komadom Te igre je konec. Tudi mojega študija je bilo konec – rodila sem Natašo in diplomirala.

Moj vlak pa je za vedno odpeljal nazaj na Jesenice.

Anja Drozg Peternel

Nemščino sem študirala kot samostojno smer od leta 1995/1996 do 1999/2000. Študenti smo bili zelo povezani in smo se veliko družili, si pomagali in skupaj tudi študirali. Spomnim se, da nas je profesor Bračič v 2. letniku vprašal, kdo bi bil pripravljen fotokopirati njegove učne liste za vse študente, ki se učimo nemščino. Ker sem bila že v srednji šoli

blagajničarka, sem se takoj javila. Tako sem še bolj spoznala ostale študente in tudi z gospodom Bračičem sva zelo lepo sodelovala.

V 1. letniku smo imeli predavanja profesorja Janka in sicer Nemška literarna ustvarjalnost na Slovenskem. Bilo mi je zelo zanimivo in nikoli nisem manjkala na predavanjih. Profesor je bil večkrat tudi duhovit in lepo mi je bilo, ker nas je nekatere poznal tudi po imenu. Vedno sem sedela v prvi klopi, si marljivo zapisovala in delala lepe zapiske, kar so opazile tudi prijateljice študentke. In ker one niso redno hodile na predavanja, sem jim zapiske z veseljem posodila. Skupaj smo se tudi učile in za izpit bile zelo dobro pripravljene, saj smo ga vse opravile z odliko.

Mateja Jemec Tomazin

Brucka sem postala jeseni leta 1996, izbrala sem si študij slovenščine in nemščine. Za slovenščino sem se odločila hipoma, ko sem razmišljala o študiju prava ali še česa drugega. Počitnice po maturi, za katere so vsi govorili, da bodo najdaljše, sem preživela ob počitniškem delu in počutila sem se res odraslo, saj bom vendar začela študirati. Nemščino sem izbrala kot par slovenščini, v gimnaziji je bila nemščina

zanimiv šolski predmet, priprave na maturo pa so bile naravnost fantastične in z učiteljico smo se ogromno presmejali.

Po prvih dneh študija pa šok in streznitev ... vsi so ves čas govorili v nemščini in čeprav mi je bilo poslušanje jezika všeč, nisem razumela veliko stvari in nenadoma sem se zavedela, da bom morala pošteno pljuniti v roke. Najbolj so mi v spominu ostale fonetične vaje pri Vandi Richter v prvem letniku, ko smo približno pol leta potrebovali, da smo končno kolikor toliko pravilno izgovorili ich- in ach-Laut, imela pa sem priložnost poslušati tudi nepozabnega profesorja Heusingerja pri Uvodu v jezikoslovje, seveda pa nas tudi trubadurska lirika in prof. Anton Janko ob zgodnjih četrtkovih jutrih (začeli smo malo čez 7!) nista pustila ravnodušnih. Ker sem Gorenjka, sem nekaj časa premišljevala, kako bo potekal moj študij naprej, potem pa sem kupila dve knjigi, ki sta me stali skoraj dveh mesecev prihodka. Takrat pa sem si rekla: »Tole pa že ne bo šlo v nič!« In začela uživati. Dejansko smo se veliko naučili, nepozabna je bila priložnost za

štipendijo ob koncu drugega letnika v Celovcu, kjer smo bili zbrani študenti nemcistike iz regije Alpe-Jadran. V drugem letniku sem začela obiskovati lektorske vaje pri Heidrun Thomas, ki nas je vse študente celo leto (in še del naslednjega) uspešno prepričevala, da niti slučajno ne razume slovensko (čeprav je na Dunaju študirala tudi slovenščino!), zato smo proti koncu leta že govorili čisto spodobno nemščino, ona pa se je (veliko) smejala. Odpeljala nas je tudi na Dunaj, kjer smo izkusili nekaj pravega dunajskega vzdušja in živeli kot pravi študenti tega mesta.

Študij nemščine je bil zanimiv, čeprav nismo pri vseh predmetih ravno blesteli (no, kakor kdo), toda proti koncu študija smo vsaj približno vedeli, kaj želimo in ko se mi je ponudila priložnost za delo na Ludwig-Maximilians-Universität v Münchnu takoj po diplomi, sem priložnost pograbila z obema rokama. Znanje jezika in poznavanje literature mi je prišlo še kako prav, sem se pa včasih znašla pred čisto konkretno zagato, saj nisem poznala nekaterih najbolj običajnih poimenovanj za predmete vsakdanjega življenja, res pa je, da sem živela na Bavarskem ... in po nekaj letih bivanja in službovanja tam sem namesto Hoch-Deutsch govorila pravi »Hoch-Bayerisch«.

Klavdija Kosmač Toplišek

Za študij nemščine sem se odločila bolj po naključju, saj sem se v osnovi želela posvetiti slovenski povojni zgodovini in sem nemščino vzela »tako za zraven«. A me je študij kar navdušil, najverjetneje tudi zato, ker sem prišla z res dobrim jezikovnim znanjem (hvala Poljane, hvala gospa Komac, moja gimnazijska nočna mora) in me je v prvih dveh letih študija profesor Senčarjeva s pohvalo znala

motivirati. Verjetno sem prav zaradi njenih spodbudnih besed študiju namenila mnogo več časa, kot bi ga sicer.

Prelep spomin imam na profesorico Spanringovo, bila nam je kot mama. Nekoč, ko nisem oddala vseh dokumentov za štipendijo v tujini, me je klicala in iskala v Cankarjevem domu, v Centru za tuje jezike, skratka povsod, kjer je vedela, da delam. Bila je res skrbna, razumevajoča in zelo se je trudila za svoje študente.

Zelo mlada, že v drugem letniku študija, sem začela poučevati in bila na začetku najmlajša v razredu. Živo se spomnim svoje prve skupine odraslih tečajnikov. Iskala sem učilnico, pred vrati je stal študent mojih let, in ko me je videl vstopiti, je prihitel za menoj in mi vneto dejal: »Tule zraven mene se usedi.«

»Ne morem,« sem mu dejala v zadregi, »jaz učim.«

»Ojoj, ojoj,« je bil v zadregi potem on in na ta račun sva se smejala še čez leta.

Anamarija Lah Šuster

Oboževala sem predavanja, ki jih je imel prof. Janko, pa čeprav so bila zelo zgodaj zjutraj. Ko je pripovedoval o srednjeveških ljubeznih, je imel pogosto napovedi kot »und da war eine schöne Kikla ...«. Ob tem je ključne besede vedno zapisoval na dvodelno tablo, ki si jo lahko povlekel gor ali dol.

Tako se je nekoč zgodilo, da je ob koncu predavanja pozorno pogledal, ali ima zapisano ČAST (Ehre), okrog katere se je vrtela celotna ura, in to je zvenelo takole:

»Und wo ist die Ehre?« (jo odkrije na spodnji tabli)

»Aha. Am Boden – wie immer!«

Kajetana Obreza

Zdi se mi, da le vedno bolj drži, da poskušamo naše sedanje življenje živeti šele v prihodnosti. Zavedno ali nezavedno. Mogoče se motim, a večkrat razberem iz pogovora najrazličnejših sogovornikov, da delimo takšno prepričanje s številnimi in da ostanejo številne želje le neizpolnjene sanje. A zakaj je temu tako, ko pa se po drugi strani velika večina nekje tam znotraj sebe zaveda, da je treba živeti danes.

Dandanes živimo v času, v katerem se želimo zaščititi pred vsem in vsakim. Sledimo mnenju drugih ali kolektivnim prepričanjem, pri tem pa pozabljamo, da je najvažneje poslušati sebe. Najvažneje je, kaj vsak posameznik želi doseči v življenju, saj sta uspeh in sreča zelo subjektivna pojma, ki sta na žalost prevečkrat merjena na družbenem in ne na osebnem merilu. Sta dva pojma izmed mnogih, za katerima stremlji večina in ki sta prevelikokrat vezana le na prihodnost. Najlažje je storiti nič in čakati na prihodnost. Pri tem pa si

upam trditi, da je eden izmed glavnih razlogov za pasivnost večinoma le strah. Strah pred tem in onim in moram reči, da je strah tudi eden izmed mojih sopotnikov, s katerim pa si vedno pogosteje izmenjujema poglede. Bolje prej kot nikoli, si vedno rečem, stisnem zobe in poskusim. Tega pa sem se naučila predvsem v času študija.

Preden sem se preselila v Ljubljano in pričela s študijem nemškega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani, sem odraščala doma z mamo in babico. Vedno so me veselili jeziki in doma sem pogosto že kot otrok želela govoriti v nemščini. Tako je bilo popolnoma naravno študirati nemški jezik. En mesec po začetku študija pa je umrla moja mama in pristala sem na kar trdih tleh, ko sem se morala odločiti, kako naprej. Takrat me je seveda postalo strah prihodnosti. Hkrati pa je postalo kristalno jasno, da se bom skoncentrirala na študij, ob tem pa bom poskrbela kar se da dobro za babico. Tako sem celoten študij balansirala med življenjem v Ljubljani in Velenju, pri tem pa mi je študij pomenil predvsem varno časovno obdobje, v katerem se lahko učim in »nekaj naredim iz sebe«. V času študija me je osebno nagovorila predvsem literatura migrantov. Ob obravnavanju tem, kot so integracija in identiteta, so bili migranti v mojih očeh fascinantni ljudje, ki so začeli življenje živeti znova na tujem. Zanimalo me je, kaj je potrebno, da se lahko nekdo vključi v neko novo, popolnoma tujo družbo. In če je v neki družbi začel življenje znova eden, in jih je bilo več, zakaj se ne bi iz tega naučila, da je vedno možno začeti znova kjerkoli. In ob koncu študija na Filozofski fakulteti v Ljubljani je bil moj osebni cilj in moja želja, naučiti se, kaj pomeni biti migrantka – in sem odšla. Kajti, če se naučim živeti znova v novem okolju enkrat, potem lahko to naredim kadarkoli. In to pomeni, da lahko vedno sledim lastnim vizijam znotraj kolektivnega pritiska, brez kakršnekoli obremenjenosti do prihodnosti, ki je samo v mojih lastnih rokah.

In moje mnenje je, da je vse, kar potrebujemo v življenju, le znanje in želja po učenju. Kajti to dvojce lahko vedno vzamemo s seboj in vplivamo na svojo prihodnost.

Katarina Rigler Šilc

Leta 1990 sem se vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Želela sem študirati predvsem nemščino, vendar sem, tako so mi svetovali drugi, vpisala še slovenščino. Že v 1. letniku sem ugotovila, da za uspešen študij niso dovolj le želje in učenje. Pravzaprav sem tu, bolj kot kadar koli prej, ugotovila, kako velik vpliv ima učitelj na svojega učenca. Zagovor diplomskega dela iz slovenščine sem opravila brez težav kar ob koncu 4. letnika, medtem ko se pri nemščini ni razpletlo po mojih pričakovanjih. Največ težav mi je povzročal predmet idiomatika. Jezika, ki je živ, se nisem (z)mogla (na)učiti zgolj iz izoliranih primerov in s seznamov frazeoloških enot. Počasi sem začela izgubljati voljo, bila sem tik pred tem, da vržem puško v koruzo ...

Po naključju sem izvedela, da lahko ta predmet poslušam tudi pri drugi profesorici. Šla sem na predavanje in bila prijetno presenečena. Takrat sem prvič prišla v stik s prof. Kasildo Bedenk, učiteljico, ki je svoje delo opravljala kot poslanstvo. Z veliko mero naklonjenosti, strokovnosti in potrpežljivosti. Trudila se je, da smo frazeološke enote spoznavali in proučevali na zanimiv način v aktualnih besedilih. Učenje je dobilo nov smisel. Že po nekaj uvodnih urah me je nemška frazeologija navdušila; celo tako, da sem na to temo napisala diplomsko delo. Za mentorico sem si izbrala prav prof. Kasildo Bedenk. Svoje razmišljanje na študijska leta bom zaključila z besedami Alberta Einsteina: »Najvišja umetnost učitelja je prebuditi veselje do ustvarjalnega izražanja in znanja.«

Jasna Šebez

Spomnim se prvega dne, ko sem stopila na Filozofsko fakulteto. Pred dobro uro sem se izpisala z Medicinske fakultete, kar je bila ena najtežjih stvari, ki sem jih naredila v življenju, nato pa sem morala še na ta novi faks, kjer naj bi imela več sreče in predvsem več uspeha. Ker domov nisem dobila nobenega obvestila o poteku vpisa ter prvih dni na

fakulteti itd. kot vsi ostali, sem se osebno odpravila v tajništvo obeh oddelkov (vpisala sem se namreč na dvopredmetni študij angleškega in nemškega jezika).

V tajništvu sta sedeli dve gospe in seveda sem logično pomislila, da morata biti tajnici. Povedala sem jima za svojo zagato z neobveščenostjo o pričetku študijskega leta, pa mi je ena od njiju rekla: »Vhodna vrata ste že našli, kajne?« Ker tiste dni res nisem bila v najboljši koži, sem na ubogo »tajnico« izlila ves svoj gnev tistega in preteklih dni in odvihrala ven.

Prvi dan predavanj sem (kot je predvidevala »tajnica«) seveda našla vhodna vrata, pa tudi vrata predavalnice, kjer smo čakali na prvo predavanje iz predmeta Uvod v nemško literarno vedo pri profesorici Nevi Šlibar. S takrat še novo sošolko, danes tesno prijateljico Ano Tavčar, sva sedeli v prvi vrsti, ko je nekdo dejal: Prihaja! Obrnila sem se in jo zagledala. In skoraj padla pod stol (oziroma sem si zelo želela kar sama zlesti tja). Izkazalo se je, da gospa v tajništvu le ni bila tajnica, temveč sama profesorica Neva Šlibar. Obrnila sem se k Ani in vse, kar sem lahko rekla, je bilo: »Padla bom.«

Kasneje se je izkazalo, da sem izpit opravila z 9, predavanja pri prof. Šlibarjevi pa so bila med tistimi, na katerih sem najbolj uživala med svojim študijem germanistike. Prav pri njej smo razvijali največje debate (velikokrat še bolj po koncu predavanj) in ona je bila tista, ki mi je ob vpisu na doktorski študij ponudila mentorstvo in prav tako tista, ki mi je prva rekla: »Tako, draga Jasna, zdaj sva pa kolegici. Reci mi Neva.« Krasen občutek, moram priznati. In krasni spomini.

Barbara Triler

Asociacije na študij germanistike? Začetek negotov, poln dvomov. Vse je novo, novi obrazi, novo okolje. Kmalu postane vedno bolj domače, začnši z jutranjo kavo za Filozofsko fakulteto, ki je postala ritual z novimi sošolkami in sošolci, s katerimi si delimo. Delimo dvome, strahove, drug drugega bodrimo in kmalu začnemo verjeti, da je to prava pot. Naša pot. Stkejo se prijateljstva, ki ostanejo.

Na enem izmed božičnih praznovanj, ki smo ga pripravili skupaj s profesorici in profesorji, smo predstavili dramatizacijo ljudske pravljice Srajca srečnega človeka. Njeno izredno poučno in lepo sporočilo se me je dotaknilo že takrat, verjetno tudi zaradi dobre družbe in čudovitega vzdušja.

To dramatizacijo še danes zelo rada pripravljam s svojimi učenci. Vedno zelo lepo uspe, učencem, tako odraslim kot tudi otrokom, je všeč njen iskren poziv k skromnosti in srčnosti. Mene pa vedno spomni na moje študijske dni.

4.5.3 Gospodarstvo in mednarodne inštitucije

Gospodarstvo je zagotovo najbolj razvejano področje in ponuja našim diplomantom pestro paleto najrazličnejših profilov, med katerimi lahko najdejo svojo poklicno priložnost. Veliko se jih odloči za delo na področju prevajanja in tolmačenja (**Tina Kočevnar Donkov** tako že vrsto let uspešno vodi Proverb, s prevajanjem se ukvarjajo tudi **Matjaž Drobne** in **Borut Novinec**), drugi poiščejo svoje izzive v mednarodnih podjetjih (**Jasmina Batič**, **Janez Hromc**, **Elena Humljan**, **Jani Perne**), mnogi pa znanje in kompetence, ki so si jih pridobili med študijem, uspešno prenesejo tudi v mednarodni prostor. Tako npr. **Matej Meža** že vrsto let dela v mednarodni pisarni na Univerzi v Bremnu, **Marjana Rupnik** pa z uspešnim in dolgoletnim vodenjem slovenske prevajalske kabine pri Evropski komisiji dokazuje, da so naši alumni lahko kos izzivom tudi na najvišji mednarodni ravni.

Jasmina Batič

V četrtem letniku, ko se mladi ljudje soočajo s prvo pravo ljubeznijo, prepiri s prijatelji, preizkušanjem meja in maturo, se hkrati soočajo s svojo prihodnostjo in odločitvijo – kaj študirati. Zame ni bila lahka odločitev, zlasti zato, ker so me zanimale različne stvari. Večina sošolcev se je odločila za ekonomijo, jaz pa sem edina vpisala germanistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V začetku nisem bila prepričana, ali je bila moja odločitev pravilna. Dvomi niso izginili niti takrat, ko sem bila sprejeta.

Prvo predavanje je bilo iz morfologije – v kleti, v majhni, do zadnjega kotička zasedeni predavalnici, ki ni imela niti oken. Tudi to ni prispevalo k temu, da bi se počutila, da sem sprejela pravilno odločitev glede izbire študija. Toda v trenutku, ko je profesor spregovoril v nemščini in celotno predavanje opravil v nemščini, sem vedela, da sem na pravem mestu. Vsebina in način predavanja sta me že od začetka navdušila in navdušenje se je obdržalo vseh pet let dodiplomskega in podiplomskega študija. Zanimala so me vsa področja jezika, najbolj pa jezikoslovje. Tudi zdaj ne morem prebrati članka v nemškem časopisu, ne da bi iskala posebnosti v jeziku.

V septembru 2018 sem zaključila magistrski študij in začela z iskanjem zaposlitve. Žal navdušenje, ljubezen do jezika in znanje niso vedno dovolj, da bi bili uspešni tudi pri prvem iskanju zaposlitve. Po nekaj mesecih samozaposlitve kot učiteljica nemščine sem se zaposlila v administraciji mednarodnega podjetja s sedežem v Nemčiji. Z nemščino se ne ukvarjam kot znanostjo, kar sem si želela med študijem, je pa ta še vedno velik del mojega vsakdana in mi je v trenutni službi marsikaj olajšala.

Matjaž Drobne

V petih, šestih letih faksa se je nabralo kar nekaj anekdot ...

Če kot prvo omenim izpit iz morfologije v prvem letniku pri »legendarni Muster'ci«, ko nas je bila na septembrskem roku le peščica, pravzaprav le prvi dve zapolnjeni vrsti, ter med na »zabavljac«, za katerega je bilo več kot očitno, da je prišel »probat' nar'dit«, saj je prof. Mustrovo vsaj 10x med izpitom vprašal, če je v sorodu z Mikijem Mustrom in zakaj ne odgovori itd., ter jo s tem tako sprovciral, da mu je na koncu odvrnila le:

»Bova o tem po izpitu.«

Ali pa v prvem letniku izpit v »15ki« pri prof. Briški, kjer se je bilo treba »nadudlati« (ali pa se kako drugače znajti) za izpit, med opravljanjem katerega je kar naenkrat zadonelo, kot da bi usekala strela, in sicer tako močno, da smo se vsi zdrznili, medtem ko se profesorica ni pustila motiti. Izkazalo se je, da je kolegici, ki je sedela v tretji ali četrti vrsti čisto ob radiatorju, skripta padla z nog direktno na tla in je pri poskusu neopaznega pobiranja »dokaza plonkanja« z vso silo s komolcem treščila v radiator (»dong«). Seveda smo vsi padli v huronski smeh, izpit pa se je ne glede na to mirno nadaljeval naprej ...

Pa še malce bolj osebna anekdota ... Mislim, da med bivšimi študenti skorajda ni bilo nobenega, ki se ne bi bal MMZ – upravičeno ali ne. Spomnim se opravljanja ustnega izpita za 2. letnik nekje sredi aprila, ko sem se znašel v kabinetu omenjene profesorice v družbi kolegice, kjer sva oba od živčnosti skorajda pobegnili iz kabineeta, in kako sem profesorici hote (in njej očitno nevede) sugeriral, kaj si želim za prvo ustno vprašanje – ob vstopu v kabinet je bila namreč ravno na telefonu. Kolegici sem na ves glas razodel svojo željo po vprašanju o Büchnerjevem Lenzu in glej ga zlomka, prvo vprašanje ravno ... Lenz – hvala, MMZ!

Janez Hromc

Študij na Filozofski fakulteti sem pričel leta 2009. V njem sem videl logično nadaljevanje poti, ki se je pričela z obiskovanjem humanističnim vrednotam in jezikom naklonjene Gimnazije Poljane. Prav tako je študij germanistike nudil možnost, da nadgradim in živim ljubezen do nemškega jezika, ki sem jo gojil od malih nog. Študentom in študentkam je Oddelek za germanistiko dal veliko. Poglobljali smo lahko svoja jezikovna znanja, predstavil nam je raznolik svet nemške književnosti, omogočal nam je udejstvovanje v vsakodnevnem utripu Filozofske fakultete, nas seznanil z izvrstnimi profesorji, utrdil nas je za spopadanje z vsakodnevnimi izzivi kasnejšega odraslega življenja in stkal prenekatero prijateljstvo za vse življenje.

Z največjim veseljem se spominjam običajnih študijskih dni, izmenjave, ki sem jo v sklopu študija opravljal v nemški prestolnici, absolventskega leta in nazadnje ponosa, ki sem ga občutil ob zagovoru magistrskega dela.

Filozofski fakulteti in Oddelku za germanistiko sem hvaležen, saj mi naučena znanja in veščine vsakodnevno pomagajo pri opravljanju delovnih obveznosti. Zaposlen sem v avtomobilski industriji, v podjetju, ki v največji možni meri sodeluje z nemškim tržiščem. Brez odličnega znanja nemškega jezika in poznavanja nemške kulture tovrstni poslovni odnosi ne bi bili možni.

Zaradi vsega navedenega Filozofski fakulteti in Oddelku za germanistiko ob visokem jubileju čestitam. Želim jima, da bi tudi v naslednjem stoletju, uspešno kot doslej, vodila in usmerjala življenja svojih študentov.

Elena Humljan

»Vse je še skoraj enako, kot je bilo«, mi je pred dnevi rekla prijateljica, s katero sva študirali nemški jezik na Filozofski fakulteti. Če je tako, potem bom po štiridesetih letih končno spet vstopila v stavbo, ki mi je ostala v tako prijetnem spominu, da ga nisem želela prekriti z novimi vtisi.

Spomnim se, da sem na svoj prvi študijski dan na stopnicah pred vhodom v stavbo fakultete srečala znanko z gimnazije, ki je bila v drugem letniku. Da bi me opogumila, mi je rekla, da bo vse enostavno, če se bom le sproti učila. Držala sem se njenega nasveta po najboljših močeh, profesorji so bili prijazni in se trudili skupaj z nami. Nekateri so mi bili prav posebno ljubi, kot na primer ga. Doris Križaj, ga. Meta Grosman, ga. Melita Počkar, g. Dušan Ludvik, g. Gert Hofmann (nedavno sem ponovno vzela v roke njegovo knjigo *Lektor v Ljubljani*).

Nikoli nisem razmišljala o tem, da bi bilo morda bolje študirati kaj drugega, in sem verjela, da je bilo prav, da sem se odločila za študij nemškega in angleškega jezika. Čeprav se zadnjih enajst let ukvarjam z vodenjem človeških virov v mednarodnem koncernu, kjer sem se sprva zaposlila kot prevajalka za nemški jezik, in čeprav sem nekaj let delala celo v banki, ker je šlo podjetje, v katerem sem bila zaposlena kot prevajalka, v stečaj, sem pri svojem delu vedno uporabljala jezika, iz katerih sem diplomirala.

Verjamem, da mi je znanje jezikov v službi in privatno omogočilo spoznavati ljudi različnih narodnosti in kultur. Vedno, ko sodelujem s kolegicami in kolegi iz drugih držav, me rezultati, ki jih skupaj dosežemo, napolnijo s posebno energijo in srečo. Kaj več si pri svojem delu sploh še lahko želim?

Tina Kočevár Donkov

Študij germanistike mi je spremenil življenje. Imam čudovite spomine na čas študija, ki sem ga izkoristila v največji možni meri. Od dodatnih tečajev na fakulteti, poletne šole na Nizozemskem, do študijske izmenjave v Berlinu. Po diplomi sem se odločila še za študij konferenčnega tolmačenja na prevajalskem oddelku Filozofske fakultete, kar je bila odlična razširitev mojih znanj. Trenutno delam kot samostojna tolmačka za Mestno občino Ljubljana in za Vlado Republike Slovenije, sem prevajalka pri različnih EU projektih, zelo rada pa še vedno poučujem tako nemščino kot angleščino. Vedno več časa moram nameniti vodenju svojega podjetja, ki se ukvarja z zgoraj opisanimi dejavnostmi, zato sem se v teh letih ogromno naučila tudi o vodenju, stiki s strankami in

organizaciji dela. Čeprav se morda sliši, da je germanistika ozko področje, lahko rečem, da je ravno nasprotno. Jeziki, pedagoška znanja in literarna širina oblikujejo veščine, ki odpirajo prenekatera vrata in so odlična osnova za katerikoli poklic. Po več kot desetletju izkušenj še vedno naletim na nove izzive in priložnosti.

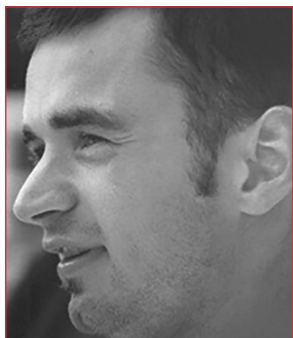

Matej Meža

Študij germanistike me je popeljal v svet. Natančneje v Bremen. Nemčija, kakopak. Kot Erasmus študent sem odšel na izmenjavo in že po nekaj tednih vedel, da bo Nemčija moj drugi dom. Po enoletni izmenjavi sem se vrnil v Slovenijo, kjer sem zaključil vse izpite. Natanko 365 dni kasneje sem se kot štipendist DAAD-ja vrnil v Bremen, kjer sem pisal diplomsko delo na temo Thomasa

Bernharda. Nemška književnost je bila moj glavni motivator, zakaj sem se odločil za študij germanistike. Kmalu zatem sem v Bremnu vpisal še študij filozofije in pedagogike.

Sedaj sem zaposlen na Univerzi v Bremnu, natančneje v mednarodni pisarni, kjer vodim projekte, namenjene mednarodnim študentom. Biti zaposlen v nemški državni upravi je svojevrstna izkušnja. Kafka je to še kako dobro vedel, saj se v primežu z birokracijo pogosto spomnim njegovih tragičnih figur. A nikar se ne ustrašite, delo je vse prej kot nevarno, tudi v birokraciji delajo prijetni ljudje. Prav tako pa kot učitelj nemščine poučujem v zasebni jezikovni šoli. Poučevanje razumem kot osebno polnitev. In to učenci, ki so, mimogrede, približno istih let, tudi čutijo. Naj vam kot zanimivost prišepnem, da sem obe službi dobil z diplomo iz germanistike. In nadalje – delo in študij v Nemčiji sta mi omogočila, da spoznavam ljudi in prijatelje iz vseh kontinentov. V šali si včasih rečem, da je svet prišel do mene in ne obratno. Zaključil bi rad z osebnim citatom in apelom na bodoče germaniste: »Neguj bližino tujine, Walter. Kajti tujina, šele tujina, Walter, ti bo razprla tvojo votlino dojemanja sveta, tujost v lastni eksistenci.« (M. M., iz še nedokončanega romana)

Borut Novinec

»Slowenische Diminutiva werden ins Deutsche nicht als solche übersetzt« – so oder so ähnlich lautete ein Standardsatz von Herrn Fabjan Hafner beim Übersetzen aus dem Slowenischen in das Deutsche. Es waren wohl letztendlich sein Wissen, der leichte, spielerische Umgang mit der Sprache und seine Eloquenz, die mich dazu bewogen haben, Übersetzer zu werden, obwohl der Weg ein steiniger und nie endender ist: bei der ersten Prüfung bin ich durchgefallen, meine ersten Übersetzungen waren alles andere als druckreif und auch heute muss ich jeder Übersetzung mit Respekt begegnen.

An meine Zeit an der Philosophischen Fakultät erinnern mich aber auch noch andere Dinge: das dunkle und verrauchte K-16, der Lesesaal im Keller, auch »valilnica« genannt, und der Deutsche Lesesaal. Auch erinnere ich mich an das akademische Viertel von Herrn Dr. Fried, an das eine frühmorgendliche Seminar von Herrn Dr. Heusinger, an Herrn Prof. Janko und seinen typischen Blick über seine Lesebrille, an meine Diplomprüfungen und natürlich auch an meine Betreuerin Frau Käthe Grah, um nur einige wenige zu nennen.

Zugegeben, damals fand ich nicht jedes Fach interessant, aber ohne dieses Wissen könnte ich weder Deutschkurse leiten noch übersetzen und auch der Zugang zu manch anderem Wissensgebiet wäre schwieriger.

Jani Perne

Das Germanistikstudium hat mir vieles gegeben – auf jeden Fall mehr, als ich mir je erhofft hatte. Lügen möchte ich aber nicht. Auch die fünf Jahre des Studiums waren voller Höhen und Tiefen, und obwohl die Höhen bei Weitem überwiegen, besteht in einigen Bereichen noch immer Nachholbedarf. Damit meine ich aber nicht die Professoren, die voller Begeisterung ihr enormes Fachwissen in unsere wissbegierigen Köpfe zu verankern versuchten, obwohl unsere Kapazität sich oft als begrenzt erwies. Sie haben uns trotzdem eine

ganze Menge beigebracht und dafür bin ich jedem Einzelnen von Ihnen dankbar! Ich hätte mir nur mehr praxisbezogene Know-hows gewünscht, denn in der Arbeitswelt, wo ich langsam Fuß fasse, zählt jede noch so kleine Erfahrung, denn dem Arbeitgeber ist egal, ob ich die namhaften Autoren der Wiener Moderne kenne (ist nur ein Beispiel). Der Arbeitgeber ist an meinem Können interessiert und eines kann ich mit Gewissheit sagen, wir Germanisten sind echte Alleskönner und hart im Nehmen.

Ob Sie als Lehrer, Übersetzer oder Copywriter beschäftigt sein werden, oder wenn die berufliche Laufbahn Sie in ganz andere Gewässer treiben wird: Ein gewisser Benjamin Franklin hat einmal gesagt: eine Investition in Wissen bringt noch immer die besten Zinsen – und das sollten Sie nie vergessen!

Marjana Rupnik

Na študij germanistike sem se leta 1985 vpisala verjetno zato, ker sem pri koncu gimnazije vedela v bistvu samo to, da me zanima širni svet, kar pa je kot akademsko vodilo nekoliko neoprijemljivo... Jeziki so mi vedno šli, knjige sem svoj čas požirala, torej se je ponudil študij nemščine in angleščine na FF.

Sredi osemdesetih let se je od nas zahtevalo precej več »guljenja« kot pa akademskega razmišljanja, pa vendar: določenih stvari se pač drugače ni mogoče naučiti in tako pridobljena znanja so podstat za razumevanje ne samo književnosti in jezika, pač pa tudi širše: zgodovine, slovenske, nemške in evropske. Četudi so moji spomini na študijska leta precej pisani – po eni strani ure in ure čakanja na izpit na zakajenih hodnikih, pa predavanja v obliki večurnega nareka, po drugi strani pa iskrive razprave o Trümmerliteratur, pa Güntherju Grassu na izpitu pri prof. Šlibarjevi, vaje iz prevajanja, kjer si vedno odkril kaj novega.

Lahko rečem, da mi je predvsem širina, ki jo je študij na germanistiki dal, omogočila, da sem našla svojo pot v širni svet.

Ko se sedaj vračam na FF, kjer imam redne stike z oddelkom za tolmačenje, se vračam z veseljem in spoštovanjem do znanja in ustvarjalnosti, zbranega pod streho germanistike in FF ter s prijetno zavestjo, da se je tudi mene nekaj malega prijelo.